

od leta
1895

PLANINSKI vestnik

Revija za ljubitelje gora
glasilo Planinske zveze Slovenije

103. letnik
November 2003

11

Nedostopne
gore in stene

cena 700 SIT

Abraham
bronastega Kugyja

Predlogi
novih imen

Nova slovenska
smer v Tien Šanu

9 770350 434008

Na potovanju nam potrpljenja ne sme manjkati. Če odpove javni prevoz, je treba naprej pač peš. Pri tem nam bodo prišli prav tudi potprežljivi čevlji – takšni, ki se znajdejo na asfaltu, pa tudi nekaj ur hoje po stezah ali brezpotju jih ne utruji.

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLJŠE!

MEINDL

Bridgedale®

Tako imenovani "approach" športni čevlji morajo biti udobni, da lahko z njimi na nogah brez težav preživimo ves dan. Pa tudi trpežni, da nas kje v daljnih krajih ne bodo pustili na cedilu. Model Magna je idealen čevljev za vse ljubitelje udobja in se dobro obnese tudi na mestnih ulicah. Air Revolution Low pa je deležen vseh prednosti tehnološke dovršenosti serije Air Revolution in bo navdušil rekreativce.

MAGNA

Ženski model MAGNA LADY

Priporočene nogavice:

Bridgedale Active Lifestyle, Woman's Active, Woman's Traveller

MAGNA MID

Ženski model MAGNA LADY MID

Priporočene nogavice:

Bridgedale Active Lifestyle, Woman's Traveller

air REVOLUTION®
by Meindl

AIR REVOLUTION LOW

Priporočene nogavice:

Bridgedale GTX Trail

PRODAJNA MESTA MEINDL

Ljubljana: POHODNIK
TOMAS SPORT [City Park,
Čopova, Mestni trg]
HERVIS [Vič, City Park]
ELAN [Rudnik]
ANNAPURNA WAY

Kranj: ELAN
HERVIS

Bled: KOALA SPORT
Kranjska Gora: KEJŽAR
Kamnik: ELAN
Nova Gorica: ELAN ŠPORT
Novo mesto: ALP SPORT
Trbovlje: BOGO ŠPORT
Celje: HERVIS

PRODAJNA MESTA BRIDGEDALE

Vse trgovine: ELAN
HERVIS
SPORT 2000
TOMAS SPORT
PROMONTANA
ALP KOMERC

in – Ljubljana: POHODNIK
NAMA
ANNAPURNA WAY

Bled: KOALA SPORT
Kranjska Gora: KEJŽAR
Kobarid: SPORTLAND
Trbovlje: BOGO ŠPORT
GOLTES

Ekskluzivni zastopnik in distributer blagovne znamke MEINDL v Sloveniji je podjetje LOGOS TREND, d. o. o. / www.logos-trend.si

tel.: 01 / 83 11 665 / logos.trend@k2.net

P O Z O R !

**Spoštovani kupci
obveščamo vas, da smo trgovino
preselili za 40 metrov.**

**Naš novi naslov
KRAKOVSKI NASIP 4
Tel.: (01) 426 34 28**

**10% gotovinski popust
za imetnike potrjene planinske izkaznice.**

V A B L J E N I !

Na turo?

OBLAČILA ZA V GORE

www.vrh-sp.si

TEL.: 04 57 42 777

V naslednjih številkah:

Intervjuji:

**Stanko Klinar,
Marko Prezelj,
Marija Štremfelj,
Tanja Grmovšek**

Slovenke nad 7000 m

PLANINSKI
vestnik

www.planinski-vestnik.com

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Glasilo Planinske zveze Slovenije
ISSN 0350-4344
Izhaja enkrat na mesec, julija kot dvojna številka. Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorčakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
tel. 01 4345686
faks 01 4345691
e-pošta: pv@pzs.si
<http://www.planinskivestnik.com>

Vladimir Habjan

(odgovorni urednik)

UREDNIŠKI ODBOR:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič – Svetel, Andrej Mašera, Mateja Pate, Emil Pevec (tehnični urednik), Andrej Stritar (namestnik odgovornega urednika), Tone Škarja, Adi Vidmajer

LEKTORIRANJE:

Katarina Minatti, Tinka Kos, Mojca Volkar

ZASNOVA IN OBLIKOVANJE:

Kojetaj, d.o.o.

PRIPRAVA ZA TISK:

Studio CTP, d.o.o.

TISK:

DELO tiskarna, d.d.

NAKLADA: 5100

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljate natisnjene in po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri A banki, d. d., Ljubljana. Naročnina: 6000 SIT, 50 EUR za tujino, posamezna številka 700 SIT. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova s tiskanimi črkami navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez soglasja izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročnih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Naslovnica: Sveto jezero Stungmoteng in sveta gora Pandim (foto: Tone Škarja)

Čas brez klobas

Piše: Mateja Pate

Letos smo vse poletje lahko brali o odličnih vzponih mariborskih plezalcev Andreja Grmovška in Marka Lukiča, ki sta s svojimi mojstrskimi predstavami v italijanskih Dolomiti, francoskih Alpah in seveda tudi v domačih gorah zbudila nemalo pozornosti. Proste ponovitve smeri Divine providence (7c) v Mont Blancu, Specchio di Sara (7c) v južni steni Marmolade, Akut (8a) v Zahodni Cini, Das Phantom der Zinne (7c+) v Veliki Cini, Smer norčkov (8a) v domačih Šitah, pa Lukičeva čista desetka v Veliki Cini (Camilloto-Pellesier, 8b) in vzponi v njegovih novih smereh Spider (8a) v Paklenici ter Last minute v Vežici (8a+) so nam jemali sapo. Doslej so bili poskusi prenosa vrhunske forme iz plezališč v gore redki in le sem ter tja uspešni, letos pa smo doživeli pravi športnoplezalni bum na najvišji ravni.

Ob tem sem se spomnila, kako me je pred leti starejši »ferajnovski« kolega na sestanku odseka med opazovanjem pri vpisovanju najnovejših plezalnih podvigov v knjigo vzponov ošvrknil z besedami: »Pa kako se ti da toliko preganjati po tem našem ljubem šodru?!« To je bilo še v časih, ko sem se lahko po mili volji posvečala le študiju in plezanju, posledica tega pa je bila kar lepa bera vzponov. Svobodnjaštvo omenjenega kolega pa je bilo omejeno z bojem za vsakdanji kruh, poleg tega pa je bil po daljši plezalni karieri nemara tudi nekoliko naveličan prepogostega zahajanja v stene. Zato se je raje več zadrževal v plezališčih, ob priložnostih pa plezal težke smeri po naših in tujih gorah.

Takrat se mi je zdelo to nekoliko ... no, čudaško. Danes popolnoma razumem in vem, da je imel preklemsko dobro taktiko za nizanje dobrih vzponov v gorah. Poleg tega, da

je za kvalitetne vzpone v gorah danes nujen dobro načrtovan in obilen trening v plezališčih, pa navadnega smrtnika, novodobnega plezalca, prej ali slej mine veselje do nenehne srečevanja z razkrojeno skalo, ki je lažje smeri v naših gorah premorejo znatno več kot težje. Zato ni pretirano čudno, da so plezališča polna, v stenah pa navadno ni večje gneče. Nove generacije plezalcev, ki se s tem plemenitim športom prvič srečajo v plezališčih, imajo pač strožja merila za kakovost skale, kot so jih imele generacije, ki so v strme stene zašle iz skrotja.

Če pogostejše ali bolj kvalitetno zahajanje v plezališča še ni usmeritev vsakega ambicioznejšega alpinista na sončni strani Alp, bo to gotovo kmalu postalo. Le tako je mogoče dvigniti kakovost alpinističnih vzponov, pa naj gre za skalne ali pa vzpone v ledu oziroma snegu. Dobri vzponi poleg v plezališču in na umetnih stenah napihljenih mišic seveda zahtevajo tudi vrsto drugih spretnosti, ampak načelno je formula znana: bolj natrenirane mišice = večja zmogljivost = večja samozavest = bolj kakovostno in varnejše plezanje. »Časi, ko so alpinisti s klobaso v žepu preplezali šestico in se še ves teden trkali po prsih, misleč, da so opravili vrhunski vzpon,« so, prosto po Tomažu Jakofčiču, avtorju citata, res že davno mimo.

Za konec se morda vseeno velja nekoliko pomuditi ob zaskrbljenosti alpinističnih veteranov nad današnjo plezajočo mladino, ki, namesto, da bi iskala smisel v gorah, vidi le še plezališča. Morda skrb ni odveč. Za nizanje vrhunskih, pa tudi »običajnih« vzponov v gorah niso dovolj le surova moč, dobra plezalna tehnika in velika samozavest, temveč so pomembne predvsem alpinistične izkušnje, od orientacije v veliki steni do sprotnega varovanja, srečevanja s skalo slabše kakovosti in tako naprej. Tega se v plezališču pač ne da natrenirati. Razen izjem, ki seveda vedno obstajajo, je večina »izdelanih« plezalcev, ki danes počnejo osupljive stvari na visoki ravni, naredila najprej oziroma tudi kariero alpinista. Bo v prihodnje drugače?

4-13

AKTUALNA TEMA

Nedostopne gore in stene (4)

Predeli, kamor planinci ne smemo

Tako se zakon ne piše! (10)

Pogovor s predsednikom PZS Francijem Ekarjem

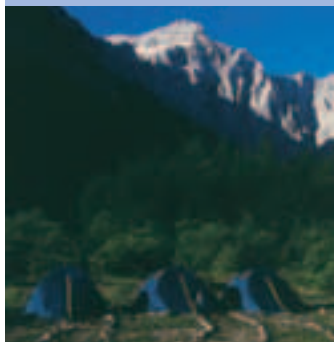
Gorski svet in gozd (12)

Kaj pravi Zakon o gozdovih

Marjeta Keršič - Svetel, str. 4, 10
Jošt Jakša, str. 12

14-21

AKTUALNA TEMA

Zapiranje slovenskih plezališč in sten (14)

Moj pogled na aktualni problem

Plezališča v bivališčih ptic (17)

Sovam in plezalcem so všeč iste stene!

Motorni promet pod gorami (19)

Razmišljanja ob zapiranju alpskih dolin za motorni promet

Silvo Karo, str. 14
Tomaž Mihelič, str. 17
Drago Metljak, str. 19

22-30

PLANINSTVO

Abraham bronastega Juliusa Kuguja (23)

Bitka za postavitve spomenika v Trenti

Trinajsti (26)

Mokrička je postala hudo mokra Mokrica

Žarko Rovšček, str. 23
Dušan Škodič, str. 26

NAŠA SMER

46-49

Friko v Klemenči peči

NOVICE IZ VERTIKALE

50-51

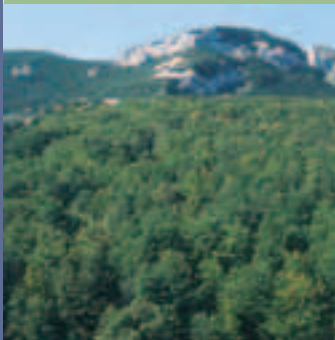
Lukič preplezal novo smer X. stopnje

Klemen Mali v 8b klubu

Novi gorski vodniki

31–34

PLANINSTVO

K ledinskemu imenstvu na ovršju Notranjskega Snežnika (31)

Predlogi novih imen

Pri botaniziranju na snežniškem ovršju sem kmalu ugotovil, da je njegovo imenstvo presenetljivo siromašno.

Tone Wraber

35–38

IZLET

Tri lepoticice na Koroškem (35)

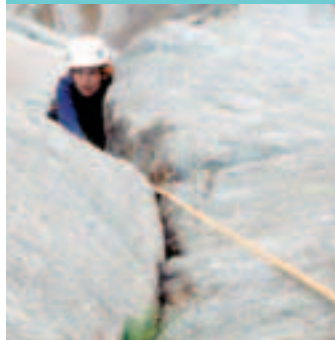
Junjski pohod po delu Koroške planinske poti

Na Raduhi, Olševi in Peci letos nisem bila prvič, vsako posebej sem že obiskala. Letošnja tura, na kateri sem v treh dneh obiskala vse tri, pa mi je te koroške lepoticice še bolj približala.

Andreja Erdlen

39–45

ALPINIZEM

Samo borovnice ... (39)

... ali zakaj plezati v deželi polnočnega sonca

Slovenija direkt (43)

Nova slovenska prvenstvena smer v Tien Sianu

Mojca Stritar, str. 39
Tine Marenčič, str. 43

PLANINSKA LITERATURA

52-53

Utemeljitelj planinske povesti Zbirka drobnih lepot

NOVICE IN OBVESTILA

53-63

Odprtje konzulata Kraljevine Nepal Skupščina Kluba alpskega loka (CAA) 110 let PD Celje – Matica

Nedostopne gore in stene

Predeli, kamor planinci in plezalci ne smemo

Besedilo: Marjeta Keršič - Svetel

Mačapučare (ribji rep), sveta gora dežele Gurung (foto: Tone Škarja)

*Narodni park Visoke Tatry na Slovaškem
(foto. Marjeta Keršič – Svetel)*

Pred nekaj leti so me povabili na Mednarodni festival gorskih filmov v Poprad. Delo članov žirije je bilo zanimivo, a tudi naporno, in ko smo ogledale filmov končali, so nam gostitelji pred svečano podelitvijo nagrad, ki smo jih razdelili med avtorje najboljših filmov, naklonili cel prost dan. Iz Poprada je pogled na Visoke Tatry zelo mikaven, vreme je bilo prekrasno – in tako sem sklenila, da grem pogledat, kakšen je od blizu Lomnický Štít. Rada se sama klatim po hribih – tako ne grejo nikomur na živce moje brkljarjenje, pogovarjanje z drevesi in opazovanje oblakov. Oborožila sem se torej z zemljevidom in se namenila malo raziskat slovaške gore. Iz Tatranske Lomnice me je na Skalnaté Pleso pripeljala žičnica, naprej sem jo

mahnila po kozjih stezah proti grebenu – pogledat, kaj je na drugi strani. Čudovitega razgleda na številna ledeniška jezera pa nisem dolgo uživala. Ravno, ko sem z enim očesom opazovala panoramo Tater skozi iskalo fotoaparata, mi je nenadoma na ramo padla težka roka in globok glas je jezno zabrundal: »Gospa, kaj pa vi delate tukaj!« Bil je čuvaj narodnega parka. Nobeno moledovanje in izgovarjanje nista nič pomagali – dobesedno odgnal me je daleč navzdol, do široke peščne poti, po kateri so hodili številni obiskovalci parka kot po promenadi, in dodal še obširno pridigo o tem, da v Tatrach pač ne vlada anarhija in da je hoja zunaj urejenih poti strogo prepovedana. Razen če imaš s seboj registriranega gorskega vodnika. Ampak tudi v tem primeru gresta lahko samo po določenih plezalnih smereh – klatenje kar tako, čez drn in strn in za nosom, pa nikakor ne pride v poštev. Pika!

Lansko leto me je službena pot zanesla na Ohrid. Prijaznim gostiteljem sem omenila, da me zelo mika Galičica. Kako bi prišla tja gor? »Galičica?! Pa zar ste sasvim skrenuli s uma?!« Na Galičico nikakor ni mogoče. Tam so paravojaške enote, tam so mine, zelo mnogo min ... tam ljudje kar izginejo. Noben razumen človek ne rine na Galičico!

In Galičica je le delček goratega sveta na Balkanu, kjer so še zmeraj mine, oborožene enote, kamor človek ne more, ne da bi se bal za življenje. Po svetu pa je gorskih območij, ki so nedostopna zaradi oboroženih sovražnosti, veliko. Velika večina vseh oboroženih spopadov poteka ravno v gorah, celo zelo visoko v gorah.

Planinci, navajeni naših gora, kjer lahko hodimo in plezamo, kjer hočemo in kadar hočemo, smo razvajeni. Zelo razvajeni.

Prav gotovo je del (in to zelo pomemben del!) uživanja v gorah tudi občutek svobode. Toda ta svoboda tudi v gorskem svetu ni popolna. Želja po tem, da bi šel, kamor ti srce poželi, trči ob pravice in interese drugih – ljudi ali drugih živih bitij. So deli gora, ki so iz takih ali drugačnih razlogov nedostopni za planince in plezalce. V nekaterih primerih nam dostop branijo drugi, v nekaterih primerih pa kar sami – se pač odločimo, da bomo interesom drugih dali prednost pred svojimi lastnimi.

Najbolj znana nedostopna gora na svetu je Kailaš – sveta gora treh velikih verstev, budizma, hinduizma in bon-poja. Ko so pred časom španski alpinisti nameravali organizirati odpravo na vrh te svete gore, je izbruhnil škandal svetovnih razsežnosti. Ne le da so protestirali verski voditelji omenjenih religij in Tibetanci, svoj glas v podporo nedotakljivosti svete gore so dvignili najuglednejši svetovni alpinisti in tudi UIAA.

Mačapučare, gora z vrhom, ki spominja na ribji rep, je tudi ena tistih, na katere je vzpon strogo prepovedan. Leta 1957 se je prvič in zadnjič zgodilo, da je kakšna odprava poskusila splezati na le nekaj manj kot sedem tisoč metrov visok vrh – Britanca Cox in Noyce sta se obrnila kakih trideset metrov pod glavnim vrhom. Takoj nato je nepalska vlada na željo lokalnega prebivalstva, ki do te gore goji globoka verska čustva, vzpone najstrožje prepovedala in prepoved velja še danes.

Junija 1955 je vodja britanske odprave Charles Evans londonskemu Timesu poslal telegram z naslednjo vsebino:

»Dosegli smo vrh Kančendzenge minus pet višinskih metrov. Vsi smo živi in zdravi.«

Z lahkoto bi dosegli vrh, vendar so se le malo nižje obrnili iz spoštovanja do verovanja domačinov Sikhima, ki imajo Kančendzengine vrhove za domovanje svojih najpomembnejših božanstev. Še danes velja za odprave, ki se vzpenjajo na »Kanč« s sikhimske strani, da ne gredo prav do vrha, ampak le nekaj metrov nižje končajo vzpon. (Ljudje pa so na vrhu že stali, in to seveda ne le enkrat – toda po vzponu z nepalske strani gore.)

Povsod po svetu poznajo svete gore in v mnogih deželah tudi take, ki so zaradi svojega verskega pomena nedotakljive. Precej jih je v Koreji, na Kitajskem (Kajlaš ni edina!), na Havajih ... Na Japonskem so svete gore sekte shugendo strogo prepovedane ženskam – in te prepovedi se držijo tudi danes! V Združenih državah Amerike si številna indijanska plemena prizadevajo, da bi plezalcem preprečili plezanje na določenih območjih. Vendar pa je taka prepoved v nasprotju z eno izmed ustavnih pravic ZDA – namreč s pravico do prostega gibanja po javnih zemljiščih. Indijanci zato pri svojih prizadevanjih, da bi ohranili nedotakljivost svojih svetih krajev, navadno potegnejo krajši konec ... Ne glede na to pa večina plezalcev spoštuje

Kančendzenga z južne, sikhimske strani (foto: Tone Škarja)

verska čustva Indijancev in mnogi se pač odrečejo plezanju, da jih ne bi užalili. Morda najbolj znan primer te vrste je Devil's Tower, znamenita bazaltna stolpasta tvorba, ki je tudi naravni spomenik. Indijanci imajo vsako leto junija tam svoje verske obrede, in čeprav plezanje ni z zakonom prepovedano, velja med plezalci tihi dogovor, da se junija tam pač ne pleza. Z zapiranjem plezalnih sten zaradi verskih razlogov imamo opraviti tudi v Evropi – menihi si z vsemi silami prizadevajo preprečiti plezalcem plezanje na Meteori.

Najpogostejše omejitve dostopa do gora ali plezalnih sten veljajo na območjih zavarovanih naravnih vrednot – na primer v narodnih parkih ali

naravnih rezervatih. No, prav na tak primer sem naletela v Visokih Turah, kjer je obiskovalcem gibanje zunaj poti načeloma prepovedano. Tak ali podoben režim velja v mnogih parkih po svetu. Ponekod je hoja po brezpotjih povsem prepovedana, ponekod je prepovedano hoditi po gozdu (da o nabiranju gozdnih sadežev in gob ne govorimo!), spet drugje je treba ob vstopu na zavarovano območje natančno prijaviti, kje se bomo gibali, in tudi plačati ustrezno pristojbino. V nekaterih parkih ne dovolijo hoje po brezpotjih samohodcem, spet drugje pa območja strogo zavarovanih naravnih rezervatov popolnoma zaprejo za obisk. Tak primer imamo tudi v naši bližini: le malo stran od zelo obljudenih poti in smeri na Veliki Klek je strogi naravni rezervat Gamsgrube, kamor ne sme nihče. 26 hektarov strogo zavarovanega območja na višini okrog 2500 m spoštujejo vsi in težav s kršenjem skoraj ni.

V Sloveniji imamo nekaj pragozdnih rezervatov (med njimi so tudi taki v goratih delih), Zakon o ohranjanju narave pa za zavarovanje izjemno dragocenih delov narave predvideva tudi pri nas možnost ustanavljanja »strogih naravnih rezervatov«, kamor naj ne bi zahajal prav nihče.

Omejitve plezanja v skalnih stenah predgorij so največkrat povezane z varovanjem redkih vrst ptic – predvsem tistih, ki v skalnih stenah gnezdi. Take omejitve poznamo tudi pri nas – žal pa so vse prevečkrat povod za spore med plezalci in tistimi, ki menijo, da naravno okolje sten pripada predvsem živalskim in rastlinskim vrstam, ki so tam doma in si ne morejo nikjer drugje poiskati prostora za preživetje. Z ustanavljanjem novih zavarovanih območij, predvsem pa s spoštovanjem območij mreže NATURA 2000, ki nam ga nalaga evropska zakonodaja, bo dogovarjanje o tem, kje je primerno plezati, postalo še pomembnejše.

V nekdanji Jugoslaviji je bila večina zemljišč »družbena« last in povsem samoumevno se nam je zdelo, da lahko vsi hodimo tako rekoč povsod. V zadnjih letih so se stvari močno spremenile, zasebna lastnina ima vse večjo vlogo in tudi pri nas se že dogaja, da lastniki zemljišč preprečujejo prehod po že uveljavljenih planinskih poteh. Če se ozremo, kako je s tem po Evropi, kaj hitro ugotovimo, da so table z napisi »zasebna last – prehod prepovedan« precej pogoste. Škoti na

Ama Dablam doživlja množičen obisk – je to še sveta gora? (foto: Tone Škarja)

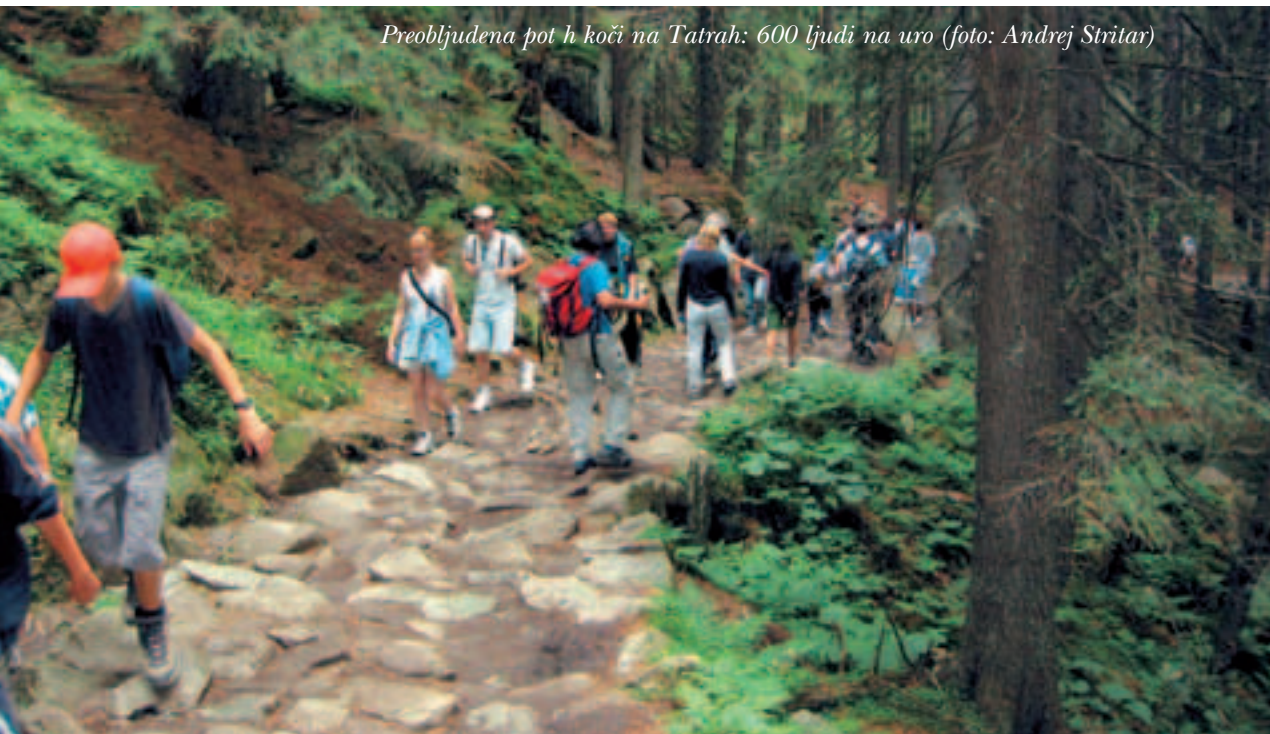
Na levi je napis v Visokih Tatrah, ki prepoveduje hojo po naravnem okolju («Ne hodite po naravnem okolju!») (foto: Marjeta Keršič - Svetel). Na sredini je zapora poti do svete gore v Koreji (foto: Andrej Stritar). Na desni je znak, ki označuje prepoved uporabe bližnjic (foto: Andrej Stritar).

primer svojo pravico, da svobodno hodijo po pokrajini, če le ne delajo škode, štejejo za svojo veliko zgodovinsko pridobitev. In celo Angleži, ki so stoletja dolgo zapirali veleposestva pred obiskovalci, so spremenili zakonodajo tako, da so se pravice lastnikov celo na lovnih območjih precej zmanjšale. Toda še vedno velja, da ima lastnik zemljišča glavno besedo pri njegovem upravljanju ...

Dobršen del planinskih poti poteka po gozdu – tudi če potem vodijo više, nad gozdno mejo. Veljavni zakon o gozdovih lastnikom izrecno nalaga,

da morajo vsem obiskovalcem gozda dopustiti pravico prehoda. Vendar pa je v postopku nova lovska zakonodaja, ki bo na tem področju lahko marsikaj spremenila. Vsekakor pa drži, da smo ljudje v gozdu in delih ohranjene narave dobrodošli le toliko časa, dokler smo vredni zaupanja in ne delamo škode. Čim bolj bomo zares spoznavali naravo in njene zakonitosti, tem bolj dobrodošli obiskovalci bomo v predgorjih in gorah in tem lažje bomo branili svojo pravico do potepanja po tej naravi, pravico do uživanja neokrnjenih gorskih območij, ki nam jih marsikje po svetu zavidajo. ●

Preobljudena pot h koči na Tatrah: 600 ljudi na uro (foto: Andrej Stritar)

Tako se zakon ne piše!

Pogovor s predsednikom PZS Francijem Ekarjem

Pogovarjala se je: **Marjeta Keršič - Svetel**

Planinci smo bili doslej vajeni, da smo imeli prost prehod čez zasebna zemljišča in da smo lahko hodili skoraj povsod – tudi po gorskih in gozdnih brezpotjih. Nova zakonodaja, ki je v pripravi, bo morda krepko posegla v te naše pravice. Kaj menite o novih težnjah?

Vsi zakoni, ki se dotikajo več področij in zadevajo več različnih skupin ljudi z različnimi interesi, bi morali v postopku sprejemanja upoštevati vsa mnenja in omogočiti bi bilo treba temeljito usklajevanje. Novi predlog zakona o lovstvu je nastal kabinetno – brez posvetovanja z vsemi tistimi, ki jih bo zakon zadeval. Mednje pa planinci prav gotovo sodimo. Tako se zakon ne piše! V 16. točki 78. člena predlaganega zakona piše, da bo Zavod za gozdove dajal planinski organizaciji oziroma naši Komisiji za pota, ki je mednarodno priznana, soglasja glede tega, kje in kako bodo poti potekale in kje naj ne bi potekale. To je za nas nesprejemljivo! Gozdovi so javna dobrina. Toda velika večina gozdov v Sloveniji je zasebna last in lastniki bi prav gotovo morali imeti veliko besede pri tem, kaj se v njihovih gozdnih dogaja. Prav tako tudi lokalne skupnosti, da ne govorim o nevladnih organizacijah, kot so recimo Planinska zveza, Zveza tabornikov, skavti in drugi, ki tudi zelo radi hodijo po gorah. Predlagatelji zakona pa se vedejo, kot da vsi mi sploh nimamo nobene besede. Položaj je res precej grozljiv: štirje poslanci nekaj predlagajo, devetdeset jih dvigne roko – in adijo vrednote, ki za slovenstvo veliko pomenijo! V Zakonu o gozdovih piše, da je lastnik zemljišča dolžan dovoliti lju-

dem prehod po gozdu. Vendar pa se že vsak dan srečujemo z ograjami in cestnimi zapornicami. Kam to vodi? Zdi se mi, da pri vsem tem sploh ne gre za varovanje gozdov, divjadi in narave na splošno, ampak samo za prikrito uveljavljanje tržnih principov in želje po dobičku.

Lovci se pritožujejo, da planinci preveč motimo divjad, ker hodimo že tako rekoč povsod in ob vsakem času. Tudi sami ste lovec – kaj menite o tem?

Oh, planinci in divjad se čisto lepo razumemo, kar verjemite! Vsak planinec je vesel, če lahko na svojem pohodu opazuje živali v njihovem naravnem okolju, in prepričan sem, da jih nihče name-noma ne vznemirja ali preganja. Problem je seveda komercialni lov tiste vrste, pri katerem lovec svojega klienta kar se da hitro prižene na kraj odstrela, da bi mu čim prej prodal trofejo – in ga vse drugo sploh ne zanima. Z lovskega stališča se mi zdi zelo nečedno, če se dovoli odstrel kar z označene planinske poti ali celo kar izpred planinske kočice. V kakšne skrajnosti lahko pripeljejo spori med lovci in planinci, lepo kaže hrvaški primer, ko so menda lovci – tako vsaj pravijo tamkajšnji domačini – požgali planincem dom na Velebitu. Iskreno upam, da pri nas ne bo prišlo tako daleč. Velika večina planincev je naravovarstveno zelo ozaveščena in se v gorah znajo primerno vesti. Ne kričijo, ne razgrajajo. Kar pogledjte, kako prijetno je sožitje med planinci in kozorogi na Kriških podih! Kozorogi se planincev tako rekoč sploh ne bojijo več in doživetje srečanja s to prelepo živaljo

v njenem okolju je za vsakega planinca gotovo zelo lepo.

Kaj pa hoja po brezpotjih? Morda pa res ni najbolje, da ljudje vznemirjamo divjad prav povsod.

To je res precej občutljivo vprašanje – ne le v visokogorju, ampak morda še bolj v gozdnih predelih. Tistih, ki hodijo po visokogorskih brezpotjih, namreč še zdaleč ni toliko kot gobarjev! Komercialno nabiranje gob je res problem. Če ljudje gobe nabirajo za svoje potrebe, zato, da si zvečer pripravijo gobjo večerjo in jih nekaj še vkuhajo, je to ena stvar. Če pa z velikim pohlepom plenijo po gozdovih tako rekoč vsak dan, poberejo več, kot zakon dovoljuje, pri tem pa še vse pomendrajajo in brcajo gobe, ki jih ne poznajo – potem je to brez dvoma hud problem. Še posebno moteče je, da prihajajo cele horde celo iz tujine in navalijo v naše gozdove, ker doma tega pač ne smejo početi. Pokljuka je značilen primer. Tam dobesedno prečešajo vsak kvadratni meter gozda in res ne vem, kam se divjad skrrije, kadar je gobarska sezona na vrhuncu!

Najboljša pot do tega, da poiščemo sožitje med naravnimi vrednotami gozda, gozdnimi prebivalci in nami, obiskovalci, je torej ozaveščanje in primerno vedenje?

Seveda. Prav za to si Planinska zveza Slovenije prizadeva že dolga leta. Člani PZS se pri svojem izobraževanju seznanjajo tudi z varovanjem narave in veliko dela v društvih je posvečenega pravilnemu odnosu do narave v gorskem svetu. Seveda pa se posebno v zadnjem času odpravlja v gorski svet vse več ljudi, ki nikoli niso bili deležni nobenega usposabljanja v okviru planinske organizacije, ki ne vedo dosti o gorah in naravi in ki tudi nimajo razvitega nobenega globljega odnosa do naše naravne dediščine. Taki obiskovalci gora pa so lahko težavni – ne samo zaradi naravovarstvenih razlogov, ampak tudi zato, ker pogosto ogrožajo sami sebe.

Pred nami planinci so mnoge naloge, če hočemo še naprej ohraniti lepi gorski svet in tudi svojo vlogo v njem! ●

Na gorskih čevljih vam bomo ugodno naredili nov gumijast (vibram) podplat. Čevljarstvo, Slovenska 30, Ljubljana. Telefon: 041-325-432

Šerpa Ang Tsering, predsednik NMO, Nepalske planinske zveze:

»Nepalska vlada je pred nekaj leti že hotela uvrstiti Mačapučare med vrhove, na katere je mogoče plezati. Gre za zelo zelo privlačno goro z alpinistično zanimivo severno steno – in navsezadnje manjka le nekaj metrov, pa bi bil to sedemtisočak. Povrhu pa je še tako rekoč pred očmi velikanskega števila ljudi, saj se Mačapučare prav lepo vidi iz Pokhare in seveda iz dolin pod južno steno Anapurne, kamor pride zelo veliko turistov. Toda domačini, Gurungji, so odločno nasprotovali in vlada je potem ta predlog takoj umaknila. Gurungji so zelo miroljubni ljudje – toda storili bi vse, da bi preprečili vzpon na to goro! Njeno nedotakljivost jemljejo zelo resno in edino prav je, da njihovo verovanje vsi spoštujemo. Po eni strani si seveda vsi želimo, da bi bilo čim več gora dostopnih za odprave in vzpone, saj od tega turizma živimo. Toda za budiste so nekatere gore res zelo pomembne in vzponi nanje ne pridejo v poštev! Kailaš, recimo, je že taka gora. S Kangdžendzengo pa je drugače – na vrhu so že stali ljudje, gora je razvrednotena. Zdaj je, kar je – ni poti nazaj. Prebivalci Sikima bi sicer radi dosegli, da bi plezanje na Kangdžendzengo prepovedali. Toda mislim, da to ni realno – navsezadnje gre za eno najvišjih gora na svetu in zmeraj si bo kdo želel na njen vrh!«

S predsednikom NMO smo ob njegovem obisku v Ljubljani pripravili obširen pogovor, ki ga bodo naši bralci lahko prebrali v eni izmed prihodnjih števil PV. ●

Gorski svet in gozd

Kaj pravi Zakon o gozdovih

Besedilo: Jošt Jakša

Človek je s svojim delom v zadnjem stoletju oblikoval tudi gorsko krajino, ki je pomemben del slovenske kulturne krajine. Podoba gorske krajine je tesno povezana z gozdom in gozdarstvom. Gozd je poleg golih skal vršacev prevladujoči in najizrazitejši del gorske krajine. Je ekološko najpomembnejši del, ki je kljub svoji ohranjenosti, blizu prvobitnega stanja ekosistema, zelo občutljiv in labilen. Že od nekdaj se je človek zavedal, da gozd neposredno in posredno varuje pred naravnimi nesrečami in katastrofami njega in njegovo premoženje. Današnja podoba gorske krajine in gozdov v njej je odraz spoštljivega odnosa človeka do gorske narave ter njegove hkratne želje po gospodarjenju z njo. Pomembnost gozda za gorsko krajino in človeka narašča z nadmorsko višino gozda in ekstremnostjo pogojev za njegovo rast.

Možnosti človeka, da si podreja naravo in jo spreminja po svoji volji, so se v zadnjih stoletjih povečale do neslutnih možnosti. Če želimo, da bomo lahko trajnostno uživali vse dobrobiti gorskih gozdov, nam velika moč vplivanja na naravo nalaga premišljeno poseganje v občutljive ekosisteme. Dobrobiti, ki jih za nas opravlja gozd, lahko strnemo v tri večje skupine. To so lesnoproizvodne funkcije, ekološke funkcije in socialne funkcije. Mnoge dobrobiti gozda so poznali že naši predniki, ki so predvsem zaradi energetskih potreb mest in rudnikov pretirano izsekali gozdove. Že v XIV stoletju so se pojavili prvi gozdni redi, ki so določali načrtno gospodarjenje z gozdom. K bogati tradiciji gozdnogospodarskega načrtovanja smo tudi Slovenci prispevali svoj delež. Imamo že skoraj dvestoletno tradicijo gozdnogospodarskega načrtovanja. Načrtno delo z gozdom se najlepše odraža v ohranjenosti naših jelovo-bukovih gozdov na planotah visokega krasa. Izku-

šnje, ki so jih pridobili naši predniki in gozdarska stroka, se kažejo tudi v Zakonu o gozdovih (Ur.l. RS, št.30/93), ki velja od leta 1993.

Ena izmed značilnosti Zakona o gozdovih je tudi načelo splošne odprtosti in dostopnosti gozdov. Odprtost gozdov in prost dostop do njih s ponosom štejemo za civilizacijski pridobitvi, na kateri moramo paziti. Zavedati pa se moramo, da je prost dostop hkrati tudi največja omejitev, ker v svoji svobodi ne smemo krati in omejevati svobode drugih. To so predvsem lastniki gozda, preostali obiskovalci, gozdne živali in rastline ter ekosistemi kot celota. Kar ostane, pa je tista količina svobode, v kateri se ozaveščen obiskovalec gozda lahko giblje in uživa. Nelastniki gozda lahko v normalnih količinah nabirajo nelesnate rastline in plodove za svojo lastno uporabo (NE ZA

Zakon o gozdovih Ur. l. RS, št. 30/1993

5. člen

/1/ Lastninska pravica na gozdovih se izvršuje tako, da je zagotovljena njihova ekološka, socialna in proizvodna funkcija. Lastnik gozda mora zato:

- gospodariti z gozdovi v skladu s predpisi, z načrti za gospodarjenje in upravnimi akti, izdanimi po tem zakonu;
- dovoliti v svojem gozdu prost dostop in gibanje drugim osebam;
- dovoliti v svojem gozdu čebelarjenje ter lov in rekreativno nabiranje plodov, zelnatih rastlin, gob in prosto živčih živali v skladu s predpisi.

PRODAJO!). Tudi lastništvo nad gozdom je zaradi narave javne dobrine, ki jo ima gozd, omejeno. V predelih, ki so najpomembnejši za ohranitev naše narave, biotske pestrosti ali kulturne krajine, je gozd še dodatno zaščiten z različnimi stopnjami varovanja oz. omejitvami gospodarjenja, na primer v narodnem parku in parkih preostalih kategorij, pragozdovih, gozdnih rezervatih, varovalnih gozdovih in na majhnih gozdnih površinah, ki jih imenujemo zatočišča ali ekocelice.

Za usklajeno načrtovanje gospodarjenja z gozdom in spremljanje stanja gozda, ki zagotavlja trajnost vseh funkcij po načelih trajnosti in sonaravnosti, je bil z Zakonom o gozdovih ustanovljen Zavod za gozdove Slovenije. Zavod pri svojem delu usklajuje javne interese z interesi lastnikov gozdov. Pri načrtovanju gospodarjenja z gozdom je potrebno veliko znanj z različnih področij in obi-

lica kvalitetnih podatkov, ki jih gozdarska stroka zbira že desetletja.

Gorska krajina in gorski gozd sta delo narave in človeka, ki ju moramo varovati in ju izročiti svojim potomcem v vsej njuni lepoti. Taka, kot smo ju prevzeli od naših očetov. Pri tem ne bo mogoče mimo nasprotujočih si interesov različnih skupin uporabnikov tega prostora. Nasprotja se morajo reševati skladno z veljavnimi predpisi, z znanjem in dajanjem prednosti posameznim interesom. Ker človek gorskemu gozdu postavlja vedno več zahtev, mu je treba posvetiti tudi raziskovalno delo, ki bo bogatilo naše znanje o njem. Pri omejitvah, ki jih celostno gospodarjenje s prostorom postavlja lastnikom gozda, moramo razmišljati tudi o nadomestilih za okrnjeno možnost gospodarjenja z njim. Nadomestila bomo morali plačevati tisti, ki imamo od omejitev koristi. ●

Martuljske gore z Murnovca (foto: Jože Šter)

Zapiranje slovenskih plezališč in sten

Moj pogled na aktualni problem

Besedilo: Silvo Karo

Kaj je krivo, da je čedalje več teženj po zapiranju plezališč in sten – tega nekoristnega sveta, ki je le redko kje pokrit s šopi trave? Živimo v obdobju, ko bi si vsak lastnik zemljišča najraje ogradil svoj »svet« z dva metra visoko ograjo – pa še z električnim pastirjem povrhu. Prav ta miselnost je gotovo pripeljala tudi do tega, da bi nekateri najraje ogradili nekdanj vsem dostopen svet ter zdajšnji in prihodnji generaciji zaračunavali gibanje in vdihavanje svežega zraka in doživljanje gorskega sveta. Povsem razumem razmere v preteklosti, ko so pastirji z živino popasli skoraj vsak majhen košček zemlje, tudi v zelo zahtevnem svetu. Takrat je bilo živine veliko, paše pa malo. Zelo težko pa razu-

mem težnje po vračanju Severne triglavske stene pašni skupnosti v današnjih časih, ko v dolinah samevajo nepokošeni travniki! Saj stena ponuja zelo skromne možnosti paše – pa še tisto popasejo kozorogi in gamsi! Da bi alpinisti na poti pod steno pohodili preveč trave, pa tudi ni strahu. Morda pa so želje pašne skupnosti usmerjene bolj k pridobitni dejavnosti – pobiranju »plezalnine« ... Dvomim, da bi plezalci ovirali živino, ki bi se pasla pod steno. No ... tudi če bi se lotili pobiranja »plezalnine«, se ni česa bati, kajti plezalci so vedno našli rešitev v svojo korist in pašna skupnost se zaradi njih res ne bo postavila na nogo. Ne poznam primera v svetu, ko bi plezalci plačevali plezalnino.

*Dolina Vrata je bila
nekdanj prijazna tako mladim
planincem kot alpinistom.
Kako bo v prihodnosti?
(foto: Emil Pevec)*

Deset zanesljivih načinov, ki privedejo do izgona plezalcev z območij naravnih sten¹

Nedavno sem doživel zelo neprijetno izkušnjo s skupino popolnoma neozaveščenih plezalcev, ki so pod steno Shelf Rooda v Koloradu zakurili velik ogenj. Seveda je to razkačilo čuvaje tamkajšnjega naravnega parka in lahko se zgodi, da bomo posledice nosili vsi plezalci.

To mi je dalo misliti in zato vam dajem v razmislek deset točk. Če verjamete ali ne – prav to so stvari, ki jih počno plezalci po naši državi in prav zaradi takega vedenja imamo velike težave pri prepričevanju pristojnih, da plezanje ni do narave sovražna dejavnost. Čeprav obračam stvari malo na šalo, saj sem sestavil seznam z veliko ironije, gre vendarle za zelo zelo resno zadevo. En sam spodrsrljaj te vrste je lahko dovolj, da na kakem območju razglasijo prepoved plezanja.

Torej – če hočeš, da plezalce preženejo z območij naravnih sten, se ravnaj po tehle zapovedih:

1. Ob vstopu v svojo najljubšo smer zakuri ogenj in organiziraj piknik za plezalske prijatelje!
2. Če smeri, ki jo imaš v mislih, ne moreš preplezati, jo kar popravi – izsekaj oprimke, odbij, kar je odveč, in po potrebi prilepi oprimke tam, kjer jih je premalo!
3. Povsod puščaj za seboj cigaretno ogorke in smeti!
4. Ko plezaš, si navij na ves glas svoje najljubše tehno komade – seveda bi te slušalke motile, zato naj igra kar se da glasno kar kasetoFon pod steno!
5. Za čiščenje oprimkov uporabi belilo ali herbicid – s tem se zanesljivo znebiš mahu in lišajev!
6. Na steno se podpiši in zraven še kaj nariši – naj vedo, kdo je tukaj glavni!
7. Požvižgaj se na prepovedi plezanja zaradi gnezdenja ptic!
8. Ne oziraj se na prepovedi lastnikov zemljišč!
9. V nedotaknjenih stenah in na zavarovanih območjih uporabljaj vrtnalni stroj in se loti nameščanja svedrovcev, kjer ti srce poželi!
10. Po možnosti se kar se da nesramno vedi do čuvajev naravnih parkov in lastnikov zemljišč – in sploh do vseh, ki ne sodijo v tvojo plezalno družbo!

Plezajte neopazno!

Pustite stene v naravnem stanju!

Pridružite se nam!

John Heisel

Povzeto po: Vertical Times, Access Fund Newspaper, št. 44, januar 2002, str. 2

¹ Access Fund je ustanova ameriških plezalcev, ki se zavzema za pravico do plezanja v naravnih stenah, ob tem pa tudi za ohranjanje sten v njihovi naravni podobi in ohranjanje naravne dediščine na splošno. Redno izdaja časopis Vertical Times (v tiskani in elektronski obliki), v katerem člani obveščajo o dostopnosti in pravilih vedenja po posameznih plezalnih območjih. Lani je urednik tega lista napisal zanimiv uvodnik, ki ga povzemamo – velja namreč tudi za vedenje plezalcev pri nas doma.

Plačujejo pa razne storitve in ponudbo v bližini plezalnih sten in prav to pogrešamo pri nas. Vsak bi najraje pobiral denar za uživanje česa, kar je ustvarila narava, ne da bi se sam kaj prida potrudil obiskovalcem ponuditi tisto, kar potrebujejo in bi z veseljem pošteno plačali. Poglejmo na primer

ostenja Kraškega roba na Primorskem. Turistične ponudbe, prilagojene plezalcem (gostišča, trgovine, sobe, campi ...), tako rekoč ni, vsi pa bi radi pobirali denar od plezalcev zato, ker plezajo po »njihovih stenah«. Vsemu temu se pridružijo še razni »naravovarstveniki« in naenkrat so plezalci

Zlatorogove steze zaenkrat še brezplačno
(foto: Matic Redelonghi)

krivi, da ni več teh ali onih ptičev. Popolnoma neumestno je trditi kaj takega kar na splošno. Sova uharica je še vedno v Ospu in nenehno spreminja kraj bivanja, prav tako sokol selec. Plezalci smo sami poskrbeli, da se na območjih, kjer ptice gnezdi, ne pleza. Je pa bilo v preteklosti in verjetno še danes nekaj »divjih lovcev«, ki so kradli pticam jajca in jih prodajali na črnem trgu. Te plezalci seveda motijo pri njihovem početju. Letošnji mladiči sokola selca niso vzleteli!

Nismo edina država na svetu, ki ima plezalce in ptiče, tako da bomo lažje reševali probleme, če se bomo ozirali naokoli in učili, kako te probleme rešujejo drugod. Predvsem z dogovorom! Vsekakor pa bodo morali ljudje, ki živijo v bližini sten, razmisliti o tem, da se da od plezalcev tudi kaj zaslužiti – seveda pa jim je za to treba ponuditi kaj več kot le stene same. Zanimiv primer je Paklenica na Hrvaškem, v kateri so lepo uredili problem plezalcev. V sedemdesetih in osemdesetih letih so plezalci bivali v šotorih pod steno Aniča Kuka in ljudje iz Starega grada od njih niso imeli skoraj

nič. Danes je slika popolnoma drugačna, plezalci bivajo po številnih kampih in sobah v Starem gradu in okolici, pa tudi lokali so polni in na račun plezalcev se jim sezona podaljša za štiri mesece. Poskrbeli so tudi za lično označene smerne table in celo problem glede ptičev so rešili: na podlagi skrbnega opazovanja so zaprli Malo Paklenico.

Skratka: stvar je zelo preprosta in tako jo je treba tudi urejati, pa bodo vsi zadovoljni. Če ni pravil igre, je zelo težko igrati in namesto, da bi se problemi reševali, se vse bolj zaostrujejo. Tako je tudi v nacionalnih, krajinskih in podobnih parkih. Ko sem bil pred leti v kanadskih gorah blizu Banffa, mi je ostal v lepem spominu velik parkirni prostor na koncu ceste in dve veliki, lični tabli, na katerih je bilo zelo podrobno napisano, česa se od tam naprej ne sme početi. Če pa ni nikjer nič napisanega, če nihče ne razloži utemeljenih prepovedi in zapovedi na vsem dostopen in razumljiv način, se pač vsak vede po svoje in vse je odvisno od posameznikove osebne kulture.

To, čemur posvečamo vse premalo pozornosti, je vzgoja za varovanje narave. Mislim, da bomo morali na tem področju v prihodnje zelo veliko delati, saj še take prepovedi in sankcije ne odtehtajo dobre vzgoje in izoblikovanega osebnega odnosa do narave. Če se učimo, kako ravnati s cepinom, vrvmi in preostalo gorniško opremo, se bo pač treba učiti tudi, kako se ravna z naravo.

Zelo pa spoštujem čustva ljudi, ki imajo do gora globok odnos iz verskih razlogov. Pri tem mislim predvsem na ljudi izpod himalajskih gora, za katere imajo gore drugačen pomen kot za nas alpiniste. In hvala bogu, da še imajo ta odnos, saj je to del njihove kulture. Koliko časa bo še tako, pa je drugo vprašanje, saj denar kvari ljudi. Skoraj ni odprave v Himalajo, ki ne bi pred odhodom na goro opravila verskega obreda in s tem šerpam pomirila dušo. So pa tudi vrhovi, za katere velja, da so sveti. Nedostopni in nedotakljivi. Pri tem pa, mislim, se ni dobro vmešavati v čustva, ki jih imajo ti ljudje do svojih gora. Čeprav se bojim, da se bodo ob »teži« denarja, ki jim ga ponujajo za prve pristope na te vrhove, vdali.

Ključ do ohranjanja pravice do plezanja v naravnih stenah je samonadzor plezalcev in njihova resnična zavezanost trdnim načelom varovanja narave in plezalne etike. Tako preprosto je pač to! ●

Plezališča v bivališčih ptic

Sovam in plezalcem so vseč iste stene!

Besedilo in fotografiji: Tomaž Mihelič

Slovenija je eden izmed tistih srečnih koticov sveta, v katerih je prosto gibanje v naravi priznано kot splošna ljudska blaginja, pravica vseh. Seveda imamo za takšno ureditev svoje zgodovinske razloge, poleg njih pa je verjetno na to odločitev vplivalo tudi stanje slovenske narave, ki nas obdaja.

Njena obdarjenost in ohranjenost sta vsaj malo pripomogli k zaustavitvi preprirov o tem, čigavo je kaj, saj je bilo vsega za vse dovolj. In ravno zdaj, ko smo se vsi dodobra navadili na to svobodo gibanja, so se kot strela z jasnega pojavile raznovrstne naravarstvene omejitve, ki so sprožile veliko po-

Osapska stena

lemik, pogosto polnih močnega čustvenega naboja. Podobno kot svoboda gibanja pa ima tudi rojstvo omejitev svoje razloge; ti so se verjetno najočitneje pokazali v polemiki o plezališčih in varstvu ptic, ki gnezdiijo v skalnih stenah.

Plezališča so v Sloveniji zaživela razmeroma pozno. Večina jih je bila urejenih v osemdesetih in devetdesetih letih. Takrat se je Slovenija srečala z novo vrsto posega v naravo. Sprememba, ki je bila deležna osapska skalna stena ob zgraditvi, se je pokazala predvsem v dveh stvareh. Obraslost stene in njenega vznožja z vegetacijo (npr. z bršljanom) se je občutno zmanjšala, poleg tega pa so skalovjva, ki jih človek v preteklosti sploh ni obiskoval, zaradi plezališča postala zelo obljudena. Obiski ljudi pa niso bili samo številni. Za športno plezanje kot dejavnost je značilno dolgotrajno zadrževanje v steni ali pod njo, navadno večino dneva ali vsaj več ur. Omenjeni spremembi sta bili seveda novost za večino živali s skalnih sten, na kateri pa se je uspelo prilagoditi le nekaterim.

Pojav se je najočitneje pokazal na primeru velike uharice, pri kateri je v Sloveniji znanih več primerov prekinitve gnezdenja, povezanih z začetkom rednega pojavljanja ljudi v steni. Dodaten razlog, da je vpliv graditve plezališč na to vrsto tako močan, verjetno izhaja iz istih zahtev, ki jih imajo

sova pri izbiri gnezdišča in plezalci pri snovanju plezališč. Oboji si želijo podobne, razmeroma visoke, navpične ali previsne, suhe ter razčlenjene stene. Posledica istih zahtev je bila, da se je plezanje pojavilo v velikem deležu gnezdišč velike uharice v JZ Sloveniji, kjer je ta vrsta najbolj razširjena.

Primeri z veliko uharico kažejo, da ima gibanje ljudi v naravi lahko negativen vpliv predvsem, kadar se pojavljajo pogosto in v velikem številu. Ob upoštevanju naraščanja števila obiskovalcev v naravi se je zato pokazala nujnost pozornega umeščanja človekovih dejavnosti v naravo, še posebno tistih, pri katerih se pričakuje večjo frekventnost obiskovalcev. Samo ob predhodnem natančnem pregledu možnih vplivov nove človekove dejavnosti v naravi se bo moč izogniti napakam iz preteklosti. Idealno bi torej bilo, če bi se ljudje usmerjali na lokacije (poti, plezališča ...), katerih vpliv na naravo bi bil prej preverjen. Dodaten trud, ki bi ga bilo treba vložiti v takšno ureditev, pa bi gotovo pokazal sadove že v bližnji prihodnosti. ●

Opomba: Ker smo bili v zadnjem času velikokrat priča napačnemu tolmačenju dogajanj z veliko uharico v osapski dolini, podajam še spodnji opis.

Po začetku plezanja v Veliki steni nad Ospom leta 1977 ter razmahu te dejavnosti v začetku osemdesetih let je velika uharica kot gnezdiilka leta 1983 zapustila steno in se premaknila v Mišjo peč. Po prihodu plezalcev v Mišjo peč leta 1986 par v območju osapskih sten že istega leta ni več gnezdil, čeprav se je v stenah zadrževal do leta 1999 (predvsem na desnem delu Velike stene). V Osapski dolini je bilo sicer najdeno še eno gnezdišče velike uharice, za katero se je v začetku predvidevalo, da pripada paru iz osapskih sten (nekateri to trdijo še danes). Šele več popisov gnezdišč je pokazalo, da to gnezdišče pripada drugemu paru, saj je bilo hkrati potrjeno svatovanje obeh parov v medsebojni oddaljenosti komaj kilometra. V zimi 1999/2000 se je redno zadrževanje velike uharice v Veliki steni dokončno končalo in se še danes ni obnovilo.

Motorni promet pod gorami

Razmišljanja ob zapiranju alpskih dolin za motorni promet

Besedilo in Fotografiji: Drago Metljak

Lani poleti sem zasledil razpravo o zapiranju doline Vrata za avtomobilski promet. Ta tematika se me je kot obiskovalca gora zelo dotaknila, saj se v naših alpskih dolinah že srečujem z nekaterimi takšnimi omejitvami. Preden začnem svoja razmišljanja, naj strnem nekaj zapažanj iz italijanskih gora.

Zgledi iz tujine

Primeri iz Dolomitov in Zahodnih Julijcev, ki so mi dali misliti, so si zelo podobni. Dolomiti so zelo dobro zaščiteni z naravnimi parki, a vendar cesta pripelje do začetka ali sredine doline. Tam so urejena parkirišča; nekatera za plačilo, druga ne. V sezoni obisk ponavadi presega zmogljivosti parkirišč in vozila so parkirana ob robu vozišča, ne da bi se kdo zaradi tega posebno vznemirjal. Ker ni parkovnih režimov varovanja, nas table obveščajo, da le ne moremo parkirati, taboriti ali pa se preganjati s kolesi povsod, kjer bi hoteli. Nekatere doline so zaprte za množični obisk, toda pri vstopu vanje so urejena parkirišča in informacijski kioski z informacijami o parku in njegovem zaščitnem poslanstvu. Na nekaterih cestnih prelazih v Dolomitih so prava turistična središča z vso potrebno infrastrukturo in temu primernim obiskom, a stvari so obvladovane na način, prijazen do človeka. Tudi v naši neposredni sosesčini je podobno. Lahko se pripeljemo na planino Pecol, po dolini Dunje na Rudno sedlo in še kam. Zelo hudih omejitev ni, so pa življenjski kompromisi med dostopnostjo, obiskom in zaščito.

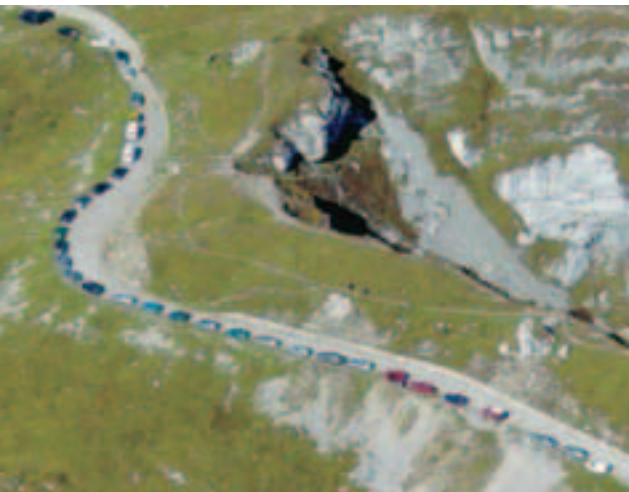
Očitno je možno sožitje med zaščiteno visokogorsko naravo in množičnim obiskom, če se stvari prav lotimo in upoštevamo določene omejitve. Vendar mislim, da pri nas še ne vemo točno, kaj in kako, ker nam manjka vizije, znanja in izkušenj.

(Ne)učinkovitost omejitev

V Bohinjskem kotu mi ponujajo plačilne listke, s katerimi mi prodajo pravico do parkiranja na slabo urejenem parkirišču skupaj s kakšno konzumacijo ali pa pravico do vožnje po ozki in slabo vzdrževani cesti, spet s slabo urejenim parkiriščem. Učinek tega omejevanja mi ni znan, sam ce-

Množica avtomobilov na Vršiču

*Gneča na koncu Mangartske ceste
(foto: Boštjan Kralj)*

lo mislim, da je minimalen. Reguliranje obiska s plačevanjem ima morda smisel, če se s tem zbira namenski denar, ki se potem vrača v obliki ekoloških projektov, a teh informacij tam, kjer se prodajajo listki, še nisem srečal. Plačevanje vstopnice se mi ne zdi primerna oblika zaščitnega ukrepa, ker je dohodkovni vidik prodanih listkov preveč očiten. Ponekod imam vtis, da sta narava in skrb zanjo tudi izgovor za nekatere lokalne in sebične interese.

Poleti je prelaz Vršič kljub pobiranju parkirnine preobremenjen s parkiranimi avtomobili. Ukrep torej dokazano ne deluje. Sporno se mi zdi tudi pobiranje parkirnine za vozila, parkirana na sami cesti, ob robu vozišča, nemalokdaj tudi daleč od parkirišča. Najmanj, kar se mi zdi sporno, je etičnost takšnega početja.

Druga skrajnost je postavljanje zapornice na ceste na začetku doline, kot na primer v Tamarju. Če si dovolj zgoden, se lahko pripelješ skozi, in če si v hribih dovolj časa, se lahko odpelješ tudi ven. Če si nekje vmes, ostaneš z avtom na eni ali drugi strani zapornice. Utemeljitev, ki je lepo napisana na tabli poleg zapornice, se resda sklicuje na varstvo narave. A tako trd način omejevanja vstopa v dolino in izhoda iz nje se mi ne zdi ravno izraz kulture tretjega tisočletja. Primer omejitve vstopa v Tamar se mi zdi problematičen tudi zato, ker se ob prireditvah na skakalnicah ozvočenje zelo do-

bro sliši na vrhove Mojstrovk. S takšno omejitvijo vstopa samo navidezno varujemo okolje.

Rešitve so možne

Menim, da obstaja vrsta vmesnih rešitev, ki lahko zadovoljijo tako kriterije varovanja okolja kot obiskovalce doline in še posebno obiskovalce s planinskimi cilji. Problem je treba celostno obdelati, upoštevati interese domačinov in obiskovalcev ter sprejeti rešitve, sprejemljive za vse, tudi za okolje.

Z razmišljanjem o omejitvi obiska v Vrata bi začel pri strukturi obiskovalcev. Po mojem občutku je večina obiskovalcev v sezoni enodnevnih, takih, ki imajo manj zahtevne planinske cilje. Del obiskovalcev ima zahtevnejše planinske cilje, ki trajajo dan ali več, del obiskovalcev mora imeti vedno vstop v dolino (reševalci, oskrba objektov, ...). Kateri segment obiskovalcev naj bi torej omejili in kako? Drugi vidik pri razmišljanju so gospodarski cilji, ki jih imamo z dolino. Odločiti se moramo na primer, ali si želimo gojiti turizem, gorski turizem, klasično množično planinstvo, morda še druge rekreativne športe. Za nekaj se je treba odločiti in temu prilagoditi obisk, urejenost infrastrukture ter ponudbo in njen obseg v dolini. Jasno je treba poudariti, kateri vidik množičnega obiska je problematičen. Promet, obremenjenost koč, higienska in sanitarna problematika, hrup, varnost obiskovalcev, vznemirjanje divjih živali, odpadki? Vse to se da urediti glede na cilj in tako, da je prilagojeno obisku. Omenil bi še postopnost pri uvajanju omejitev, da bi lahko odpravljali napake, ki bi bile pri tem storjene. Rešitve naj bodo seveda skladne z izbranimi cilji, kulturo bivanja, varovanjem okolja pri nas in pri sosedih ter s priporočili mednarodne skupnosti.

Različna pričakovanja obiskovalcev

Pomembna se mi zdijo še pričakovanja obiskovalcev doline, saj problema ne bi bilo, če alpske doline ne bi pritegovale množice obiskovalcev. Treba bi bilo izvedeti, kaj si želijo posamezni segmenti obiskovalcev. Sam sem razmeroma intenziven obiskovalec gora. Del obiskov preživim na

planinskih vzgojnih akcijah, del kot planinski vodnik, preostali obiski gora pa so namenjeni vzdrževanju mojega dobrega počutja. Glede na moje dejavnosti so različne tudi zahteve po dostopu do izhodišča. Včasih mi ustreza, da zvečer pridem v izhodiščno kočo in nadaljujem pot zgodaj zjutraj. Kot vodnik največkrat vodim enodnevne ture. Zjutraj gremo z avtomobili iz Ljubljane, vračamo pa se popoldne ali na večer. Na vzgojnih akcijah pa po navadi preživim v koči dan, dva ali tri in ob takšnih priložnostih pridem v kočo s prtljago, ki jo potrebujem za izvedbo programa. V nobenem izmed teh treh primerov mi ne bi ustrezalo, če bi moral z vso opremo in skupino pešačiti iz Mojstrane v Vrata. Povsem normalno se mi zdi, da se zapeljem v Vrata in pustim vozilo na parkirišču nedaleč od Aljaževega doma. Avtomobili na parkirišču pri koči me ne motijo. Seveda si želim, da bi bilo parkirišče urejeno, in za to sem pripravljen tudi kaj plačati. Pa tudi za cesto si želim, da bi bila primerno urejena in vzdrževana. Sprejel bi tudi plačevanje vstopnine v dolino v za planince manj zanimivem času, na primer med 9. in 16. uro, če bi me prepričali, da je pobrani denar resnično namenjen varovanju okolja. Če bi tako ali drugače plačeval vstop, bi prav gotovo pričakoval urejenost infrastrukture in odnosa do obiskovalcev po standardih, ki veljajo v deželah z več izkušnjami na tem področju. V učinkovit javni prevoz po dolini, prijazen do obiskovalca, pa ne verjamem kaj dosti.

Pavšalne in toge omejitve obiska se mi zdijo problematične. Bolj se ogrevam za način, pri katerem bi določili cilje varovanja in obenem izkoriščanja posamezne doline, se na to ustrezno in v celoti pripravili ter bili deležni zasluzka, ki izvira iz pe-

Plačilo turističnih prispevkov za ogled naravnih znamenitosti (Bohinj)

stre ponudbe storitev. In na koncu si želim, da bi bila merila in načini omejevanja obiska dolin čim manj odvisni od prevelike vplivne moči lokalnih skupnosti. Naši hribovi so premajhni za tako široko ponudbo različnih načinov omejevanja dostopa oziroma tako prozornih načinov skubljenja obiskovalcev. Sicer pa, omejevanje obiska mi ponuja možnost za razmislek, kam zdaj. Na srečo se lepi in zanimivi hribovi nadaljujejo takoj za državno mejo, tudi z zame sprejemljivimi omejitvami obiska. ○

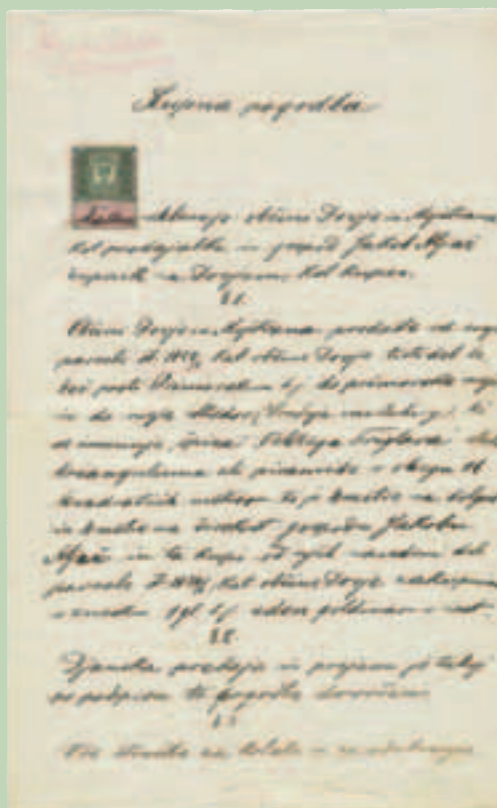

Triglav – simbol slovenstva, vrh Triglava – last slovenskega planinstva

V jubilejnem letu, ob 110-letnici slovenskega planinstva, se je končno našla listina, ki se zdaj kot lastninski dokument hrani na Planinski zvezi Slovenije: to je pogodba, sklenjena 15. aprila leta 1895 med dovško občino in Jakobom Aljažem o odkupu 16 kvadratnih metrov vrh Triglava. Na tej površini je Aljaž še v istem letu, 7. avgusta 1895, postavil »Turn«, pozneje imenovan Aljažev stolp. Aljaž je od leta 1878 do leta 1925 pisal kroniko. V zapisu na strani 49 iz leta 1895 iz originalnega Aljaževega rokopisa razberemo, da je »Turn« podaril Slovenskemu planinskemu

društvu. Izvirnik Aljaževe kronike in tudi ta zapis o darilu slovenskemu planinstvu hrani Nadškofijski arhiv v Ljubljani. Kot je zapisal Jakob Aljaž v letu 1895: »Da je Triglav ostal v slovenskih rokah, je največ moja zasluga. Pridobil sem dovško občino in okrepil sem Slovensko planinsko društvo.«

Na tretjem občnem zboru Slovenskega planinskega društva 24. Februarja 1896 je bil Jakob Aljaž odlikovan s »častnim članstvom«, z največjo častjo, ki jo društvo lahko izkaže. ◦

Abraham bronastega Juliusa Kugyja

Bitka za postavitvev spomenika v Trenti

Besedilo in fotografiji: Žarko Rovšček

Nekaj več kot petdeset let je že minilo od takrat, ko je vodstvo slovenske planinske organizacije začelo razmišljati, da bi spomin na dr. Juliusa Kugyja, mednarodno priznanega gornika in klasična gorniške literature, trajneje počastili s postavitvijo spomenika. Kugy se v začetku morda niti ni zavedal, da je z literarno predstavitev naših Julijcev nehote prevzel vlogo njihovega ambasadorja v svetu. Manj kot deset let po doktorjevi smrti je ta zamisel, ki so jo podpirale tudi tuje gorniške organizacije (avstrijski Alpenverein in CAI, Sekcija Trst), postajala vse bolj otipljiva. Imenovali so skupni akcijski odbor ter zaupali izdelavo kipa kiparju Jakobu Savinšku, risanje načrtov za ureditev okolice in podstavka pa arhitektu Kobetu. Planinski vestnik je aprila 1953 objavil kratek zapis: »Dela na spomeniku dr. Kugyja dobro napredujejo. Akademski kipar Savinšek Jakob je svoje delo že izvršil, kip sam pa se že nahaja v livarni v Zagrebu. Spomenik je izredno dobro uspel in gre za to umetniku vse priznanje. Odlit bo v bron in slovensko odkrit še letos.« Avtorja sta predlagala postavitve spomenika na Šupci, znani razgledni točki pod Vršičem. Ta razkošni in lahko dostopni razglednik navadno očara mimoidoče, tudi tiste, ki niso še nikoli zašli na samotne gorske poti. Potem ko po vzponu iz Kranjske Gore zdrsneš prek Vršiča na primorsko stran, doživiš prvi neposredni in vizualni stik z dolino »mlade« Soče, obkroženo z veličino v podkev nanizanih gora. »Idealno počivališče za bronastega Kugyja,« so skupaj z umetnikom menili nekateri, toda ne vsi.

Peticija

Na primorski strani je med ljubitelji gora, poznavalci in čistilci Kugyjevega izročila nenadoma završalo. O predvideni lokaciji niso hoteli niti slišati, »prvič, ker ni v Trenti, ki je bila dr. Kugyju vse življenje izhodišče v planinski svet, in drugič, ker bi bil ta spomenik na tem mestu tako odročen, da bi bil dostopen le avtomobilistom,« saj v okolici ni nobene pomembnejše planinske poti. Zanimivo, da so takrat dajali prednost planincem, pohodnikom in ne motoriziranim turistom. Fronta somišljenikov, nekakšen tolminski punt novejših dobe,

se je strnila okrog glavnega pobudnika in poznavalca Kugyjeve literarne zapuščine, Franca Ceklina. Takrat je bil podpredsednik PD Tolmin in društveni propagandist, hkrati pa avtor številnih naprednih zamisli z namenom pospešiti razvoj planinstva v Posočju. Nemalokrat je nabrusil pero in napisal sestavek za takratno časopisje.

Prve salve so bili namenjene sedežu krovne planinske organizacije v Ljubljani. PD Tolmin s Ceklinom na čelu je namreč prevzelo pobudo in skupaj z vsemi posoškimi planinskimi in turističnimi društvi poslalo na PZS odprto pismo z zahtevo, »naj se spomenik Kugyju ne postavi na Šupci, kakor sta želela arhitekt in kipar, temveč v Trenti«. Radio Ljubljana in Radio Koper sta protest posoških planinskih društev objavila v celoti. Vestni kronist dogajanj v slovenskem planinstvu, Planinski vestnik, je povzel uradno mnenje, da bi spomenik dr. Kugyju »moral stati v bližini Juliane ali vsaj v Sp. Trenti« in da se »Gospodarska komisija PZS ne strinja z mestom, ki so ga za spomenik določili arhitekti«. Avtorja pa sta menila drugače. Ko je bil spomenik dr. Kugyju že skoraj izdelan, se je vnela vroča polemika, po besedah njenega udeleženca, še živečega 92-letnega Franca Ceklina, »prava borba na nož«. Njen vrhunec je bil sestanek komisije za lokacijo (20. junija 1953) na Šupci.

Vroč zborovanje komisije

Dogodek slikovito opisuje novinar Slovenskega poročevalca Mile Smolinsky: »Številni avtomobili, ki so prišli na Vršič z obeh strani, so se komaj stisnili na ozek prostor ob strmi gorski avtomobilski cesti. Tu sta kipar Savinjšek in arhitekt Kobe in tajnik Slovenske planinske zveze, tajnik Turistične zveze Slovenije ter številni zastopniki okraja Tolmin s sekretarjem okrajnega komiteja ZKS tov. Dujcem na čelu, kakor tudi zastopniki vseh posoških planinskih in turističnih društev. Vsega skupaj nič manj kakor 23 ljudi.« Avtorja sta v diskusiji menila, da je prostor na Šupci, ki ga obkroža venec gorskih velikanov, z estetske strani naravnost idealen. Njuno dokazovanje, da mu po veličastnosti in gorski romantiki v vseh Julijcih ni enakega, pa ni omajalo primorskih predstavnikov. Po večurnem razpravljanju niso popustili niti za ped, čeprav so tako prvi kot drugi razsojali pod prit-

skom. Kip je bil namreč v domnevi, da bo stal na tem mestu, že vlit.

Pol ure zatem so člani komisije že stali na veličastni štrleči skali na nasprotnem bregu Soče, poleg Alpinetuma Juliana, ki naj bi bil eno izmed dveh izbranih mest za spomenik. Kot drugo možnost so omenjali prostor pred hotelom Planinski orel. Na skali je bilo tako malo prostora, »da bi polovica komisije kar mimogrede zletela v globočino, če bi se en sam delegat le malo bolj razkoračil ...« Novinar Smolinsky ne pozabi omeniti, da so nekateri delegati komaj prisopihali na vrh, in v dramatičnem tonu nadaljuje: »Na tej skali se je razvila nova, še srditejša borba, v kateri so nastopili Primorci s svojo težko artilerijo, ki je bila dotlej še v rezervi. Alpinist Ceklin iz Tolmina, glavni poznavalec dr. Kugyja na primorski strani in obenem glavni zagovornik teze, da spada dr. Kugyjev spomenik edinole v Trento, je namreč šele zdaj stopil v akcijo, stoječ kakor kip čisto na robu skale, s hrbtom proti prepadu, medtem ko na Šupci skoraj ni odprl ust. S citati dr. Kugyja, enako kakor prej kipar Savinjšek, je dokazal, da ni mogoče postaviti dr. Kugyjev spomenik kamor koli drugam, kakor v Trento, obenem pa je glede Šupce v imenu vseh posoških planinskih društev ter oblasti iz Tolmina izrekel svoj brezpogojni in kategorični 'ne'.« Tako je ideja o postavitvi Kugyjevega kipa na Šupci dokončno odpadla.

Niso se držali samo resno. Med dialogom je arhitekt Kobe, presenečen nad tem, kako natančno in spretno njegov sogovornik niza Kugyjeve misli, vprašal: »Oprostite, tovariš Ceklin, kaj ste po poklicu?« Ceklin je izstrelil: »Birokrat!« Navzoči so se zasmeli. Le nekateri med njimi pa so vedeli, da ni le predstavnik planinskega društva, ampak tudi uslužbenec Okrajnega ljudskega odbora.

V nadaljevanju sta kipar in arhitekt ob pomoči tehtnih argumentov prepričala navzoče, da skala, na kateri je zborovala komisija, ni primerna za postavitev kipa, pa tudi prostor pred hotelom Planinski orel ne. Zašli so v slepo ulico. Po več kot štiriurni razpravi je že kazalo, da se bo morala komisija raziti. Imenovali naj bi novo, ki bi vnovič pregledala vso Trento in predlagala druge lokacije. Sedanja komisija bi se nato spet šla in izbirala med predlogi. To bi odložilo odkritje spomenika za nedoločen čas, čeprav je bila slovesnost predvi-

dena že za dan po planinskem slavlju ob 60-letnici SPD v Vratih, torej 3. avgusta istega leta. Omeniti je treba, da je PD Tolmin v sklopu tega dogodka pripravljalo tudi odprtje planinske razstave v Trenti, ki naj bi pozneje prerasla v stalno zbirko in bodoči planinski muzej (o njem smo slovenski planinci do danes porabili že preveč besed). Obetala se je torej lepo zaokrožena in, glede na predvideno udeležbo tujih gostov, tudi mednarodno odmevna počastitev jubileja slovenske planinske organizacije. Z odlogom odkritja Kugyjevega kipa v Trenti na pozneje bi jo precej osiromašili. Zbor komisije se je tega gotovo zavedal, saj je živčna napetost med navzočimi ob predvidenem razpletu rasla.

Vendarle v Trenti

Luč rešitve se je utrnila nenadno, povsem nepričakovano. Razpravi je ves čas tiho sledil tudi novinar Mile Smolinsky, ki se je že kakšen teden mudil v Trenti in je v Slovenskem poročevalcu objavil več zanimivih prispevkov o njenih lepotah. Zavedal se je, da spomenik dr. Kugyju, kakršnega si je zamislil kipar, ne more stati kje v zaprti dolini, temveč na kraju z lepim razgledom na vršace, ki jih je tako zelo ljubil. Ni mu šlo v glavo, da take-

ga kraja ne bi bilo mogoče najti takoj. Pokazal je na vzpetino nad križiščem, na katerem se od vršiške ceste odcepi pot k izviru Soče, in dejal: »Tamle sem bil pred dvema dnevoma in tisti kraj me je očaral. Predlagam, da gremo pogledat še tja.« Sprejeli so njegov predlog, saj drugega tisti hip ni bilo. Kmalu zatem, ko so člani komisije srečno splezali s strme skale in si ogledali predlagani kraj, je bil dosežen sporazum. Obrazi so se jim razvedrili in segli so si v roke. Morda predlagani prostor po širini razgleda zaostaja za Šupco, ima pa pomembno prednost, da je v Trenti, ki je bila skupaj s svojimi slavnimi gorskimi vodniki Kugyjev drugi dom in izhodišče njegovih največjih podvigov.

Nesmrtni Kugy, odet v bron, se je tako v duhu vrnil v naročje svoje Trente. Njegov zasanjani pogled je namenjen Jalovcu, prizorišču zimske avanture, ki se je po zaslugi pogumnega trentarskega vodnika Jožeta Komaca – Pavra zanj končala srečno, mu podarila dolgo življenje in še bolj zavdala. Ko se ustaviš, popotnik, v tej tišini in ko v rahlem pišu vzvalovijo trentarski gozdovi, se od nekod, kot mrmranje molitve, prikrade glas: »Tako se hvaležen in poln vere oziram tja gor, k tvojim povelčanim višavam. In pozdravljam te skozi vse čase in kraje, ljuba čudežna cvetlica mojega srca, Scabiosa Trenta!«

Kugy že pol stoletja zre v svojo ljubljeno goro – Jalovec

Trinajsti

Mokrička je postala hudo mokra Mokrica

Besedilo: Dušan Škodič

Visoko poletje, lepo in sončno nedeljsko jutro. Vremenska je slaba, toda dan v Kamniški Bistrici se prebujata jasen in z rdečico, po prekratki julijski noči. Pri spominskem parku še malo postanem in se razgledam, preden bo močna svetloba požrla tople barve.

Bilo je lani, ko sem se prav od tod spravil po severni strani na Mokrico. Tudi vremenska je bila ravno takšna kot danes, vzpel sem se že več kot do polovice, ko so se majhni, komaj opazni zametki nesramno hitro sprijeli v oblake ter se ulegli na vrhove. Ko je še dvakrat počilo in po vetru prineslo nekaj kapelj, sem se na hitro prepričal, da pridem ob drugi priložnosti, ko Mokrica ne bo opravičevala svojega imena.

Udiranje, in to dobesedno

Mokrica je po opisu v knjižici Manj znane poti slovenskih gora ocenjena kot zelo zahtevno brezpotje. Opisan je pristop čez hrbet Velikega Krvavca, ki sem se ga lotil prejšnjikrat, zato me tokrat ni več privlačil. Desna varianta so Jermenci, ki peljejo daleč naokoli, tretja pa skozi daleč vidno grapo, kjer na karti najdemo napis Udiranje. No, ta se mi pa zdi imensko prav zanimiv; zato si ga grem ogledat. Kmalu se poslovim od Kurje doline in njenih slabih potk in nato levo proti grapi. Vedno bolj strmo postaja, in čeprav je to severna stran, kamor sonce skoraj ne posije, je pasje vroče in predvsem soparno. Majico imam mokro, še preden pridem do podnožja. Toda ozračje še vedno noče izdati, kam je poskrilo vso to vlago.

Grapa postaja vedno strmejša in tam na levi je visoka rdeča stena, ki je pravzaprav en sam podor, ki ga nekaj zadržuje, da se dokončno ne sesuje v

Kurjo dolino. Ker je prehod vedno ožji, za nekaj trenutkov postanem in poslušam. Le sem in tja malo pribrenči tja v dno, na debelo pokrito z gruščem. Bolj ko je ozko in strmo, bolj pogledujem na vsakih nekaj korakov navzgor, hkrati pa se zavedam, da lahko storim bore malo, če se res kaj utrga. Ker je čelada ostala doma, se v sili tolažim, da pošiljka iz take višine niti ne opazi, če je bilo še kaj vmes med njo in bolj ali manj trdo bučo. Preden pa mi končno uspe izplezati iz te zoprnije, sem že dobro sit grušča vseh mogočih dimenzij, ki se melje in do gležnjev udara pod nogami. Strmina vpije po pomoči zgornjih okončin, toda te imajo še manj opore. Po zamolčanih kletvicah (na glas si ne upam, da ne bi res kaj priletelo), se končno izvlečem skozi ozko grlo, pridem kot tank iz peskokopa, da se počasen potok grušča začne umirjati in da končno spet zadiham, kot je treba. »Uh, jebenti Udiranje,« si rečem, »a zdaj le veš zakaj?«

Megla, pa še brez motorke

Ko pod skokom, ki pripelje pod melišča Kompotele in Mokrice, potegnem iz že precej prazne plastenke, mi oči obstanejo na jeziku megle, ki sili skozi škrbino v grebenu, pa jo veter vedno znova porine nazaj. Tudi čez Kalški Greben se trudi na to stran, in ko malo pogledam naokoli, ugotavljam, da se povsod nad vrhovi že delajo manjši in večji oblaki. Pa tako jasno je bilo še pred uro, ko sem vstopil v zaprto grapo. Ampak tokrat se ne bom pustil kar tako pregnati, si mislim in na hitro pospravim nahrbtnik. Ravno pod tem skokom sem zadnjič obrnil, kar je preveč, je preveč. Pa saj je vendar samo Mokrica, neka mala Mokrička, ki

niti 1900 m višine ne nabere pod svojo marelo, ups, Kompotelo.

Kmalu nad skokom se pobočje položi. In sedaj bo treba poiskati še Velb, naravno okno, kjer bom našel prehod na vrh. Toda kaj pa je zdaj to? Veter je malo popustil in mlečno bela nadloga se razlije po meliščih in ruševju, da zalije prehode kot silikon. Kar obstanem, ker ne morem verjeti, da se je lahko tako na hitro pripeljalo. Veter se sem in tja še malo zažene, toda tudi ta stran hriba je videti zavzeta. Le sem in tja malo popusti, da se vidi kakšnih dvajset metrov. In kje naj zdaj iščem tisti presneti Velb, ki je ključno mesto? Karta mi pomaga toliko kot nič, bolj ko gledam vanjo, ugotavljam, da bi lahko bil že tudi nad njim. Opis pa pravi, da se je treba spustiti malo navzdol v grapo, od koder ga z lahkoto ugledaš! No, super, v temle bi ga ugledal le, če bi ga prinesel s seboj. V grapo se spustim kljub megli, saj se sedaj ne vidi ne gor ne dol, je pa proti vrhu vseeno bliže. Bojim se, da sem že pregloboko, ko se odcepi široka grapa navzgor proti grebenu. Nič, kar bo, pa bo, ven bom že nekako izplezal; če najdem Velb, bo I. stopnja, kot je po opisu, če ne, pa bo malo več. Da ga le ne bi prejle tako temeljito prebral! Tura je v megli neizvedljiva!, piše, in bolj ko se prepričujem, da sem že hodil po mnogo težjem, bolj sem jezen na nemoč in na dvome, ki se zaležejo kot črvi v mrhovini. Prekleta megla, razkadi se vendar! Pa noče, zato se s slabo vestjo ozrem še na Mokrico, ki sem jo prej tako podcenjujoče ponižal v Mokričko. Ja, čisto res; kontakt z goro vzpostavljam, pa da ne bom zdaj nakladal o neki komunikaciji med nama, po možnosti obojesmerni, ker se bo komu še kaj znano zazdelo! »Ampak, daj no, ne delaj se norca iz mene s tole meglo, prosim te, vsaj 'cahen' (znak) mi daj, bodi no dobra z menoj!« Pa tako sem se vedno otepal vsakega podcenjevanja še tako nedolžno delujočih, takih »baby face« hribov, še posebno brezpotnih. In če Mokrica ni ravno takšna?

Iz nahrbtnika potegnem plastenko s pijačo in začudeno ugotovim, da je že na rezervi. Le kdaj sem požlampal skoraj liter in pol? Tista sopara bo kriva, saj če bi ožel majico, bi lahko nacedil dve, ne le eno. In ko se tokrat ozrem med pitjem navzgor, mi ga da. Tisti »cahen« namreč. Veter, ki je potegnil po grapi navzgor, razburka gosto meglo

in sončni prameni se usujejo navzdol kot skozi konec predora. Komaj da izvlečem aparat in naredim fotografijo, kako se je Velb odkril, se prej kot v minuti spet zapre. Toda kar sem videl, je bilo popolnoma dovolj. Zdaj vem, da je smer pravilna, da bom izplezal levo od njega in da me čaka le še iskanje prehodov med gostim ruševjem (gulp!), sicer pa brez večjih težav do vrha. Ko čez pol ure prilomastim in pripravam na greben (zadnjega jurja bi dal za najtežjo motorko – tako mi ruševje žre živce), kjer teče markirana pot iz Kompotele, v hipu pozabim na vse težave. Glavno, da je konec. Na to, da tura na vrhu še ni končana, pa kaj hitro pozabim. Vidljivost na vrhu je nič, zato na hitro pomalicam, se s težavo premagam, da pustim v plastenki zadnji deciliter pijače, in se pripravim na sestop.

Bom tudi jaz helioštopar?

Če bi sestopil mimo Medvedje jame, kakor sem si zamislil, bi bil že v dveh urah pri avtu. Vmes ni nobene vode, kolikor se spomnim, toda saj ni krize za takle spustek. Kmalu po poti proti Kompoteli bi se moral spustiti po strmih travnatih pobočjih do Ovčarije, tam je tudi nekoliko zapleteno dostopna velika jama, znana po ostankih kosti jamskih medvedov. Spomnim se še stezice, težko opazne v tistih strmih travah, toda megla je zopra še bolj, kot sem si to pripravljen priznati. Kmalu pod grebenom, kjer ni več vetra, ki jo je zgoraj še malo pošiljal sem in tja, se zgosti, da pred seboj ne vidim več niti konic palic v iztegnjenih rokah. Dobro, tu nekje pač mora biti, si mislim in prečim postrani in navzdol prek pobočja. Vidi se nič, le tu in tam grem čez zagruščene jezike, ki se zažirajo v strmali, poraščene z ostro travo. Umaknem se dvema ali trem nižjim pragom in kar hitro gre navzdol. Toda tiste stezice ni nikjer. Verjetno sem šel že čeznjo, to v taki vidljivosti sploh ni težko. No, bom šel pa v nasprotni smeri, jo bom že še »nabasal«, si mislim, ter tako kar naprej in navzdol, z vedno slabšimi občutki in spet mimo in okoli nekaj pragov in skokov. Saj je strmina vedno hujša in izgubil sem že precej višine, zato se prepričujem, da bom že kam prišel (to je tam, kjer rečemo: »No, zdaj smo pa tam«!). Nazaj se mi zdaj prav gotovo ne spleča več. Saj, tisti mali, pametni črv tam v gla-

vi se je že zgoraj na Mokrici nekaj oglašal, pa ga nisem poslušal. Le kaj misli, da je, saj sem pač le v klasičnih težavah, v kakršne zaidejo helioštoparji, kot včasih berem o njih v časopisu. Tako imenujem kakšnega od gorniško nezrelih obiskovalcev visokogorja, ki se brez prave volje in po kakem trenutnem vzgibu odpravi na zahtevno pot, potem pa že pri prvi srednje zapleteni težavi ali utrujenosti potegne iz nahrbtnika GSM in si naroči helikopterski prevoz. V ponedeljek pa človek prebere, da je N. N. začutil slabost (si je zvil gleženj) ter bil prepeljan v jeseniško bolnišnico, tam pa si je nenadoma opomogel in mirno odkorakal domov. In to ne da bi prej obiskal Marijo Pomagaj na Brezjah, ki bi se ji priporočil. Ali pa se tudi to že da zmeniti po telefonu, današnji napredek skoraj ne pozna več ovir!

Ko se po debeli uri strmega spuščanja znajdem na robu skoka, ki mu skozi meglo ne vidim do dna, se končno prepričam, da tako ne pridem nikamor. Ustavim se, sedem in razmišljam. Iz platenke potegnem pol požirka in razgrnem zemljevid. Brez zveze, ker se ne vidi nič uporabnega, nimam pojma, kje sem, razen da gre za jugovzhodna pobočja Mokrice. Kot da se ne bi spomnil, kako sem pred leti govoril z inštruktorjem iz mojega alpinističnega odseka, ki se je pridušal, da sta s splezalcem nespametno ubirala bližnjice v sestopu prav tukaj navzdol, nato pa na veliko jezo morala razvijati že zloženo vrvi in opraviti nekaj spustov do dna. Toda v tej megli se tudi »abzajlal« ne bi, če bi že nosil vrvi v nahrbtniku. Razen če bi še štant (stojišče) nosil s seboj, kot so nas dražili tečajniki, kadar nam je zmanjkalo vrvi že precej pred primernim krajem.

Še drugič gor

Med razmišljanjem me zmotita topot in šumenje sproženega gruščca, ki mu ne morem določiti razdalje do izvora. Trušč me preseneti, saj je vsakršno hitro gibanje po tako slabi vidljivosti negotovo. Sklenem, da se skozi meglo podi trop gamsov, ki se je splašil zaradi mojega vonja, ki mu ni znal točno določiti lokacije. Stampedo se približuje v divjem ritmu, spusti se nekoliko nižje in nadaljuje pod skokom. Vse se dogaja nevidno, dokler se na polici vrh skoka ne pojavi gams kot prikazen iz sivine, je-

zik mu opleta iz odprtega gobca, glava mu opleta nagnjena proti strmini in sope tako glasno, da ga slišim brez težav. Ker je bil zgoraj, je očitno »vzel« zgorjnjo polico nad skokom, ki sem jo ravno jaz po sili okupiral, toda ko me zagleda, se samo rahlo odrine in pristane na ozki gredi, ki se razpenja vzdolž skoka, štiri metre nižje. Grušč se še vedno kotali in pada s police, ko utone v meglo za tropom. Čez minuto se sprašujem, ali je bilo to sploh res ali je bil spet kak cahen. Herman Buhl, Šrauf in cela garnitura himalajskih legend so končali kariero na nekih njihovih kvalitetam popolnoma nenevarnih in nepomembnih krajih. Morda pa so tudi oni tedaj mislili, da so le na Mokrički?

Edina orientacija, ki sem jo imel ob vrnitvi, je bil breg. Na srečo. Če je že bilo treba nazaj gor, se vsaj v tem nisem mogel motiti, da grem v smeri vrha. Oh, le zakaj so ob vsem tem napredku aparati GPS tako dragi? Male zverinice, podobne mobilnim telefončkom, ki jih vklopimo in ki v nekaj sekundah prebrskajo nebo, pocukajo tri stacionarne satelite in takoj izračunajo, kje stoji teslo, ki jih kliče na pomoč. Ampak moja gorenjska duša (čeprav samo priseljena) se je zgrozila, ko sem nazadnje gledal aparat, ki je stal tretjino moje mesečne plače. Ampak glej ga zlomka, v tem trenutku se mi sploh ni zdelo tako drago!

Nimam pojma, koliko nekih pragov sem obvozil na strmem vzponu, po robu je bilo planik, da bi jih lahko pasel, le vode niti za srago. Kljub metu zvite cevke v žepu nahrbtnika mi ni uspelo natočiti vode. Vzpon je bil zato še napornejši in daljši, zlahka bi se pustil prepričati, da sem bil skorajda že v dolini, pa gotovo ni bilo tako. Na greben sem se privlekel petdeset korakov od kraja, kjer sem se začel spuščati. Krasen občutek za orientacijo, pa kaj, ko sem se obnašal kot tele in kar rinil in rinil. Čisto prav mi je!

Premalo vode, preveč vode

Za sestop mi ostaneta le še dve varianti. Prva je pod Kalškim Grebenom in čez Kalce do Žagane Peči. Krajša je od druge, toda zemljevid in spomin mi pravita, da je edina voda v tej smeri Krava mlaka. Tiste pa že ne bi pil, tako zoprno rdeče barve je! Pa zobotrebca za pupke tudi nimam ... zato se odločim za sestop proti Krvavcu in skozi

dolino Korošice, kjer vsaj vem, da teče voda. Dolga pa je še s prstom po zemljevidu. Toda nič ne pomaga, še markacije in pot je težko slediti, prepričam se, da ne bom nasedel nobeni »bližnjici«, ki bi morda nakazovala lahek sestop. »Bodi vendar pameten, dokler ti to še kaj pomaga,« si mislim. Pot se vleče kot kurja čreva, grem mimo opuščene planine Koren, spodaj pazim na prava križišča in četrto ure pod lovsko kočjo končno nalletim na korito. Suho je kot poper, vsaj z notranje strani, kjer bi morala biti voda, zunaj pa je les vlažen in gobast, ker je podlaga mokra. Nekaj korakov naprej končno tekoča voda, izpod skale prenika, skoraj bi rekel, da joka, ker mora na plan, tako počasi ji gre od rok. Ampak ni problema, moja stara prijateljica cevka je kmalu pripravljena in zagozdena v razpoko, saj sicer vode ne bi mogel nikakor natočiti, lahko bi jo le lizal po skalah kot gams. Čakam pet minut, pa še pet, ko je plastenka komaj do polovice polna, nato mi nekaj kane na glavo. Ker ne morem verjeti, kaj se mi dogaja, niti ne pogledam, kaj je, vendar se vseeno

nadaljuje. Ko je plastenka končno polna čiste, hladne in osvežujoče vode in ko mi vendarle tako zaželena zaklokota po grlu, se ulije.

Megla je ob spustu komaj opazno prešla v nizko oblačnost, vidljivost je še vedno komaj kaj več kot lučaj in sedaj stojim in pijem vodo ves dehidriran sredi plohe. Ko se končno napojim, med kletvicami (hej, Mokrica, zdaj pa počni, kar hočeš, jaz te ne cvikam več!) z dna nahrbtnika izbrskam pelerino. Še nikdar je nisem uporabil in jezen sem sam nase, ker nisem vzel raje dežnika. Pa sem ga pozabil vzeti, pelerino pa mi je žena zatlačila noter, čeprav je to skregano z mojim prepričanjem, tako kot pumparice in kariraste srajce. Ploha kar traja in traja, počasi se krepí in nazadnje odplavi še tisto prepričanje. Nato iz Mokrice nastane Prasi ...

Po kolovozih skozi Brisnike se začne tako ulivati, da tečejo celi potoki kar prek ramp, ki so namenjene odvajanju meteorne vode. Tudi pelerina ne pomaga več dosti, ker mi voda teče v čevlje po njej kar v curkih. Po nekaj trenutkih se domislim in spodaj pred seboj držim nekoliko skrajša-

Dolina Kamniške Bistrice – levo v ozadju Kamniški Dedec, desno Mokrica (foto: Vladimir Habjan)

ne palice ter tako delam nekakšno streho nad koraki. Na vsakih nekaj minut zlijem liter ali več vode iz naročja, skoraj da bi jo lahko stekleničil, presneto, če to ni neumno! Malo prej sem še medlel od žeje, zdaj pa mi voda teče čez gležnje in pod pelerino se utapljam kot puran pod prho.

Iz Kamniške Bistrice buta glasba, seveda, saj je sobota in ljudje so se prišli zabavat. Pri Jurju grem čez most, tako mokremu, kot sem, bi se mi zares prileglo dobro žganje, ki ga imam še v spominu, toda ker sem po samoobčutku videti precej zmahan, mi je pri mostu nerodno pred naključnimi turisti, zato se mu odrečem. Ko končno pridem do avtomobila, se počasi sprehodim naokoli. Če bi bila katera od gum prazna, bi sploh ne bil presenečen, no, pa so vse še vedno polne in tudi motor vžge brez težav, kdo bi si mislil.

»Mokrica, veš kaj? Ah, nič ne bom več rekel!«

Ko mi doma žena odpre vrata, butnem:

»Ti, a smo mogoče danes trinajstega?«

»Ja, seveda, zakaj pa vprašaš?«

Planšarije na jesen

Slavica Štirn

V pozni jeseni obiskujem bisere,
raztresene
pod vrhovi. Planine, same samcate,
obrobljene
z rumenimi macesni in kipečimi lepotci,
sanjajo.
Trave so rjave, brez rož in staj
pripravljene
na dolgotrajni molk.

Tudi sam molčim. Tu je vse brezčasno.
V duhu potujem, kot redki
koprenasti oblaki,
vsrkavam samoto in goreče želim
spet in spet
priti.

Poglej in se nasmej

Na razglednem travnatem balkonu na nemarkirani stezi iz Konca čez Gamsov skret proti Velikim Podom sta alpinista Klemen in Grega postavila lično leseno klopco, ki jo je izdelal alpinist Marko. Na naslonu piše: »Poglej in se nasmej!«. Če pa se razgledamo proti Streži, opazimo svež rumen odlom. V graben pod Velikim grebenom je zgrmel skalni blok, po katerem je tekla zavarovana pot z Velikih na Male Pode. Poti ni več. Nekaj sto kubikov skalovja s Slemena je zdrsnilo v graben letos pozimi. Če bi bili takrat tam blizu, bi najbrž le gledali, smejali pa se ne bi.

Janez Volkar

K ledinskemu imenstvu na ovršju Notranjskega Snežnika

Predlogi novih imen

Besedilo in Fotografije: Tone Wraber

V letošnjem juniju (2003) je minilo pol stoletja, kar sem prvič stopil na vrh te najvišje slovenske gore zunaj Alp. Naš tedanji tridnevni izlet, ki je imel skoraj značaj kratke ekspedicije v neznanu, je v Planinskem vestniku (54: 362-370, 1954) v članku »Snežnik spomladi« opisal naš gimnazijski učitelj ter taborniški in planinski vodja prof. Pavel Kunaver. Leta 1958 sem se na Snežnik odpravil kar peš iz Borovnice, z botaničnimi načrti pa sem se na njem nekaj dni zadrževal leta 1965 in nato spet od (vključno) leta 1994 naprej. Seveda sem bil na njem še mnogokrat na enodnevnih obiskih, »kar tako«, ali pa kot vodja domačih in tujih rastlinoslovno zagretil skupin.

Skromni zemljevidi

Pri botaniziranju na snežniškem ovršju sem kmalu ugotovil, da je njegovo imenstvo presenetljivo siromašno. Na topografski karti 1:25.000 Vojnogeografskega inštituta Beograd – list Snežnik (1985), najdemo le imena Mali in Veliki Snežnik, Trije Kaliči in Žlebina, od katerih sta zadnji dve čisto na robu Snežnikovega ovršja. Tudi iskanje na nekaterih drugih zemljevidih, npr. avstrijskem (»črnem«) 1: 75.000 – list Laas und Čabar, italijanskih iz obdobja, ko je bil Snežnik del italijanske države, državni topografski karti 1:25.000 – list Snežnik (1996), planinski karti Snežnik v merilu 1:50.000 (1999) in gozdarskih kartah, ni dalo drugih imen. Prav tako spraševanje pri ljudeh (domačinih, gozdarjih) ni prispevalo k večji imenoslovni vednosti. Domnevamo sicer lahko, da je bilo imen nekoč več in to tedaj, ko so na Snežniku pasli pastirji na pregonski paši, ki pa so go lastniki snežniškega prostora ukinili proti kon-

cu 19. stoletja, nakar so bila verjetno obstoječa ledinska imena pozabljena. Kot primer naj navedem, da Henrik Freyer, poznejši varuh (kustos) Kranjskega deželnega muzeja v Ljubljani, ki se je na Snežnik povzpел 17. julija 1827, v svojih zapiskih, ohranjenih v Arhivu Slovenije, omenja ime »per Stajeh«, ki pa je danes izgubljeno. Ker je snežniško ovršje – vanj štejem predvsem območje nad zgornjo gozdno mejo, to je nad subalpinskim bukovim gozdom, ki ga v nekaj manjšem obsegu pokriva botanični rezervat – precej razgiban svet, je ledinsko imenstvo za točno oznako nahajališč posameznih rastlinskih vrst skoraj neobhodno. Nema lokrat gre za krajinsko zelo izrazite vrhove, grebene in globeli, ki jih nikakor ni mogoče spraviti pod enotno ime Snežnik. V mislih imam Snežnikove »vazale«, visoke okrog 1600 m, ki glavni vrh obdajajo predvsem na njegovi severni in vzhodni strani, od njega pa so ločeni z globokimi dragami, doli in vrtačami, kar vse prispeva k izraziti razgibanosti snežniškega ovršja. Rudolf Badjura v Ljudski geografiji (1953) terenske oblike obravnava kot del tloslovja/tlopijsja, kar se mi zdi kar primerno, vendar zadnji Slovenski pravopis (2001) besedo tloslovec navaja kot slovenski izraz za pedologa. Presenetilo me je, da ta Pravopis izraza ledinski v pomenu tloslovni/terenski sploh ne pozna.

Lastni prispevek

V tej potrebi in zadregi sem precej imen naredil na novo, vendar sem z njihovo objavo dolgo odlašal, saj sem se zavedal, da posegam na področje, na katerem kot prišlek od drugod (Ljubljancan štajersko-kraških staršev) nimam pravic

za poimenovanje. Je pa res, da sem nekatera od teh »novorojenih« imen, ki jih domačini ne poznajo, že uporabil v poljudnem prikazu snežniške flore in vegetacije in jih tudi vnesel na karto, objavljeno v tem članku na str. 420 (Proteus 59: 408-421, 1997). Ko sem v 7.-8. številki tekočega (103.) letnika Planinskega vestnika prebral članek Milana Orožna Adamiča »O zemljepisnih imenih ...«, se mi je zdelo primerno, da svoje predloge za obogatitev snežniškega ledinskega imenstva predstavim širši gorniški in zemljelovni javnosti, kar naj se zgodi v našem uglednem nadstoletniku Vestniku.

Imena so navedena po abecedi, s hkratno razlago in/ali utemeljitvijo. Preden jih naštejemo, bi sicer moral napisati kaj več o nekaterih, zlasti še lastnih pogledih na krajevno-imenske novotvorbe, zlasti še, če gre za imena, izpeljana iz osebnih imen, vendar naj članek ne bi bil predolg, pre-

Karolinov vrh v jesenskih barvah (bukovje in ruševje) s skalno glavo na vzhodnem vršiču.

dvsem pa ne nabit s suhoparnimi podatki. Vsekakor sem se skušal ravnati po obstoječi krajevni rabi splošnih krajevisnih (ledinskih, terenskih, tloslovnih po Badjuri) oznak (npr. draga, dol), pri osebah pa upoštevati le tiste, ki so že pokojne, predvsem pa tako ali drugače zaslužne za snežniški prostor. Kar zadeva prvo, ne odobravam npr. predvsem julijsko-alpske »konte«, ki na tem (notranjskem) prostoru nima domovinske pravice, a je bila na Snežniku po nemarnem že uporabljena, pri drugem pa se mi predlog Davida Ipavca (v omenjenem članku M. Orožna Adamiča) za imeni Davidov Kanjavec in Davidova gora brez natančnejše utemeljitve zdi do kraja neprimeren. Ledinska imena, narejena iz lastnih osebnih imen, so v slovenskih gorah nasploh redka (Košutnikov turn, Trupejevo poldne, Staničev vrh) in jih v večjem obsegu sploh ne kaže na novo tvoriti. Bolj pogostna so najbrž le v stenah (npr. Brinškov kamin, Čopov steber, Jugova grapa, imena plezalnih smeri).

Nadmorska višina, ki jo navajam pri posameznih imenih, je povzeta iz Temelnjega topografskega načrta Republike Slovenije v merilu 1:10.000, list Čabar 1, (c) Geodetska uprava Slovenije, Tisk IGF, Ljubljana 1975.

Kindlerjev vrh z Vzhodnim čelom je vzhodni stražar Velikega Snežnika, od njega ga loči globoki Vzhodni dol. Pogled z bližine kraja, na katerem je nekoč stala prova planinska kočna na Snežniku (1874).

Od naštetih imen ime Prepad ni novo, saj je že zapisano v pravkar navedenem Temeljnem topografskem načrtu. Omenjam ga le zato, ker zanj, še bolj pa za kraj, ki ga označuje, vedo le redki. Ob Holarini naj spomnim na to, da je s tem imenom Drago Karolin v članku »Snežnik in planinstvo« (str. 8), ki je izšel v zborniku Snežnik (PD Ilirska Bistrica, 1977), označil greben (vrh) višine 1685 m na vzhodni strani snežniškega ovršja, po mojem predlogu Kindlerjev vrh. V Temeljnem topografskem načrtu pa je Holarina ime za globoko uleknino (1284 m) severozahodno od Gašperjevega hriba.

Predlogi imen

Brinškove peči: številne skalne glavice (od jugozahoda proti severovzhodu kote 1631 m, 1627 m, 1611,5 m, 1613 m, 1622,5 m in 1597,5 m) med Malim Snežnikom in Karolinovim vrhom, ki tvo-

Velika Kolobarnica v jesenskih barvah je zelo nazoren primer vrtače z vegetacijskim obratom, ko se ruševje ne širi samo nad bukovjem, ki na Snežniku tvori zgornjo gozdno mejo, temveč tudi pod njim. Obenem v naših krajih tudi redek primer za spodnjo gozdno mejo. Na sliki ni vidno vzhodno pobočje z breznom, iz katerega teče mrzel zrak in omogoča uspevanje visokogorskega čvrstega šašja. Na levi strani vršnega oboda vzhodna vršiča Brinškovih peči, na skrajni desni skalnati vzhodni vršič Karolinovega vrha.

rijo severozahodni obod Male in Velike Kolobarnice. Ime po Bogumilu Brinšku (1884-1914), zaslužnem planincu (drenovcu), jamarju in fotografu, doma iz Trnovega.

O njem Pavel Kunaver v Planinskem vestniku (20: 169-172, 1914), Martin Jevnikar v Primorskem slovenskem biografskem leksikonu (3: 140-141, 1976) in Vojko Čeligoj v Knjigi o Snežniku (str. 63, 2000).

Glavica: zaobljena vzpetina (1598 m) severo-severozahodno od Snežne vrtače (1569,1 m).

Grčovski vrh: najjužnejši vrh (1684,1 m) v grebenu na vzhodni strani Velikega Snežnika; južno pod njim vodi steza z Velikega Snežnika proti Gašperjevemu hribu. Imenoval sem ga tudi že Velesji vrh, po pogostnem pojavljanju velese (*Dryas octopetala*) na njem. Pravopisno ne povsem ustrezno pisno obliko pri tem in naslednjem imenu ohranjam zaradi izhodiščnega imena Grčovec.

Snežna vrtača 5. 7. 1999. Za njo obsežna Smrekova draga v poletnih barvah. Med bukove in ruševje se uriva ozek pas smrečja, od česar ime.

Grčovsko sedlo: nanj (1664 m) pripelje steza iz zasmrečene travnate drage Grčovec.

Holarinsko sedlo: travnato sedlo (1517,5 m), ki se na svojem severnem koncu spušča v globoko uleknino Holarino (1284 m) med snežniškim ovršjem in Gašperjevim hribom.

Holarinski vrh: skrajna jugovzhodna skalna vzpetina (1559 m) snežniškega ovršja nad Holarinskim sedlom; južno od njega vodi steza proti Gašperjevemu hribu in Leskovi dolini.

Južno čelo: skalni odlom na jugovzhodni strani Velikega Snežnika; med njim in Grčovskim vrhom vodi steza z Velikega Snežnika proti Gašperjevemu hribu.

Kališki vrh: skrajna severna vzpetina (1593,1 m) snežniškega ovršja jugovzhodno od Treh Kaličev.

Karolinov vrh: z ruševjem porasla vzpetina (koti 1612 in 1624 m) jugo-jugozahodno od Kališkega vrha, na vzhodni strani zelo skalnata (kota 1624 m). Imenovan po vsestransko zaslužnem bistriškem planincu Dragu Karolinu (1901-1993).

O njem Minka Pahor v Primorskem slovenskem biografskem leksikonu (19: 649, 1994) ter Vojko Čeligoj v Planinskem vestniku (86: 491, 1986, 93: 284, 1993) in Knjigi o Snežniku (str. 142, 2000).

Kindlerjev vrh: najvišja vzpetina (1680 m) v grebenu na vzhodni strani Velikega Snežnika, imenovana po Viljemu Kindlerju (1912-1994), rojenem v Leskovi dolini sredi snežniških gozdov, v katerih je služboval kot gozdar, pozneje pa si prizadeval za hortikulturno ureditev Ilirske Bistrice.

O njem Minka Pahor v Primorskem slovenskem biografskem leksikonu (19: 644-645, 1993) in Jože Maljevac v Gozdarskem vestniku (52: 287-288, 1994).

Mala Kolobarnica: vrtača na severni strani Velikega Snežnika z manj izrazitim vegetacijskim obratom (1519 m), jugozahodno od Velike Kolobarnice.

Malo čelo: skalni odlom na jugozahodnem pobočju Malega Snežnika.

Nastlana vrtača: vrtača (1407,5 m) jugovzhodno od Prepada, že povsem v gozdnem pasu in zato na debelo prekrita z bukovim listjem, pod katerim se dolgo ohranja sneg.

Prepad: divji skalnati svet severovzhodno od Velikega Snežnika. Najbolj vzhodno leži severno-

južno potekajoča soteska s prepadnimi stenami, ki se na obeh straneh razširi v zaokroženo globel; spodnja (severna) je s skalno pregrado ločena od dola, ki se spušča v Nastlano vrtačo. Proti zahodu je 20 m globoka udornica s prepadnim ostenjem, ki ji sledi podolgovat dol s prepadnima stenama, poteka pa približno v vzhodno-zahodni smeri.

Severno čelo: skalni odlom na severo-severozahodnem pobočju Velikega Snežnika, nad Malo Kolobarnico.

Skrita vrtača: majhna vrtača (1510,3 m) jugozahodno od Smrekove drage.

Sleme: z ruševjem porasel dolg greben (1592,3 m) na jug od Obračališča (= konca snežniške ceste, 1562,8 m), ki poteka v jugovzhodni smeri.

Smrekova draga: največja uleknina na severovzhodni strani Velikega Snežnika s štirimi glavnimi malimi vrtačami (od juga na sever: 1426,9 m, 1416,9 m, 1408,2 m in 1435,8 m; med zadnjima dvema smrekov gozdom).

Snežna vrtača: s snegom dolgo, v nekaterih letih daleč v poletje pokrita vrtača (1569,1 m) na severo-severovzhodni strani Velikega Snežnika.

Srednji Snežnik: vzpetina (1676 m) v grebenu med Velikim in Malim Snežnikom.

Velika Kolobarnica: značilna vrtača z zelo očitnim vegetacijskim obratom na severni strani grebena med Velikim in Malim Snežnikom (1502,2 m).

Veliko čelo: skalni odlom na južnem pobočju Velikega Snežnika.

Vzhodni dol: izrazita podolgovata globel (1571,8 m) na vzhodni strani Velikega Snežnika, ki se na vzhodu dvigne v Kindlerjev vrh.

Vzhodno čelo: skalni odlom na vzhodnem pobočju Kindlerjevega vrha.

Naj še povem, da so bili z večino predlaganih imen že seznanjeni nekateri ugledni bistriški planinci, med njimi npr. Vojko Čeligoj, in jim niso nasprotovali, nekatera pa so tudi že sprejeli. ○

Tri lepoticice na Koroškem

Junjski pohod po delu Koroške planinske poti

Besedilo: Andreja Erdlen
Fotografija: Uroš Podovšovnik

Na Raduhi, Olševi in Peci letos nisem bila prvič, vsako posebej sem že obiskala. Letošnja tura, na kateri sem v treh dneh obiskala vse tri, pa mi je te koroške lepoticice še bolj približala. Z možem sva se namreč odločila, da prehodiva Koroško planinsko pot, ki poleg štirih lepotic (obiskala nisva Uršlje gore) obsega še del Pohorja, Kozjaka in nekaj hribov med Mežico in Dravogradom – ne vse naenkrat, pač pa po posameznih odsekih. Nabavila sva vodnik in dnevnika.

Od Črne na Koroškem do Grohota

Avto sva pustila v Črni na Koroškem, pot pa sva začela na Slemenu – pri Andrejevem domu. Mimo Smrekovca sva jo nadaljevala na Travniki in na njem prenočila. Pot od Andrejevega doma do Smrekovca je priljubljena tudi med kolesarji, dom na Smrekovcu pa je poznan po oskrbniku Fiki in njegovem »parlamajsu«. Tudi midva sva pokusila to enolončnico in jo priporoča vsem obiskovalcem. V zavetišču na Travniku ob koncih tedna dežurajo člani planinskega društva Ljubno. V preprosti postojanki sva bila prijazno sprejeta in postrežena. Zvečer sva občudovala razgled s travnika pred zavetiščem. Spala sva udobno, v prvem nadstropju. Naslednji dan sva nadaljevala pot proti koči na Loki pod Raduho. Priporočam, da pokusite njihov čaj, saj je posebno dober, v koči na Grohatu pa boste zelo prijazno postreženi. Doživela sva celo posebno presenečenje,

ki je v naših visokogorskih postojankah redkost: oprhala sva se lahko s toplo vodo!

Greben Olševe in Govca

Zjutraj sva se po zajtrku spustila do prelaza Spodnje Sleme, na katerem je označeno, da je na Olševo še tri ure hoda. Ura je bila pol devetih, ko sva se podala po označeni poti v hrib, proti Zgornjemu Slemenu. Najprej sva hodila po gozdni cesti, ko pa sva jo zapustila, sva začela zares strm vzpon po gozdni poti. Ko sva dosegla greben in presegla gozdno mejo, sva uživala v razgledu. Najbliže nama je bila Raduha, lepo pa so bili vidni tudi celotna veriga Kamniških planin, Storžič in masiv Košute, ki ga planinci žal še vedno nekoliko zapostavljajo. Olševa nama je pripravila tudi presenečenje, saj sva mislila, da bova na vrhu precej hitreje, kot sva bila. Med Visoko pečjo in vrhom grebena – Govco – sva se namreč morala še spustiti na sedlo (mislim, da je morda od tam pravi odcep proti Koprivni), z njega pa sva do vrha hodila še skoraj pol ure.

Proti Koprivni – ko se na karti ne znajdeš več najbolje ...

Na vrhu nisva prav vedela, kje se nadaljuje najina Koroška pot. V vodniku piše: »pot v ključih do Potočke Zijalke je mamljiva, a če hočemo po Koroški planinski poti, moramo naprej ...« zato sva najprej od vrha nadaljevala pot proti Potočki Zijalki in

iskala odcep proti Koprivni oziroma Peci. Označenega odcepa za Koprivno pa nisva našla. V planinskem vodniku Karavanke, izdaja leta 1997, je na strani 299 dodatek, ki tudi omenja »zaznamovano povezavo med Olševo in Peco po slovenskem državnem ozemlju, in sicer mimo kmečko-turistične domačije Kumer v Koprivni, zdaj preimenovane v Planinski dom Kralja Matjaža, 1230 m.«

Razmišljala sva, kaj naj storiva – naj se obrneva in se po isti poti vrneva na Spodnje Sleme in k avtomobilu ali naj po cesti nadaljujeva pot v Koprivno ... Ti možnosti nama nista bili pri srcu, saj sva res hotela prehoditi Koroško planinsko pot in močno naju je jezilo, da je nisva našla – saj je gotovo označena!! Odločila sva se, da se vrneva na vrh in poiščeva najbližjo stezo, ki vodi proti Koprivni – čeprav moram priznati, da mi takšne rešitve, še posebno, če terena ne poznam, niso všeč. Imela sva samo še liter vode in pol, vroče je bilo, vendar sva napravila izjemo. Po strmi, delno uhojeni stezi sva se spustila med borovce. Niže, ko so se končali, sva imela priložnost opazovati krasno planinsko cvetje – poleg rododendrona je bilo tam obilje kranjskih lilij. Toliko naenkrat jih res še nikjer nisem videla. Razveselila sva se lovske opazovalnice in sklenila, da kreneva na desno, proti vzhodu, kamor je vodila tudi steza. Pravilno sva se odločila. Po morda dvajsetminutni hoji sva prispela na označeno, markirano stezo, ki vodi iz doline Koprivne oziroma

od Pece do Olševe. Steza je res odlično označena, le na vrhu nisva našla pravega odcepa ...

Tudi na karti Kamniške in Savinjske Alpe iz leta 1998 markirana pot ni vrisana, pač pa sta kot nemarkirani vrisani stezi z grebena Olševe. Očitno je ena izmed njiju po zaslugi požrtvovalnih koroških markacistov označena*. Zdaj, ko sva vedela, da sva na pravi poti, sva bila zelo zadovoljna, da sva se tako odločila. Po strmem spustu sva prišla na – mislim – Govševo planino in si na klopici privoščila krajši odmor. Priznati moram, da je bilo težko slediti opisu v vodniku po Koroški planinski poti po zemljevidu, saj na zemljevidu ni vrisana. Smerokaz PECA naju je usmeril na gozdno pot proti Koprivni. Ves čas nisva srečala nikogar – le nekaj ovac in krav, ki so se pasle na pašniku ob avstrijski meji, na katerem sva si tudi dotočila vode. Bilo je namreč precej vroče in obljubila sva si, da ne bova nikoli več – še najmanj pa poleti – šla na pot, ne da bi imela vsaj liter vode in pol za vsakega. Čeprav so markacije dokaj sveže (nekaj jih že manjka, pravzaprav so še vidne na podrtih drevesih, ki ležijo ob poti), menim, da po tej poti hodi resnično malo planincev. Sledila sva markacijam, ne da bi natančno vedela, kje – po karti – se gibljeva. Ne samo, da ves dan nisva nikogar srečala, ves ta čas tudi nisva šla mimo nobene hiše, vedela pa sva, da sva vedno bliže svojemu naslednjemu cilju – planinsko-turistični kmetiji pri Kumru.

Na Olševi, v ozadju Raduha

Po treh urah hoje in pol z vrha Olševe sva med drevesi zagledala cerkev sv. Ane v Koprivni. Ker sva že prej v vodniku po Koroški planinski poti – pa tudi v Turističnem vodniku Slovenije – zasledila, da si jo velja ogledati, sva stopila na domačijo Jelen, na kateri hranijo ključ. V cerkvi je bilo prijetno hladno, črna Marija v oltarju pa je res posebnost. Do kmetije – planinskega doma pri Kumru, ki mu rečejo tudi Dom kralja Matjaža – nama je ostalo samo še dobrih deset minut hoda. Nemalo sva bila presenečena, ko nama je prijazna gospodična povedala, da imajo za nenapovedane goste samo narezke, da pa je res škoda, da nisva prej poklicala, da bi kaj pripravila ... Povedala sva, da bi rada tudi prenočila in da se nama s hrano sploh ne mudi, in pripravili so nama okusno večerjo in uredili zares prijetno prenočišče.

Povedati velja še, da je pri Kumru označeno, da je na Olševo štiri ure hoda, menim pa, da lahko mirno računate na pet ur, saj sva midva za spust potrebovala skoraj štiri. Za pot na Peco so predvidene tri ure, vendar je treba – če nameravam v treh urah priti na vrh Pece, Kordeževo glavo – stopiti kar hitro.

Peca

V torek, zadnji dan najinega pohoda, sva se odpravila na pot ob sedmih zjutraj. Napotila sva se proti Peci. Pot pelje nekaj časa po cesti, dokaj strmo navzgor, do Prevala, 1413 m. Pozneje nadaljujemo strm vzpon po gozdni stezi. V zadnjem delu, ko se je gozd že nekoliko razredčil, so naju razveseljevale redke še ne odcvetele pogačice. Ko pride mo iz gozda do borovcev, še zdaleč nismo na vrhu, odpre pa se nam čudovit razgled na Raduho in Olševo s Kamniškimi Alpami v ozadju.

Pot nadaljujemo med borovci in pozneje po travniku, na zahodu opazimo križ na vrhu Bistriške špice (Feistrizer Spitze), 2113 m, naša pot pa se nadaljuje proti vzhodu, najprej do mejnega prehoda Knipsovo sedlo, 2012 m. V dolini, na severni strani, lahko ob lepem vremenu vidimo postajo »Alpengasthof Siebenhütten« in avstrijsko mesto Pliberk (Bleiburg).

Od Knipsovega sedla do vrha Pece – Kordeževe glave – je še približno pol ure hoda. Sprehod po vrhu celotnega pobočja Pece je zares prijeten; ho-

dimo po travi, in vsakem koraku nas pozdravljajo svišči – »zaspančki«. Reči moram, da sva bila zelo zadovoljna, ko sva ob enajstih osvojila vrh, posebno pa sva se razveselila, ko sta nama planinca, ki sta prišla na vrh od planinskega doma na Peci, povedala, da je dom odprt, saj je to pomenilo, da bova dobila kaj toplega jesti in hladnega piti. Tudi tokrat sva imela srečo z razgledom. Pozdravljala naju je Uršlja gora (edina izmed štirih koroških lepotic, ki je tokrat nisva vključila v program), ogledala sva si lahko skoraj vso Koroško planinsko pot in seveda spet Kamniške Alpe, Olševo, Raduho, pa tudi avstrijske gore.

Za sestop do Planinskega doma na Peci sva izbrala manj zahtevno pot in prispela v nekaj manj kot uri. Izdatno sva se okrepčala s sveže pripravljanim ričetom in si ogledala tudi od doma deset minut oddaljeno bivališče kralja Matjaža. Približno ob pol dveh sva se napolnila proti koči na Pikovem; tja sva prispela po približno uri in polhoda. Reči moram, da na karti spet ni vrisanih vseh markiranih poti, vendar so naju markacije zanesljivo pripeljale do predzadnjega cilja – preproste kočice, ki stoji ob prijazni cerkvi sv. Helene.

Nazadnje nama je ostal samo še spust do Črne prek Mušenika. Pot je lepo označena, zvečine pelje po gozdu, na koncu pa nam ostane morda še kilometer ali dva asfaltne ceste do mesta.

Tako sva v štirih dneh prehodila približno tretjino Koroške planinske poti. Slišala sva tudi, da nekatere »koroške korenine« za enako pot, zraven tega pa še za vzpon na Uršljo goro, porabijo samo štiriindvajset ur. Vsa pohvala in spoštovanje jim gre, čeprav mi je žal, da zaradi naglice ne utegnemo opazovati rož in živali in uživati v širokih razgledih. A prav gotovo so to planinci, ki te poti poznajo tudi sicer in jih ne uporabljajo samo za dokazovanje kondicije.

Hvala, koroški planinci, da ste se odločili posodobiti Koroško pot (prej znano kot Koroško mladinsko transverzalo), da ste nadelali in označili vse poti. Vsem, ki bi radi prehodili to lepo pot (čeprav sva doslej poleg Pohorja spoznala samo opisani del, ostaja nama torej še polovica), priporočam, da jo res prehodite in ne samo zberete posamezne žige. Prav lahko se je zapeljati na Andrejev dom na Slemenu, na Smrekovec, skoraj do kočice na Loki pod Raduho in h kmetu Bukovniku, od

Pot z Olševe na Peco

Tri lepote na Koroškem

Povezavo med Olševo in Peco so markirali že leta 1996, pa do danes ni dobila mesta v zemljevidih tega območja. Tokratni

prispevek Andreje Erdlen je tudi eden prvih objavljenih opisov te poti. Upamo, da bo skupaj z našim preprostim zemljevidom spodbudil popravke v naslednjih izdajah zemljevida Kamniško-Savinjske Alpe.

katerega je do Grohata le še 45 minut hoda ... Lep je vzpon s Sv. Duha mimo Potočke Zijalke na Olševo – toda poskusite zares prehoditi to zanimivo pot od začetka do konca. Ni preprosto – ne samo zaradi hoje, še bolj zaradi prometnih povezav, ki zlasti ob koncu tedna res niso najboljše ali pa jih sploh ni ... Škoda pa bi bilo, če tako lepih koncev Koroške ne bi videli. Nabiranje žigov je sicer dokaz prehojene poti, a če smo jo zares prehodili,

nas to povsem drugače obogati in nam daje posebno zadovoljstvo. Prav je, da jo prehodimo. ●

Opomba:

* Avtoričin sklep je pravilen, markirana je vzhodna steza z grebena Olševe proti Koprivni. Odcep je slabe pol ure vzhodno od vrha Govce, tako, kot je avtorica pravilno sklepala nekaj stvkov prej. Ta pot je na zemljevidih še vedno označena kot nemarkirana. Možen pa je tudi spust proti Koprivni po slabi neoznačeni stezi skozi ruševje zahodnje od vrha Govce. (Op. uredništva)

Samo borovnice ...

... ali zakaj plezati v deželi polnočnega sonca

Besedilo: Mojca Stritar
Fotografije: Blaž Grapar

Zakaj plezati na Norveškem? Rašiška odprava je teorijo pustila ob strani in odgovore iskala v praksi – najprej v položnih ploščah Setesdala, nato v raznolikih stenah Romsdala in končno v granitnih počeh Lofotov.

Šok!

Videti je prav simpatično: široka dolina z mirno reko in prijaznimi lesenimi hiškami, obdana z blagimi vrhovi. »Pravih« sten sploh ni, samo granitne plošče, ki so tako položne, da je moja prva misel ob pogledu nanje: pa saj se bomo sprehodili gor!

Kar je načeloma res. Ampak bližnji stik s skalo me je prepričal, da bo napredovanje v stenah okoli Valleja bolj plazenje kot plezanje, kajti gladke granitne plošče so res gladke. Prijemov in stopov, ki smo jih velikodušno navajeni iz naših sten, preprosto ni. Celotno premikanje je sestavljeno iz stopanja na trenje in lovljenja ravnotežja. Tako je ocena težavnosti odvisna predvsem od naklona kamnitega ogledala. Po prvi smeri se mi izjava, da znajo Norvežani plezati samo z eno roko (ker z drugo držijo dežnik), ni zdela več tako absurdna – saj rok sploh ne potrebujejo!

Da bi bila reč psihično še napornejša, v tako gladkih ploščah seveda ni veliko možnosti za nameščanje varovanja. Tako se je večkrat zgodilo, da je bilo v celotnem 50-metrskem raztežaju le eno vmesno varovalo, in samoprepričevanje, da bi se v primeru padca samo obrnila in stekla dol, mi ni bilo ravno v veliko pomoč.

Ampak ko sva duševno precej izdelana prilezla po Preprosto lepi smeri čez rob planote, se je jezerce sredi borovcev in rešja tako mirno smejala, sonce je tako toplo sijalo in kravice so tako prijaz-

no zvončklyale, da je bilo kopanje neizbežno (in zelo idilično). Po tistem se nama niti tistih dvanajst 50-metrskih spustov po vrvi ni tako vleklo.

Setesdal leži približno 200 kilometrov jugozahodno od Osla. Smeri v položnih granitnih ploščah so visoke približno 300 metrov (do 14 raztežajev). Najlažje so ocenjene s V-, vendar pozor: poleg »normalne« je še ocena E0, E1 ali E2, ki komentira možnosti vmesnega varovanja (bojte se E-ja z vprašajem). Delno angleški vodnik Setesdal (Hans Weninger, 1998).

Zdaj gre zares

Situacija je »skrajno« resna. Ves moj trud in prepričevanje, vsi triki so zaman. Noče in noče s predzadnjega varovališča. Ne preostane mi drugega, kot da splezam zadnji raztežaj do vrha smeri. Kratek posvet z Edijem, nato pa se odvežem in tečem dobrih sto višinskih metrov po mestoma neprijetno nagnjeni rampi v dolino po pomoč. Čeprav vrnitev na vrh otežuje za Norveško netipična vročina, vztrajam, saj se zavedam, da je od mene odvisna rešitev.

Končno zasopla in prepotena predam »štafeto« Ediju, ki neustrašno prepleza tisto slabo šestico nazaj navzdol do varovališča. Ali mu bo uspelo? Nekaj napetih minut ... »Pobiraj štrik!« se zasliši iz globine in čez nekaj minut do mene prileze nasmejani Edi z rešenim – zatičem, ki mu ga je uspelo dobiti z iztikačem, ki sem si ga izposodila pri navezah v dolini.

Ja, res smo imeli srečo, da je bila ena od rešnejših stvari, ki se mi je zgodila, »reševalna akcija« za izgubljeni zatič. Pri tem morate upoštevati, da smo se nekateri, navajeni na kline in krušljive slovenske stene, prvič znašli v gnajsu in granitu. Ker se dobrega hitro navadimo, sem se prav bliskovito prilagodila na simpatično dejstvo, da vse, prav vse (še tako votlo doneča luska in še tako navidez nežno v poč zataknjen kamen) drži. Kot je razvidno iz zgornje prigode, mi je več težav povzročilo varovanje. Norvežani so namreč v svojem okoljevarstvu šli tako daleč, da med drugim ne označujejo poti po hribih in celo prosijo, da morebitne možice podrete za seboj, mene pa se je najbolj dotaknil princip »etičnega« oz. »čistega« plezanja. Kline in kladiva lahko pustite doma, zato pa se opremito z metulji, zatiči, hekscentriki in drugimi, pri nas bolj eksotičnimi pripomočki – dovoljena so samo varovala, ki ne poškodujejo skale. Verjetno ni treba poudarjati, da je tako plezanje precej manj naporno in bolj elegantno kot zamudno udrihanje po klinih.

Področje Romsdala zajema več zelo različnih sten v okolici Åndalsnesa slabih 300 kilometrov južno od Trondheima: Hornaksla in NoraFjell tik nad glavno cesto Åndalsnes-Dombås po dostopu in sestopu spominjata na Paklenico, matterhornovski Romsdalshornet in široki Vengetind nad dolino Vengedal sta zanimiva za bolj alpsko navdahnjene in manj ekstremnih težav željne plezalce, Mongejura in Trollveggen pa zahtevata resne naveze. Smeri v gnajsu so visoke od sto do tisoč metrov in večinoma neopremljene, urejena so potrebna sidrišča za spust po vrvi. Težavnost se giblje od V naprej (za večjo zmedo Norvežani uporabljajo svojo lastno lestvico težavnosti, kjer so ocene približno za dve nižje od ocen UIAA). Delno angleški vodnik Klatring i Romsdal (Bjarte Bø, Anne Grete Nebell, 1999).

*Junaki skačjo,
drugi pa ...*

*Znamenita Koza
nad mestom
Svolvaer, Lofoti*

Seveda pa je bil največji izziv zame izpopolnjevanje pri nas manj pogostih tehnik plezanja, kot so podprijemanje, gvozdenje, »štemanje«, »džemanje« in »lejbekanje« v počeh (sama sem sicer uporabljala nekoliko manj sofisticirano metodo »znajdi se, kakor najbolje znaš, glavno je, da prideš čez«) in že omenjeno plazenje po gladkih ploščah, pri čemer se je pokazala neprecenljivost uvodnega setesdalskega treninga.

V Romsdalu smo preživelih dober teden dni. Izkoristili smo poceni možnost, ki jo nudi sicer nemarno draga norveška država, namreč dovoljenje, da lahko taboriš kjer koli (razen v neposredni bližini hiš). Šotor sredi gozdička, polnjenje vode na glavnem trgu v bližnjem mestu in redno umivanje v rekah. Kakšna kopalnica! Naravnost nad našo šarmantno modro kadjo se je dvigoval mračni Trollveggen, s 1800 metri najvišja navpična stena v Evropi, ob pogledu na katero človeka nehote zmrazi. Nič čudnega, da me je med kopanjem zeblo (čeprav so na to vsaj malo vplivale ne ravno tropske temperature vode). Ker nikogar iz naše odprave ne mika večdnevno tehnično plezanje, smo se zadovoljili zgolj z občudovanjem strašnega Trola in se raje usmerili v sončne, tudi manj zahtevnim plezalcem dostopne stene nižje nad dolino.

Podnevi, ponoči ...

Črne stene, pobočja brez dreves, divji, strmi vrhovi – presunljivi Lofoti so svet zase. Presunljivi seveda, če imate to srečo, da jih vidite, kajti ne slovi jo ravno po lepem vremenu. Mi smo imeli srečo – ne samo, da smo jih videli, temveč smo se v desetih dneh tudi krepko naplezali na pošteno vročem polarnem soncu! Tehniko plezanja počli in plošč smo prilagodili granitu, spoznali pa smo še nove prednosti polarnih krajev ...

Ena od (upravičeno) slavnějšíh lofotskih smeri vodi na tako imenovano Svolveaersko kozo (Svolveargeita), tristo metrov visok stolp na otoku Austvågøy. Zakaj kozo? Ker ima stvar dva vrhova (»rogova«), ki sta nameščena tako prikladno, da se da brez težav skočiti z enega na drugega. Brez težav... Pogumnejši so to seveda storili in videti je bilo prav enostavno. A ko sem se znašla na višjem rogu, globoko pod menoj se je bleščalo mesto Svolveaer s svojim pokopališčem, tisti dober meter

Z zvižacami po počeh navzgor

pa je bil videti takoooo daleč, sem se hitro odločila: ja, reva sem!

Zaradi gneče v steni se je plezanje precej zavleklo in tako sva z Edijem sestopala šele ob osmih zvečer, ko je sonce še močno našigalo v pobočje. Uničevala sva si kolena na neusmiljeno strmi poti in nekoliko presenečeno naletela na tri Špance, ki so se ob tej uri junaško potili proti Kozi. Nekoliko

Lofoti so otočje dobrih sto kilometrov južno od Narvika. Na Austvågøy, kjer je največ sten, je naugodnejše priti s trajektom Skutvik-Svolveaer. Od 100- do 400-metrške granitne stene so večinoma med vasicama Henningsvaer in Kalle na južni obali. Smeri so neopremljene, sestopi so v glavnem spusti po vrvi z urejenimi sidrišči. Težavnost se giblje od V naprej. Angleški vodnik Climbing in the Magic Islands (Ed Webster, 1994) nima skic smeri, temveč samo zelo natančne opise, kar je mogoče manj pregledno, a koristno za izpopolnjevanje angleškega plezalskega besedišča.

Uvodni trening plazenja, Setesdal

pravim zaradi tega, ker smo bili na čudaške ure že navajeni. Taborili smo namreč tik pod priljubljeno steno Gandalf in pogled na naveze v njej nam je nadomeščal televizor – opoldne, popoldne, zvečer, ob enih ponoči ... Ker plezalci na Norveškem tako radi izkoriščajo polnočno sonce, je bila prazna edino zgodaj zjutraj. Pri tem mislim ob osmih...

Čez dva dneva sva se podala v smer Rum in kola v Alkoholni steni (brez heca!). Toliko sva se že navadila na polarne razmere, da sva mirne duše spala do desetih, vstopila ob dveh popoldne in izplezala v zlati svetlobi ob devetih zvečer. Zadovoljna, da sva strašna carja, ker sva se tako dobro vklopila v norveški način bivanja in vse jemljeva tako »na easy«, sva se ob enajstih ponoči spustila do nahrbtnikov pod steno – in spet naletela na špansko navezo, ki je ravno vstopala. Moj »kaj se pa gresta?« se je hitro spremenil v »ah, točno!«, ko sem se spomnila, da teme tukaj še kar nekaj časa ne bodo videli.

In zaključek? Mislim, da je argumentov, ki govorijo v prid plezanju na Norveškem, dovolj. Če vam ne zadostujejo zahtevne, raznolike smeri, kratki in udobni dostopi in sestopi, divja pokrajina,

prijazni ljudje, zastoj taborjenje, sprejemljivo vreme in komarji, s katerimi se da sobivati, so zadošten razlog, zaradi katerega se splača narediti več kot dva tisoč kilometrov dolgo pot v deželo polnočnega sonca, plošč in počti, že samo borovnice.¹

Odpravo Norveška 2003 je sestavljalo 12 članov AO Rašica, in sicer: Edi Bulič, Jure Cencelj, Tadej Debevec, Blaž Grapar (vodja), Alenka Klemenčič, Minca Mramor, Mateja Oblak, Mateja Pate, Nevenka Predalič, Matic Standeker, Mojca Stritar in Andrej Vrbec. Od 6. julija do 8. avgusta 2003 smo splezali vsak po približno 15 smeri, med katerimi velja izpostaviti Južni steber Mongejure (VII-, 1000 m; Grapar-Standeker), Jugoslovansko smer (VII+, 400 m; Bulič-Grapar) in Grastenk (VII, 400 m; Bulič-Grapar) v Hornakli (vse v področju Romsdalen) ter Vestpillaren (VII-, 400 m; Bulič-Grapar), Klokkeren (VII+, 400 m; Grapar-Oblak, Ekker-Pate) in Korstoget (VIII-, 400 m; Ekker-Storvik-Pate) v steni Presten ter Spurven (VI+, var. VII, 200 m; Bulič-Stritar) v steni Trollfestingen (vse na Lofotih). ◉

¹ »Bare blåbæren« oz. »samo borovnice« je norveško reklo, s katerim povedo, da je nekaj zelo enostavno.

Slovenija direkt

Nova slovenska prvenstvena smer v Tien Šanu

Besedilo: Tine Marenče
Fotografiji: Aleš Česen

S Petrom Poljancem, ki sva ga z bratom Anžetom spoznala pred dvema letoma, smo se dogovorili, da obiščemo gorovje Tien Šan. To pogorje na tromeji med Kitajsko, Kazahstanom in Kirgizistanom je s svojima sedemtisočakoma Pik Pobedo (7440 m) in Khan Tengrijem (7010 m) med slovenskimi alpinisti dobro znano. Za Tien Šan smo se odločili zaradi naše neizkušenosti z organiziranjem odprav, saj je logistika za plezanje v tem pogorju dokaj enostavna. Priletiš v mesto Almaty v Kazahstanu ali v Biškek v Kirgizistanu in od tu naprej vse organizira ena od agencij, s katero se že predčasno povežeš prek interneta.

S pripravami smo pričeli v začetku letošnjega leta. Po nekaj zamenjavah sta se nam pridružila še Darko Podgornik in Aleš Česen. Naš cilj, južno steno Pik Gorkega, smo odkrili po naključju, ob gledanju prijateljevih slik iz Tien Šana. Takoj nam je bila všeč, podatek, da še sploh ni bila preplezana, pa nas je še dodatno navdušil. Pozneje smo izvedeli, da so steno slovenski alpinisti že nameravali preplezati, pa se to zaradi spleta okoliščin ni zgodilo. Najbolj resen namen sta leta 2000 imela alpinista Janko Meglič in Robert Poličnik, pa ju je v spodnjem delu stene ustavilo slabo vreme. Na vrh so leta 1962 prvi stopili ruski alpinisti, po južnem razu, ki oklepa našo steno z leve strani. Pozneje je sledil še uspešen ukrajinski vzpon po isti smeri, potem pa je gora večino samevala vse do lanskega leta, ko je močna in izkušena ruska ekipa po SZ steni po 11- dnevnem plezanju dosegla vrh Gorkega po zelo težki smeri.

Prvi koraki

Po pristanku v mestu Almaty vse steče tako kot smo bili dogovorjeni z našo agencijo Turkestan. V

Prvenstvena smer v južni steni Pik Gorkega, Slovenija direkt

nekaj dneh brez večjih težav prispemo v naš bazni tabor. Po namestitvi v prijetni bazi se zazremo v steno in začnemo kovati načrte. Zaradi naše neizkušnosti se stene želimo lotiti čim bolj načrtovano in varno. Zato se tudi odločimo, da pred začetkom strmejšega dela stene skopljemo snežno luknjo kot pomožni tabor in v steni, zaradi južne lege, plezamo večinoma ponoči. Uganka nam je dostop do osrednjega dela stene. Pričakujemo, da bo težak, zato si nameravamo po potrebi pomagati tudi s fiksnimi vrvmi. Sestop predvidimo po južnem grebenu (smeri prvopristopnikov), ki izgleda normalno prehoden.

Naslednji dan začnemo z aklimatizacijo. Le Pero, ki si je že v helikopterski bazi močno zvil glazenj, ostaja v baznem taboru in poskuša svojo poškodbo spraviti v red. Na žalost po enem tednu ugotovi, da tako ne gre več in se odpravi domov. V naslednjih desetih dneh je delo ostalih članov poleg aklimatizacijskih vzponov tudi označevanje prehodov preko širokega ledenika do naše stene in izdelava snežne luknje, pomožnega tabora v steni na višini 4750 m.

Tako smo pripravljene na vzpon. Že ob prihodu v bazo smo ugotovili, da je možno steno preplezati po dveh logičnih linijah. Po direktni preko slapu, ki se pne preko skalne stopnje v zgornjem delu stene ali pa po snegu in ledu proti desni na JV raz. Direktno varianto smo ocenili kot lepšo in kot večji izziv, zato smo se odločili, da najprej poizkusimo z njo.

Dvakrat neuspešno

Prvi poizkus, da bi preplezali steno, se konča v našem pomožnem taboru. Napredovanje nam prepreči slabo vreme. Zaradi nepazljivosti se potem preko noči zastupimo še s plinom, ki uhaja iz plinskega kuhalnika. Drugi poskus se prav tako začne bolj žalostno. Vreme je vse do ene zjutraj oblačno s sneženjem, potem pa se v zelo kratkem času zjasni in zasveti skoraj polna luna. Tako v čudoviti noči iz našega pomožnega tabora zaplezamo v steno Gorkega. Ob 9h zjutraj smo pod skalno stopnjo v osrednjem delu stene, tristo metrov pod vrhom. Naše dobro počutje se v hipu sesuje, ko ob plezanju slapu, ki je zamrznil preko skalne stopnje, ugotovimo, da se zaradi prekrhkega ledu ne

bomo mogli pregoljufati v zgornji del stene. Anže poskusi izsiliti prehod še s tehničnim plezanjem ob slapu, a je preveč zamudno in še težko (zmanjka mu opreme). Tako nam preostane samo sitno sestopanje po steni. Večinoma sestopamo brez spuščanja ob vrvi, plezamo navzdol. Vse skupaj gre na žgočem soncu, med obstreljevanjem s kamenjem in plazovi zelo počasi. Kljub vsemu se še isti dan srečno prebijemo do pomožnega tabora in potem do baze. Ta dan spoznamo, da je bila naša odločitev, da večinoma v steni plezamo ponoči, prava. Odločimo se, da bomo steno poizkusili preplezati še po bolj desni varianti.

V tretje gre rado

Tako končno sledi tretji, uspešen poskus. Naša morala je pred tem vzponom popolnoma na dnu. Prvič na odpravi se zavemo možnosti, da mogoče stene sploh ne bomo preplezali. To nas po drugi strani še bolj podžge in združi v naši nameri. Rek v tretje gre rado se tokrat za spremembo uresniči. Do pomožnega tabora zopet dostopimo v slabem vremenu, potem pa se ob našem čakanju zvečer naredi čudovita noč s polno luno. Vidljivost je zelo dobra. S plezanjem začnemo ob 11h. Nenavezani hitro napredujemo in ob svitu smo že 100 m pod prvo opastjo, na višini 5800 m. Preko nje najde Darc zanimiv in težak prehod po nekakšnem snežno – lednem kaminu. Tu so naši živci najbolj na preizkušnji, saj navezani plezamo po terenu, kjer se ne da urediti dobrega sidrišča. Sledi 50 m gaženja do pasu po bolj položnem terenu, potem pa tehnično nezahteven raztežaj, vendar v danih razmerah verjetno ključ smeri, 50 m puhlega snega v okrog 60-stopinjski vesini. Anže se kot prvi do dobra nagara, da pregazi in prepleza ta del. Sledi še izstopni raztežaj. Anže ga potegne kar naravnost preko zadnje opasti točno na predvrh Gorkega na višini okoli 6000 m. Tu sledi težka odločitev, da se kljub bližini vrha, dobrih 50 višinskih metrov nas loči od njega, ne bomo povzpeli nanj. S to odločitvijo se rešimo gotovega bivaka v slabem vremenu. S spusti ob vrvi sestopimo po smeri prvopristopnikov, ki pa je zaradi puhastega snega do pasu in opasti zelo težko prehodna. Ko imamo vsega dovolj, se z grebena spustimo v levi del južne stene. Počasi se začne mračiti in močno snežiti. Nekaj ur

tako sestopamo v katastrofalnem vremenu in med stalnimi pršnimi plazovi. Imamo srečo, da je stena tako strma, da se vse splazi sproti in nas tako ne »obišče« noben velik plaz. Z izgubljanjem nadmorske višine se k sreči umirja tudi vreme. Tako se zadnjih 500 višinskih metrov ozračje popolnoma umiri in to nam omogoči direkten sestop do baze.

Za konec še Khan Tengri

Kljub vsem težavam nam vztrajnost in lepo vreme tik pred odhodom iz baze omogočita, da poizkusimo še po normalni smeri priplezati na vrh Khan Tengrija (7010 m). Pet dni pred predvidenim odhodom tako ob 4h zjutraj zakorakamo v hladno jutro. Mimo tabora 1 po zelo težko prehodnem ledeniku dospemo do tabora 2. Tu nas pričaka eden od članov ribniške odprave, ki je v tem času prav tako dejavna na tem hribu. Izvemo veselo novico, da je njihovemu Stanetu uspelo priti na vrh. Po daljšem počitku nas močan veter in begajoči oblaki preženejo proti taboru 3 in tako se še pred nočjo utaborimo v eni od številnih snežnih

lukenj na višini 5800 m. Nekako čutimo, da moramo naslednji dan kljub utrujenosti poizkusiti priti na vrh, saj nas dogajanje v ozračju opozarja na bližajoče se slabo vreme.

Vstanemo že ob treh in se ob štirih odpravimo iz snežne luknje. Med vzponom po prepereli skali s pomočjo starih fiksnih vrvi nas najbolj skrbijo prsti na nogah in velike snežne zastave, ki jih dviga močan veter na vrhu. Po daljšem posvetu in pogovoru nadaljujemo pot. Preko strme skalne stopnje dosežemo zgornji, snežni del hriba. Tu že močneje čutimo višino. V zelo vetrovnem vremenu izobesimo slovensko zastavo. Potem pa le še navzdol ... Utrujeni hitimo kolikor se da in ravno pred nočjo se trije zavalimo v našo snežno luknjo, Darc pa sestopi do tabora 2. Zjutraj zakorakamo po novozapadlem snegu proti vse bolj oblačni dolini. Verjetno smo letos zadnji, ki zapuščamo ta lep piramidast vrh.

Celotna tura je trajala 33 ur. 1700 m visoko prvenstveno smer smo poimenovali Slovenija direkt in jo ocenili s V-VI, 5, 90°/50°-65°. Več o odpravi si lahko preberete na spletnem naslovu <http://www.pdrustvo-kranj.si/gorki/>. ●

Od leve proti desni: Pik Gorki, Chapaeu, Khan Tengri

Naša smer

Friko v Klemenči peči

Pod oranžnimi previsi nad sončnimi ploščami

Besedilo in Fotografija: Silvij Morojna

»Hej, stari! Si lahko misliš, da je danes minilo natančno 17 let, odkar smo skupaj z Markom (Lukičem, op. avt.) prvič za Frančkom ponovili Frikota!?!« me na polici, kjer se navezujeva, sprašuje Sašo. »Hja, poglej! Pa jutri bo točno 20 let, kar sta z Johanom plezala to prvenstveno!«, mu odgovarjam, ko še zadnjič pogledam opis smeri. Niti sanjalo se nama ni o tem, saj sploh ni bil najin namen obujati spomine, praznovati obletnico ali v dvoje klepetati o »starih dobrih časih« v Frikotu. Za ta podatek sem izvedel šele ob natančnejšem prebiranju plezalnega vodnika Logarska dolina – Zahodni del. Pod Klemenčo peč sva zašla po telefonskem pogovoru, ko sem v petek pozno zvečer ugotovil, da še nimam soplezalca za sobotno plezanje. Zraven tega so smeri v Pečeh nad Logarsko dolino še najbolj primerne za uživaško plezanje na koncu sezone. Tudi sredi novembra, ko je venec Savinjskih Alp, ki jih obdaja, že precej pobeljen s snegom. Midva pa sva v sončnem dopoldnevu uživala toploto v kratkih rokavih in vpijala pisano paleto jesenskih barv – kot nekje na Primorskem v tem letnem času.

Topla skala sredi novembra

»Malo sva vseeno prezgodnja«, ugotavljam zjutraj, ko se dobiva na parkirišču pred cerkvico, za katero je načrte narisal sam gospod Plečnik in stoji ob vhodu v »vedno zeleno« Logarsko dolino. Termometer kaže samo +4°C, grejeva se v avtomobilu, grizljava zajtrk in čakava na sonce, ki se mora pokazati nasproti pred pol ure izginjajoče se polne lune. Čas nama ob čekanju hitro mineva. Najprej zažari vrh Planjave na koncu doline, čez nekaj časa pa tudi Klemenča peč, zato se podvizava in odpeljeva še kilometer naprej.

Peči po svoji zgradbi in strukturi spadajo h Karavankam. Njihove stene se drzno dvigujejo nad Savinjo in potokom Jezera, ki priteče iz Matkovega kota. Plezalno oziroma

alpinistično so bile stene Klemenče peči odkrite relativno pozno. Zaradi južne lege, nizke nadmorske višine in kratkega dostopa so primerne za plezanje preko celega leta. Najbolje pozno v jeseni, ko nam tudi sredi novembra postrežejo s toplo skalo, zgodaj spomladi, ko je v visokogorju še sneg ter tudi v zimskih sončnih dneh, ko se zrak zaradi konkavnih sten segreje nad običajno nizko temperaturo, nas lahko pričaka prijetna plezarija. Sredi poletja je tukaj le preveč vroče, pa tudi kakšna kača nam lahko pride na pot, ne da bi jo posebej klicali. Stena v Klemenči peči je ponekod precej poraščena, na nekaterih mestih pa tudi krušljiva. Na podobno misel lahko pride vsak, ki od daleč opazuje rumeno oranžen odlom v levem delu Klemenče peči. Pričakujemo, da tam preko ne pelje nobena, vsaj ne posebno lepa smer. Vendar je začuda skala prijetno razčlenjena in polna dobrih oprimkov. Še več, obe najlepši in najbolj opremljeni smeri v Klemenči peči, Mrtvaški pajek in Friko, peljeta prav tam preko. Novejše smeri, predvsem v desnem delu proti Zobu, imajo na vstopu vklesano ime – za lažjo orientacijo in manj zmede. Smeri potekajo namreč tukaj precej na gosto ena zraven druge – kot v kakšnem plezališču.

Pri parkirišču pod steno poiščeva pot, prečiva skalen podor, kjer se pot pod nekaj tonami skal izgubi in jo najdeva spet na drugi strani. Potem ji previdno slediva, ko se ponavadi bolj slabo vidna vedno umika proti levi strani amfiteatra in naju naposled pripelje pod velike, položne plošče. Odloživa nahrbtnika, na veje obesiva prepotene majice, si natakneva čeladi, urediva opremo ter vrvi in v soncu odideva levo proti vstopu v smer.

»Popravljen« linija smeri

Podobno smo verjetno počeli tudi pred slabima dvema desetletjema, ob prvi ponovitvi Frikota. Če me spomin ne vara, smo bili veliko manj sproščeni kot danes. Fran-

Pod oranžnimi previsi nad sončnimi ploščami

čkovke smeri pač niso slovele kot enostavni sprehodi z dobrim varovanjem. Poseben problem je predstavljalo ocenjevanje, ko ponavadi nisi vedel, kako težka je smer v resnici, vse dokler je ni preplezal nekdo drug ali pa je nisi kar sam. Šele z leti smo se navadili na te Frančkove specialnosti. Prav dobro se spomnim, da sem pošteno »švical« že v drugem raztežaju. Danes pač smer pelje iz gladkega žlamborja levo do varovališča, od tam pa navzgor proti desni in čez odpočeno lusko proti zadnjemu raztežaju. Takrat pa smo plezali še originalno smer, v kateri je bilo nekaj zarjavelih klinov, ki smo jim dodali kakšnega metulja. Pa ne bi upal staviti, da bi ob padcu držal. Niti klin, kaj šele metulj. Še najbolj butasto se mi je zdelo na koncu, tik pred varovališčem, ki je bil skupen s tistim v Mrtvaškem pajku. Simpatično ime, ni kaj. Nič kaj simpatična pa ni bila krušljiva, prašna in z zemljo posuta plošča brez varovanja, ki je vodila do rešilnega »štanta«. Če bi se takrat odpeljal navzdol – Fijuuuu ... čez tiste škraplje, bi me lahko samo še ovili s prvim povojem od nog do glave in transportirali do rešilnega avtomobila. Kako smo potem splezali še prečnico v desno proti tako zaželjenemu grmovju, mi pa ni jasno niti danes, ko se oziram na nerazčlenjene plati. Preplezali smo torej Frikota, takrat in danes, vendar ne istega.

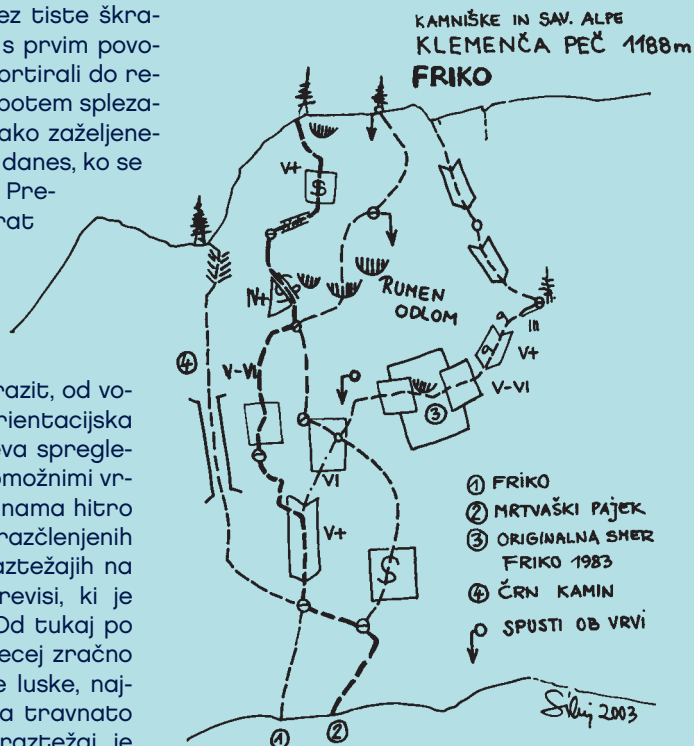
Vstopne sive plošče zlezeva nenavezana; naveževa se šele na urejenem varovališču, levo od vstopa v Pajka. Izrazit, od vode izpran žlambor služi kot orientacijska točka, sicer pa tako ne moreva spregledati varovališč, povezanih s pomožnimi vrvicami in svodrovcev. Plezanje nama hitro steče, preko bolj ali manj razčlenjenih plošč sva v naslednjih dveh raztežajih na varovališču pod oranžnimi previsi, ki je skupno z Mrtvaškim pajkom. Od tukaj po dobrih oprimkih odplezava precej značno levo navzgor, preko odpočene luske, najlepšega mesta v celi smeri, na travnato varovališče. Tudi zadnji, peti raztežaj, je zadovoljivo opremljen s svodrovci. Pripelje

te na sam rob stene, tako da lahko za zaključni oprimek uporabiš posušeno korenino manjšega macesna. Zavališ se med gozdno rastje in ko spet prideš k sebi, počasi urediš varovanje na drevesu ter pokličeš soplezalca.

Z drevesa nazaj pod steno

Sašo je kot ponavadi hitro za meno. Poleg razgleda v Matkov kot in proti Strelovcu je precej zanimivo tudi brezno v Klemenči peči. Pravijo, da spada med eno izmed najglobljih pri nas. Vhod vanj se nahaja v gozdu blizu vrha Klemenče peči, zato bodite pozorni. Ne bi bilo preveč prijetno, če bi v iskanju najlepšega prostorčka za opravljanje »velike« ali »male« potrebe na novo odkrili njen vhod!

Po krajšem ogledovanju, pljuvanju v globino, preobujanju v teniske in Filozofiranju o smi-

slu alpinizma, plezalstva ter šivanju nami-znih prtičkov, zavzeto poiščeva sestop. Ma-lo nerodno je za nepoznavalce najti pravo drevo. Ob robu stene moramo dobrih 10 do 20 metrov navzgor. Pri izrazitem drevesu pogledjmo čez steno na mestu, kjer izstopi že tolikokrat omenjena smer Mrtvaški pajek. Kdor pa tukaj še ni plezal, se mora potruditi do drevesa in sam pokukati navzdol. Pod seboj boš opazil svedrovec. Ko pa se z drevesa, okoli katerega preprosto zavežeš vrvi, spustiš nekaj metrov, na levi opaziš tudi sidrišče; dva svedrovca z verigo in vponko. Po tem prvem, kratkem spustu naju čaka dolgo potovanje preko velikega previsa. Lepo me vrtili okoli vrvi, ko poskušam ob spustu tudi Fotografirati. Sašo se je moral na robu strehe zazibati, da je dosegel naslednje kline za spust, ki so pod previsom, mene pa lahko na »štant« kar potegne. Z naslednjim, sicer 60-metrskim spustom, se zapeljeva skoraj čisto do vznožja stene. Še kratek sestop, vlečenje in zvijanje vrvi, potem pa spet v senci popivava ob soku in vodi.

Časa imava sicer dovolj za še kakšno smer, a kaj, ko kličejo obveznosti in na svetu tudi nisi čisto sam. Kar trije se na primer prav sedaj drenjajo v Mrtvaškem pajku in bi nama bili samo v napoto. Tudi zato rajje po poti spet hitro sestopiva do ceste in se odpeljeva domov. »Kaaaj, si že nazaj?«, me sprejme začudeno otroško čebljanje in pripravljeno kosilo. Kaj naj rečem na vse to – povsod je lepo!

Izhodišče: Parkirišče ob cesti Logarska dolina – mejni prehod Pavličovo sedlo nad Matkovim kotom stoji na skrajnem levem (zahodnem) robu Klemenče peči. S križišča oziroma vstopa v Logarsko dolino (mitnica za plačilo vstopnine v Logarsko dolino) zavijemo desno, naravnost proti Matkovemu kotu in samo slab kilometer sledimo asfaltni cesti. Ko na desni zagledamo steno Klemenče peči, se zapeljemo še do manjšega, prej omenjenega parkirišča. Tam se cesta povsem približa steni Klemenče peči. (1 km ali 10 minut peš)

Dostop: Z ravnega prostora, kjer pustimo avto (ali kolo...), nas na začetku mogoče malo slabo vidna pot proti steni vodi nad cesto, prečka precej velik skalnat podor in se v krajših zavojih dviguje pod Klemenčo peč po levi strani manj izrazitega melišča. Ko se na posled najdemo povsem pod steno in položnejšimi sivim platmi, prečimo levo pod vstop smeri. Pod osrednjim delom Klemenče peči vodi vodoravna potka z leve proti desni še do preostalih smeri vse do izrazitega stolpa – Zob Klemenče peči. 10 minut.

Sestop: Redke izbrance, ki se bodo potrudili z vzponom do vrha grebena Klemenče peči, čaka na vzhodni strani lažje preplezljivo poraščeno pobočje. Tam lahko sestopimo do sedelca, škrbine med steno in Zobom ter nadaljujemo s sestopom levo naokrog, potem pa še desno pod steno. Veliko udobneje je poiskati drevo za spust na izstopu smeri Mrtvaški pajek. Po krajšem spustu se z odličnega varovališča spustimo preko velikega previsa do naslednjega sidrišča, od tam pa pod steno.

Vodniki in zemljevidi:

Plezalni vodnik: Logarska dolina – Zahodni del (Tone Golnar & Silvo Babič, PZS 1999). Zemljevid: Kamniške in Savinjske Alpe M 1:50.000.

Opremljenost smeri in priporočljiva oprema:

Smer Friko je popolnoma opremljena, po dva svedrovca sta na varovališčih in tudi za solidno vmesno varovanje z zavrtanimi klini je dobro poskrbljeno. Za varen spust priporočam dvojno 50-, ali še bolje 60-metrsko vrvi, poleg običajne alpinistične opreme (čelada, prva pomoč, osnovna alpinistična oprema itd.) pa zadostuje 12 kompletov. Nahrbtnik ali kakšno malenkost lahko pustite kar pod steno. Če vam bo hotel kdo kaj izmakniti, ga boste lahko pri tem početu celo opazovali – ves čas ko boste plezali in se spuščali pod steno ob vrvi. ●

Lukič preplezal novo smer X. stopnje

Po skorajda neverjetni seriji zahtevnih vzponov v visokih stenah je Marko Lukič (AAO Kozjak, Citywall, Iglu) dostojno zaključil sezono plezanja v gorah – z najtežjo prosto preplezljivo smerjo v naših gorah. V SZ steni Vežice je opravil prvi vzpon v smeri, ki sta jo poletni opremila skupaj z Andrejem Grmovškom. V sedem raztežajev dolgi in 200 m visoki smeri Last minute težave dosego spodnjo deseto stopnjo po UIAA lestvici (X – oz. 8a+). Smer sta letos poletni Lukič in Grmovšek opremila s svedrovci v štirih ločenih dnevih. »Franček Knez je pripeljal plezanje na navadne klinke v naših stenah praktično do najvišje možne ravni. Od tam naprej se težje, previsne, monolitne stene lahko prepleza le z upora-

bo svedrovcev«, je uporabo svedrovcev komentiral Lukič. Zagovornika opremljanja smeri »od spodaj«, tonej vrtnanja med plezanjem, sta prikazala racionalno uporabo svedrovcev s precejšnjimi razdaljami med njimi in obveznimi mesti težkimi do 7b. Lukič se je prostega plezanja smeri lotil na pragu jeseni. Uspel je po dveh dneh študija in enem neuspelem vzponu in padcu na koncu zadnjega težkega raztežaja. Ob uspešnem vzponu je bil z njim Jure Niedorfer. Najtežji raztežaj je bil že zelo moker in je zanj potreboval kar štiri poizkuse. Ostale raztežaje je v gosti megli preplezal v prvem poizkusu, jih ocenil z 8a+, 5c, 7a+, 7c+, 7b+, 8a, 6a. Sezono v gorah je bolj ali manj konec, a Marko si je že našel nov cilj – kultno tehnično smer Spomin v Aniča Kuku. Nekdaj najtežja pakleniška tehnična smer bo z nekoliko sreče morda lahko postala ena najtežjih prostih smeri na svetu. T. J.

Klemen Mali v 8b klubu

Klemen Mali (AO Kamnik) se je pridružil skupini alpinistov s preplezano športno smerjo z oceno 8b. Po nekaj dnevih študija je v Vipavski Beli preplezal popularno smer Cerko. Tudi sicer je Klemen zelo aktiven pri opremljanju novih smeri. Pred časom je tako zaključil svoj primorski opus. V sektorju Srnjak, ki se nahaja levo od smeri Žaga v osopski steni, sta z

neutrudno Betko Galičič opremila dvanajst novih smeri, dolgih do 35 m, ki obetajo odlično novo plezališče v Ospu. Večina je že preplezanih, štiri smeri pa so odprti projekti s težavami do 8a. V osrednjem delu stene je Mali nad Cergolovimi verigi opremil dve daljši smeri. Desno, Svinjam diamante (6b+, 7b, 6c), je preplezal s Silvom Karom ter po njej uredil spuste za 60 m vrh. Druga, Spargelj direkt, pa še nima prostega vzpona, težave pa bodo nekeje med 7b in 7c. T. J.

Marmolada

V južni steni Marmolade je bilo konec poletja in v začetku jeseni opravljenih nekaj dobrih vzponov. Moderno klasiko stene, smer Moderni časi (VII+, 800 m), so preplezali Iztok Ipavec (Soški AO) in Tina Di Batista (AO Matiča) ter Tomaž JakoPčič (AAO, Promontana) in Gregor Lačen (AK Črna), slednja dva prosto. JakoPčič se je tjakaj vrnil zopet čez tri dni in s Petrom Mežnarjem v sedmih urah preplezal smer Gogna (VII-VI, 800 m). T. J.

Val di Mello

Matevž Kunšič (Vrh) se je pred odhodom v Yosemite z Juretom Nečimerjem (oba AO Radovljica) odpravil do najbližjih graničnih sten, v idilčno dolino Val di Mello. V tamkajšnji najboljši in najvišji steni Monte Qualido sta preplezala dve smeri. Artemisia (7+, A1, 750 m) je resna alpinistična smer, Magic Line (7+, A0, 750 m) pa je solidno opremljena s svedrovci in v najtežjem raztežaju ponuja težko prosto plezanje (7c, Kunšič 1xA0). T. J.

Martina ČuFar na Kalymnosu

Prve dni septembra je Martina ČuFar preživela na grškem otoku Kalymnosu. V tem plezalnem rajju je v krogu 20 km več kot trideset sektorjev s smermi vseh težavnosti, od 4 do 8b. Prevladuje plezanje po previsnih smereh s kapniki vseh mogočih oblik in velikosti. Najbolj slikovita je Grande grotta, s tudi do 55 m dolgimi smermi po kapnikih, ki visijo s stropa. Martina je na pogled preplezala Zavinul Syndicate (7c+), Aegialis (7c+), ter prvi del Priaposa (7c), ki je gotovo »naj« smer Kalymnosa. Poteka čez celotno Grande grotto in se po 55 m konca v plošči, kjer je tudi detajl smeri, ki nosi oceno 8a+. V sektorju Odisej, kjer so smeri bolj kratke in jedrnate, je na pogled uspevala v smeri Orion (8a), Marci marc (7c), Polifemo (7c), v drugem poskusu pa v Andromedi (7c+) in Arugliopolusu (7c+). V sektorju Spartacus, kjer se kapnikom pridružijo tudi luknje, je na pogled preplezala smeri Daniboy (8a) in Spartacus (7c). Po prihodu domov je v njenem običajnem »delovišču«, Warmbadu, preplezala smer Out of Steiermark (8b). T. J.

Razpis akcij v letu 2004

Na 35. seji je Komisija za alpinizem sprejela sklep, da KA in Komisija za odprave v tuja gorstva pri PZS objavljata skupen razpis, na katerega naj alpinistični odseki (klubi) ali posamezniki prijavijo akcije s področja alpinistične dejavnosti v letu 2004. KOTG bo tako posebej obravnavala predloge, ki bodo ustrezali razpisu in prijavi za sredstva Športne Fundacije. V letošnjem letu je novost enoten obrazec za prijavo akcije (odprave), ki je priložen razpisu. Prijave sprejemajo na PZS, KA-KOTG, Dvorčakova 9, 1000 Ljubljana, najkasneje do 21.11. 2003. T. J.

Novi gorski vodniki

Pred kratkim so v Kamniški Bistrici potekali zaključni izpiti za pripravnike za gorske vodnike. V soboto se je odvijal izpit iz vrhne tehnike v plezališču Iglica v Bohinjski Beli, v nedeljo pa so opravili drugi del izpita z vzponi v zasneženih Kamniških Alpah. Prva skupina je izvedla prečenje Veliki Greben – Kokrško sedlo – Kalška gora – Kalce – Kamniška Bistrica. Druga skupina pa je opravila vzpon na Planjavo po SZ grebenu in sestopom preko Srebnega sedla v Repov kot. Analiza ture in rezultati so bili znani in objavljeni še istega dne v Kamniški Bistrici. Tako je sedem alpinistov in pripravnikov za GV zaključilo naporno triletno šola-

nje. Dani Tič, Franc Pepevnik, Iztok Ipavec, Milan Romih, Peter Benedik, Tomaž JakoPčič in Klemen Gričar so si tako pridobili še en poklic ter naziv Gorskega vodnika z mednarodno licenco IFMGA. Združenje gorskih vodnikov Slovenije je pred kratkim izdalo razpis za začetek usposabljanja za poklic gorskega vodnika/vodnice na podlagi 12. člena Zakona o gorskih vodnikih (UL RS št. 63/99 str. 8121) in Pravil ZGVS. Usposabljanje se bo pričelo v letu 2004. Obsegalo bo 80 dni tečajev in izpitov. Usposabljanje je usklajeno z zahtevami Mednarodne zveze združenj gorskih vodnikov IFMGA in bo skupaj z enoletnim pripravniškim stažem izvedeno v štirih letih. Natančnejša navodila in pogoje se dobi na www.zdruzenje-gvs.si. Alpinisti, ki ustrezajo pogojem, lahko prijavo z dokazili pošljejo do 15.11. 2003. T. J.

Master tekmovalje Navita kita

V Prevaljah se je konec minulega meseca odvijalo zadnje v seriji master tekmovalj v balvanskem plezanju, imenovano Navita kita. Avtorja problemov Rok Šisernik in Dejan Miškovič nista prizanašala tekmovalcem, saj sta jih izčrpala z dolžino in težavnostjo smeri. Pri Pantih ni bilo večjih preseñenjenj, boj pa je bil vseeno hud. Najvišje je segel Jure Golob pred Urhom Čehovinom in Blažem Rantom. Pri dekletih je prvič zmagala Martina Mali pred Katjo Kovač in Evo Simeñinger. T. J.

Plezam proti vrhu

Matija Nerat

Moje roke, pobeljene od magnezija, stojim na dnu ... stene in gledam proti vrhu, v mislih se prebijam skozi labirint oprimkov, iščem rešitve problemov ...

Še zadnjič si popravim plezalni pas, pogladim vrečko z magnezijem in preverim vso opremo, nato kar poskočim od veselja, da lahko začnem.

Želim si na vrh – roke in noge segajo višje in višje, čedalje več znaka je pod nogami in soplezalec čudno pomanjšan, spremlja vsak moj gib ...

Vse gre kot namazano, skoraj malo preveč se mi mudi proti vrhu, oprimke prijemam že

kot da mi je vsak prijatelj, a se zgodi – omahnem, ko mi kamen ostane v roki, padam ... stotinka groze, adrenalin mi napolni telo, celotno telo se odzove in se krčevito oprime skale.

Dobrodošel nazaj ... v življenje! Skala me spet sprejme medse in z večjo previdnostjo ter novo izkušnjo nadaljujem.

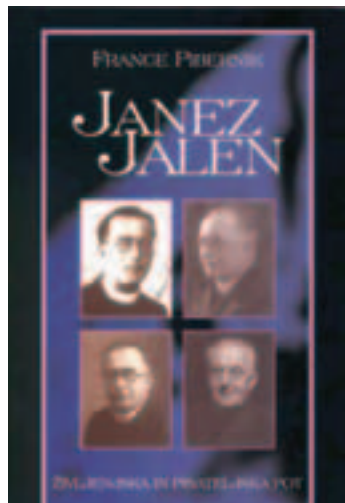
Nadaljujem kjer sem prej končal, poskušam nadoknaditi in živeti! Rad gladim to raskavo sivino, ki uničuje mojo prste na rokah in povzroča rane.

Doživeti hočem vse tisto kar ne razume vsakdo, neskončno dolgo viseti v tej vertikali in dihati z njo, biti del nje, poslušati pravljice davnine, ki jih tako živo šepče, tega mnogi ne razumejo, zakaj to počnem.

Nevidna sila me veže s steno, nekaj imava skupnega, težke misli se izgubijo, prav tako besede, odvisen sem samo od sebe in svojih moči, zdaj samo plezam ... plezam proti vrhu.

Utemeljitelj planinske povesti

Janez Jalen, življenjska in pisateljska pot, France Pibernik, Mohorjeva družba, Celje, 2003

Marsikateri bralec Planinskega vestnika pozna Janeza Jalna in ob pohajanju po Fužinskih planinah, po bohinjskem kotu ali pod Stolom podoživlja kraje, kamor je pisatelj umestil lovca Hribarjevega Petra (Trop brez zvoncev), Cvetkovo Cilko (in ovčarja Marka (iz istoimenskih povesti)). Kot ugotavlja France Pibernik v obsežnem življenjepisu (preko 400 strani), je bil Janez Jalen duhovnik, planinec, lovec, ljubitelj narave, predvsem pa pisatelj in v začetku tudi dramatik. Poleg že omenjenih del je napisal še Bobre, trilogijo o Ljubljanskem barju in mostiščarjih, pa Vozarje in vrsto krajših proznih del, zbranih v Previsih. Bil je mojster opisovanja narave, njegove slike so tako žive, da si že brez poznavanja določenega območja lahko ustvarimo natančno podoba, predvsem pa nas neustavljivo pritegne, da bi tja tudi šli - ko v njegovih povestih cveti resje po robih, ko se vlačijo čudne megle, ko rdi jensko listje. Kako tudi ne bi znal tega opisovati, ko pa je združil svoj pisateljski talent z obiskovanjem gora, s pohajanjem po lovskih revir-

jih in s pozornim poslušanjem ljudi, ki so mu zaupali dragocene spomine - na čase, ko je bilo po bohinjskih planinah še hudo živo in ko je medved še lomastil pod Smokuškim grebenom. Iz teh paberkov je potem sestavil imenitne planinske povesti. France Pibernik je življenjepiso osredotočil predvsem na Jalno pisateljsko udejstvovanje, na njegovo delo, manj pa je informacij o tem, kje vse je pisatelj bil kot planinec in lovec. Izvemo, da je bil pogostokrat na Triglavu, da se je povzpel na Grossglockner (Fotografija je priložena), da je plezal tudi z Jožo Čopom in Urošem Župančičem, predvsem pa, da je scenarist prvega igranega slovenskega celovečernega filma Triglavske strmine (sicer je bil to drugi film z gorsko tematiko, leto za prvim, V kraljestvu Zlatoroga). V Pibernikovi knjigi je tudi ponatis poročila Mihe Potočnika s nemanja tega filma, ki je bil objavljen v PV leta 1933, v številnih ocenah Jalnovega dela pa je za ljubitelje gora zanimiva misel, ki jo je o Tropu brez zvoncev zapisal Tine Debeljak leta 1941: »Zato jo lahko imenujemo našo najlepšo lovsko povest, obenem slavospev našemu triglavskemu svetu, kot ga ni še nihče zapel.« Podobno zveni iz objavljenega Finžgarjevega komentarja Ovčarja Marka: »Jalen je idealist, najboljši tam, kjer je doma; v gorah pri lovcih in divjadi, pri pastirjih in plezalcih po skalah.« Življenjepiso Janeza Jalna bo dobrodošel tako pri vseh ljubiteljih njegovih povesti, pa tudi pri tistih, ki imajo radi poetične opise narave, kakršne je znal ustvariti. France Pibernik v zaključni misli pravi: »... še posebej pa je odličen slikar neizmernih lepot naših gorskih predelov pod Stolom in Triglavom...«

Marjan Bradeško

Živalstvo Slovenije

Živalstvo Slovenije, strokovno uredili: dr. Boris Sket, dr. Matilja Gogala in dr. Valika Kuštor, Tehniška založba, Ljubljana 2003

Slovensko ozemlje je že od nekdaj zanimalo naravoslovce, začeti so z italijanskim zdravnikom P. A. Mattiolijem. Tudi J. V. Valvazor je v svoji knjigi Slava Vojvodine Kranjske vključil nekaj naravoslovnih podatkov. Zdravnik in naravoslovec G. A. Scopoli pa se je lotil čisto resnih terenskih raziskav in je opisal marsikatero živalsko vrsto z našega ozemlja. Prvo poljudno in pregledno zoološko besedilo v slovenščini pa je napisal Fran Erjavec - njegove Domače in tuje živali v sliki in besedi so izšle v zbranih delih med letoma 1934 in 1939, ponatis pa z naslovom Domače in tuje živali v podobah leta 1995. Pred kratkim pa je pri Tehniški založbi izšlo obsežno delo z naslovom Živalstvo Slovenije, rezultat naporenega dela več kot 40 strokovnih sodelavcev. Knjiga ni učbenik zoologije, iz nje pa izvemo, kako posamezne vrste prispevajo k pestrosti življenja ter kaj pomenijo v živalstvu Slovenije. Avtorji želijo, da bi si vsakdo ustvaril predstavo o raznovrstnosti živalskega sveta in o bogastvu našega naravnega okolja ter da bi ju ustrezno cenil. Na svetu živi več kot milijon živalskih vrst, med katerimi jih je velika večina žuželk. Podobno razmerje velja tudi za Slovenijo. Od 21.500 različnih živalskih vrst, kolikor jih živi na našem ozemlju (več kot na Hrvaškem), jih je 18.000 žuželk. Med njimi je kar 6000 vrst hroščev in 3200 metuljev. Za alpsko območje Slovenije so značilne predvsem domorodne visokogorske vrste. Zelo opazni so npr. alpski svizec (Marmota marmota), črna planinska kavka (Pyrnhoecorax graculus) in snežni vrabec (Montifringilla nivalis), ki je pri nas omejen na Julijske Alpe. Lovci imajo posebno v čislanih zanimivega ruševca (Tetrao tetrix). Njemu podobna belka (Lagopus mutus) in planinski zajec (Lepus timidus) se pozimi odeneta v belo. Zlasti po alpskem predgorju letajo prekrasni metulji - gorski apoloni (Parnassius apollo), višje pa nekaj vrst rjavčkov (rod Erebia). V Alpah je tudi več vrst metuljev pedicev iz rodu Psodos. Kožuhi črnilev so videti prilagojeni alpskim razmeram, tri

izmed naših vrst (od 21) rodu *Bombus* pa so res alpske. Čeprav imamo gamsa (*Rupicapra rupicapra*) za alpsko žival, je razširjen tudi drugod (dinarsko območje, ...). Nekaj podobnega velja tudi za gorskega apolona in planinskega močera da (*Salamandra atra*); ta koti tako razvite mladiče, da zanje ne potrebuje več vode. Rdečekraka ščebečulja (*Chorthippus pullus*) naj bi bila v naših Alpah ledenodobni relikv, sorodna rumenokraka alpska ščebečulja (*Chorthippus alticola*) pa je znana le iz Julijcev in južnotiroolskih Dolomitov. Visokogorski pajek je črni volkec (*Pardosa nigra*). Tudi veliko polžev je vezanih na Alpe in med njimi nekateri endemiti jugovzhodnih Alp komaj segajo čez meje Slovenije; to velja za vretenasto oblikovani zaklepenci Schmidtovo julijko (*Julica schmidti*) in erjavčevko (*Erjavecia bergeni*), pa za ploske polže, imenovane Schmidtova arianta (*Arianta schmidti*), očrtana arianta (*Arianta chamaeleon*) in potlačena alpinka (*Chilostoma zieglerei*). Med uvožene živalske vrste sodijo alpski kozorog, muflon in jelen lopatar. Potočno postrv so zanesli v jadranske pritoke, v katerih se je križala z endemsko soško postvijo. Močno zdesetkane skalne globe je nadomestila množica podivjanih potomcev udomačenih pasem. Iz sosednjih predelov pa sta prišla planinski zajec in planinski vrabec.

(Delno povzeto po knjigi)

Ciril Velkovrh

Zbirka drobnih lepot

Zavetja odmaknjenih poti, Aleš Nosan, samozaložba, Trzin 2003

Letošnjo pomlad se je v Trzinu rodila nova knjiga, knjižica na sedemdesetih straneh, oblikovana kot priročen vodniček, čeprav - kot opozori avtor na začetku - to ni vodnik, vsaj ne v običajnem pomenu besede. Je vodnik po doživetjih, po občutjih, po drobnih, čustveno nabitih utrinkih, ki se porajajo na odmaknjenih poteh, v tišini narave.

Avtor Aleš Nosan, geograf, popotnik in potopisec, kot se sam predstavi, bralcem Planinskega vestnika ni neznanka, saj nas je v svojih zgodbah popeljal v številne skrite koticke, ne le domače, ampak tudi tuje. Tudi v tej knjižici. Večina njegovih potepanj nas sicer vodi po domačih logih, sledimo pa mu tudi v vedno privlačne sredozemske pokrajine Istre, Velebita, Toskane, Provanse, Peloponeza. Spremljamo ga v vetrovna prostranstva Milanje na obrobju Snežnika, na skalnato obrežje nekdanj slovenskega morja med Sesljanom in Devinom, med sove, ki gospodarijo v gradu Hmeljnik, k zapuščenim domačijam na Masorah, med bele obleke belokranjskih brezovih gajev in še marsikam, kamor običajne, dobro uhojene poti ne vodijo. To so skrivne poti, kot pravi avtor, na katerih duša še zmore dohiteti telo.

Igor Maher

Obvestilo o poškodovani poti

PD Komenda obvešča vse ljubitelje kamniških gora, da je pot Jagodci - Osreddek (Kamniški vrh) do preklca zaprta zaradi podora.

Odprtje konzulata Kraljevine Nepal

V četrtek, 9. oktobra 2003, je bila v Ljubljani na Dunajski 104 slovesnost ob uradnem odprtju konzulata Kraljevine Nepal v Ljubljani. Ker je k uveljavitvi povezav Slovenije z Nepalom veliko pripomogla naša planinska organizacija z alpinističnimi dosežki v Himalaji in s šolanjem nepalskih vodnikov, je bilo slavje v znamenju planinstva, še posebno himalajizma.

Slavnostni nagovor je imel ambasador Balaran Singh Mall, ki je med drugim povedal: »Letošnje leto 2003 je za nepalski turizem zelo pomembno. Od 25. do 31. maja smo pri nas proslavljali zlato obletnico vzpona na Everest. Prvi vzpon, ki sta ga opravila sir Edmund Hillary in šerpa Tenzing Norgay, smo proslavili s številnimi prireditvami in festivali. V tem času so se mnoge odprave uspešno povzpele na Everest in doseženi so bili številni novi rekordi. Pozornost vsega sveta je bila usmerjena v himalajsko kraljevino Nepal, ki je proslavila in počastila vse žive in že pokojne alpiniste, ki so vrh osvojili in poskušali v krvi človeštva ohraniti pustolovskega duha. Na slovesnosti v Ka-

Predsednik PZS Franci Ekar in častni konzul Kraljevine Nepal v Sloveniji Aswin Shrestha

tmanduju, v bazi pod Everestom in drugih delih države se je ob praznovanju zbralo več kot 300 novinarjev z vsega sveta.

Himalajska deželica Nepal je bogata na zelo veliko načinov. Njeno topografsko bogastvo prevzame tiste, ki imajo radi plezanje, trekking in pustolovščine; tiste, ki si želijo odkriti drugačen način življenja. Zaradi svoje bogate kulturne dediščine, biotske raznovrstnosti in enkratnih naravnih lastnosti je popularna turistična dežela. S tihoimi templji, svetišči, pagodami in prefinjenimi izdelki iz lesa, brona in kamna je Nepal z dolino Katmanduja nekaj posebnega, dobesedno živ muzej ... Odnose med Slovenijo in Nepalom označujeta topla iskrenost in globoko prijateljstvo. Številni slovenski popotniki in alpinisti so postali dobri prijatelji te dežele. Slovenske obiskovalce in podjetnike želim spodbuditi, naj obišejo Nepal in sami odkrijejo njegovo naravno lepoto, kulturno dediščino in še več, skupaj z velikanskimi možnostmi, ki jih lahko ponudi.«

Franci Ekar, predsednik Planinske zveze Slovenije, je orisal sodelovanje Slovenije z Nepalom, ki se je še posebno uveljavilo s postavitvijo šole v Manangu in šolanjem vo-

dnikov NMA. Andrej Štremfelj, ki je opravil prvi slovenski pristop na Everest po prvenstveni smeri, še vedno najzahtevnejši na najvišji vrh sveta, je opisal vzpon, ki sta ga opravila s pokojnim Nejcem Zaplotnikom. Ang Tsering, predsednik nepalske planinske organizacije (Nepal Mountaineering Association), pa je med drugim povedal: »Zelo sem hvaležen gospodu Aswinu Shresthi, ki je z navdušenjem in zavzetostjo organiziral ta večer, da bi izkazali čast vsem spoštovanim alpinistom, ki so se povzpeli na Everest, a se slavnostnega programa ob zlati obletnici maja v Katmanduju niso mogli udeležiti. Ob uspešnem praznovanju nas je obiskalo 231 tujih in 213 nepalskih alpinistov, ki so osvojili ta vrh. Njuni veličanstvi kralj in kraljica Nepala sta s svojo navzočnostjo ob dogodku počastili vse obiskovalce, med katerimi so bili tudi Edmund Hillary, Junko Tabei in Reinhold Messner, če omenim le nekaj ljubiteljev gora. Njuni kraljevi visokosti princ in princesa sta slovesno odprli simpozij Gorništvost in razvoj, princ pa je znanim alpinistom, tudi legendarnemu siru Edmundu Hillaryju, podelil medalje. Zdaj pa se želim spomniti toplega in prijateljskega odnosa med Pla-

ninsko zvezo Slovenije in Nepalsko planinsko zvezo, ki je bila ustanovljena leta 1987, ko je izkušeni alpinist Aleš Kunaver dal pobudo in neposredno nadzoroval graditev šole za gorske vodnike v Manangu. Od takrat redno organiziramo osnovno gorsko usposabljanje ob tehnični pomoči nekdanje Jugoslavije, zdaj Slovenije. Zato želim v svojem in v imenu vse bratovščine v Nepalski planinski zvezi izraziti srčno hvaležnost pokojnemu Alešu Kunaverju za njegovo seme motivacije in brezpogojno vdanost, ki je obrodila sadove in cvetoče rože v obliki vseh udeležencev programa, z menoj vred, saj sem se tudi sam usposabljal v tej šoli.« V nadaljevanju je podelil spominske medalje za vzpon na vrh Everesta tistim slovenskim alpinistom, ki jih niso prejeli že ob praznovanju zlatega jubileja v Katmanduju. Spominske medalje so ob proslavi v Katmanduju prejeli Viki Grošelj, Pavle Kozjek, Andrej Štremfelj in Marija Štremfelj, v Ljubljani pa še: Matej Flis, Tadej Golob, Davorin Karničar, Grega Lačen, Franc Oderlap in Franc Pepevnik – Aco. Devet državljanov RS, posebno zaslužnih za dobro sodelovanje med planinskima organizacijama obeh držav, pa je dobilo posebna priznanja NMA. To so bili: Aswin Shrestha, častni konzul Kraljevine Nepal, Franc Ekar, predsednik PZS, Tone Škarja, podpredsednik in načelnik KOTG, Bojan Pollak, Vlado Schlamberger, Damijan Meško, Roman Robas, Anda Perdan in Tomaž Humar.

Predsednik PZS Franci Ekar je v znamenje spoštovanja in uspešnega medsebojnega sodelovanja podelil srebrna častna znaka PZS predsedniku nepalske planinske organizacije Ang Čeringu in častnemu konzulu Kraljevine Nepal v Sloveniji Aswinu Shresthi. Bojan Pollak, vodja Odbora za šolanje vodnikov NMA pri KOTG PZS, je z diapozitivni nazorno prikazal osnovni tečaj oziroma šolanje vodnikov NMA, slavje ob zlatem jubileju Everesta pa je predstavil Tone Škarja.

Besedilo in Fotografija:
Vladimir Habjan

Slovensci na Everestu: Viki Grošelj, Tadej Golob, Matej Flis, Franc Pepevnik – Aco, Marija in Andrej Štremfelj, Pavle Kozjek in Gregor Lačen

Skupščina Kluba alpskega loka (CAA)

V septembru je v planinski koči Franz-Senn na Tirolskem potekala skupščina CAA, ki se je je udeležil tudi predsednik PZS Franc Ekar. V združenju planinskih organizacij Evropske unije CAA, ki je bilo ustanovljeno leta 1995, so planinske organizacije iz Francije, Italije, Švice, Avstrije, Nemčije, Liechtensteina, Južne Tirolske in Slovenije. Slovenija je bila v združenje povabljenka že na samem začetku, čeprav takrat še ni bila kandidatka za članico EU, vendar se je PZS uradno vključila v CAA šele letos. Sicer ji je bila že pred časom izkazana velika pozornost, ko je podpredsednik CAA postal dr. Milan Naprudnik. Letos je nastal statut CAA, verjetno se bo sčasoma pokazala tudi potreba po uvedbi članarine in po stalnem sedežu – ta naj bi bil v Innsbrucku. Z vedno večjo aktivnostjo združenja nastajajo tudi različne komisije – za planinske postojanke, pota, naravovarstvo, ... s tem pa so povezani stroški, ki niso vedno deležni odobravanja.

Zadnja skupščina CAA je poleg formalnosti še posebno veliko ča-

sa namenila poročanju predsednikov planinskih organizacij. Veliko pozornosti so zbudile 110-letnica planinstva na Slovenskem, 55-letnica aktivnosti PZS ter 225-letnica osvojitve Triglava. Veliko zanimanja je bilo tudi za srečanja treh dežel. To je še posebno veljalo za predsednika CAA Južne Tirolske Roberta De Martinija. Tudi vprašanju, kako po 1. maju 2004, ko bo Slovenija postala članica Evropske unije, se ni dalo izogniti. Odprava administrativnih meja bo odprla tudi druga vprašanja, ki bodo še kako aktualna za planinski svet. Posebna pozornost je bila namenjena obravnavi dela UIAA in Finančni problematiki. Predsednik DAV Josef Klanner je odločno izjavil, da je glede članarine za UIAA dopustno le povečanje do 20 %, in skupščina je to tudi soglasno potrdila, zavzela stališče za Finančni red in sprejela sklep, da se namenska sredstva uporabijo oziromaodobrijo šele, ko so zagotovljena. Zelo profesionalno je bil predstavljen geografski informacijski sistem (GIS) za planinski svet. Veliko časa je bilo namenjenega pogovorom o sodelovanju in iskanju učinkovitih povezav z Brusljem, o zaščiti območja Treh Cin ter o aktivnem sodelovanju z

mednarodnim olimpijskim komitejem, da bi se uskladili interesi v projektih za kandidaturo in izvedbo zimskih olimpijskih iger. Pri tem se je še posebno pokazala potreba po aktivnem sodelovanju planinskih organizacij z nacionalnimi olimpijskimi komiteji, tako z gledišča planinskega naravovarstva kot tudi v pogledu namer, da bi se določene discipline v okviru planinstva uvrstile med olimpijske panoge.

Franci Ekar

110 let PD Celje – Matica

Na prvi jesenski dan je v Narodnem domu Celje potekala slavnostna prireditev s kulturnim programom, ki je zaokrožila letošnje društvene akcije v počastitev jubileja. Od zgodnje pomladi so se zvrstili planinski večeri s predvajanjem diapozitivov, Fotografske razstave iz kraljestva planin in gora, 1. Kocbekov pohod na Korošico, odkritje Kocbekovega spomenika v Gornjem Gradu ... Edi Stepišnik, slavnostni govornik, je orisal zgodovino in pomembne mejnike društva od ustanovitve davnega leta 1893 do danes in končal s citatom: »Kocbek in Frischauf sta nam pustila sporočilo, da gore pripadajo vsem ljudem, da so dostopne vsem ne glede na vero, politiko, ne glede na premoženjski in socialni položaj in ne glede na status, ki ga kdo v družbi uživa.« 46 organizacijam, donatorjem, društvom in posameznikom so bile prvič podeljene bronaste plakete z reliefno podobo Frana Kocbeka, ki je delo kiparja Mihe Kovača. V bogatem kulturnem programu so se predstavili rogisti iz Vojnika, oktet Oglarji, gledališka skupina z Nado Božič, Mirom Podjedom in Dragom Kastelicem ter duo Kati s Flavto in citrami. Pred začetkom prireditve so gorski reševalci prikazali reševanje ponesrečenca v steni (z občinske hiše), športni plezalci pa so na umetni steni demonstrirali plezanje.

Manja Rajh

Udeleženci skupščine CAA, na kateri so bile navzoče vse članice in predstavniki nacionalnih planinskih organizacij ter predstavnica UIAA

Slikarska kolonija

Planinsko društvo Pošte in Telekom Slovenije je 8. oktobra 2003 ob razstavi likovnih del udeležencev 17. slikarske kolonije Tineta Horvata na Vršiču v atriju poslovne stavbe Telekoma Slovenije, PE Ljubljana organiziralo krajši kulturni program. Udeleženci odprtja ter razstave so bili ljubitelji likovne in besedne kulture, glasbe ter gora. Organizatorji so se zelo potrudili, saj so izbrali pesmi, v katerih je tankočutno podoživeto občutenje gorske narave. Večer ob kitari, povezovalcu programa in mislih predsednika PD PTT Stanislava Tomšiča je bil resnično prijeten. Največji vtis pa so naredile slike, ki so čisto brez besed povedale vse. To je bil večer, ki si ga bom zapomnila tudi zaradi prijetnega klepeta po »uradnem« delu.

Alojzija Korbar Tacar

Sto let planinstva na Vipavskem

Korenine organiziranega planinstva na Vipavskem sežejo na začetek minulega stoletja, natančneje v leto 1903, ko je bila ustanovljena ajdovsko-vipavska podružnica SPD. Leta 1913 sta nato iz ajdovsko-vipavske podružnice nastali dve samostojni podružnici –

ajdovska in vipavska. Vipavski planinci, združeni v PD Vipava, so 5. oktobra pod Gradiško Turo priredili osrednjo slovesnost ob letošnji 100-letnici planinstva na Vipavskem. Prireditve ob vznožju Gradiške Ture, ki je znana tako po svoji zavarovani plezalni poti kot po številnih plezalnih smereh v svoji okolici, se je kljub neugodnim vremenskim napovedim, ki se nato na veselje organizatorjev le niso uresničile, udeležilo prek 300 planincev in ljubiteljev narave. Tako je bila visoka obletnica, obeležena na mestu, ki je po zaslugi pokojnega profesorja in duhovnika Otmarja Črnilogarja najbolj zaznamovalo novodobno vipavsko planinstvo, več kot uspešno obeležena. V vlogi osrednjega govornika je nastopil primorski pisatelj in alpinist Dušan Jelinčič, v imenu Planinske zveze Slovenije (PZS) pa je spregovoril podpredsednik PZS Tone Škarja, ki je najbolj zaslužnim članom društva podelil častne znake PZS. Med prejemniki priznanj je bila tudi Nada Kostanjevič, ki je za dolgoletno društveno delo prejela zlati častni znak PZS. Društvo je ob tem visokem jubileju razvilo nov društveni prapor, ki ga je zasnoval Lucijan Bratuš. Za osrednji simbol društva je izbral Stari grad, ki se pne nad Vipavo in s svojo daleč vidno lego daje kraju prepoznaven pečat. Poleg tega je društvo ob Finančni pomoči sponzorjev izdalo obsežen

zbornik o zgodovini in dejavnostih društva. Sestavili in uredili so ga med drugim Aljoša Rehar, Marija Čipić Rehar in Lucijan Bratuš. Vipavski planinci so sicer v okviru praznovanja 100-letnice planinstva na Vipavskem že februarja letos ob občnem zboru pripravili razstavo planinskih fotografij in risb (Otona Naglosta, Petra Mikuža in Dejana Korena), avgusta pa so organizirali dobro obiskan izlet na italijanski Gran Paradiso. Septembra je društvo ob strokovni pomoči PZS oziroma komisije za pota dokončalo tudi obnovo plezalne poti na Gradiško Turo, konec septembra pa je zaživela tudi nova spletna stran vipavskega planinskega društva (www.planinsko-drustvo-vipava.si).

Aljoša Rehar

8. seja upravnega odbora PZS

26. septembra 2003 je potekala v okrogli dvorani Dela v Ljubljani 8. seja UO PZS. Predsednik PZS Franci Ekar je posebej pozdravil novega člana UO PZS Jožeta Praha, ki je v skladu s pravili nadomestil dolgoletno članico Ivanka Komprej, ki je zaprosila za predčasno razrešitev. V prvih dveh točkah dnevnega reda so člani UO pregledovali in potrjevali zapisnika prejšnjih dveh sej. V nadaljevanju je Franci Ekar orisal aktualna dogajanja planinske organizacije, pri čemer je prisotne seznanil z dosedanjimi prizadevanji, postopki oz. dogovori za prevzem skrbništva vrha Triglava. Pri točki »Vprašanja in pobude članov« je UO potrdil Normative za obrabo opreme na akcijah usposabljanja, vodenih turah in delovnih akcijah, kot jih je pripravila komisija za vzgojo in izobraževanje. Razpravljali so tudi o sodelovanju našega predstavnika na Generalni Skupščini UIAA ter o delovanju komisije za mednarodno sodelovanje. Podpredsednica PZS Slavica Tovšak je prisotne seznanila s stanjem na projektu Planinskega mu-

zeja. Ena glavnih točk seje je bila razprava o članarini 2004 in Pravilniku o članski izkaznici in članarini. Uvodno obrazložitev je podal podpredsednik PZS in predsednik odbora za članstvo Danilo Škerbinek. Svoje sporočilo je strnil v štiri segmente, in sicer: donatorstvo, članarina, pravilnik in »kako naprej«. Razprava je bila bogata. UO PZS podpira povišanje izdatka za članarino za leto 2004 za 200 SIT na račun povišanih zavarovalnih vsot: za invalidnost 2.000.000 SIT, za smrt 1.000.000 SIT. Tako znaša predlog zneskov članarin za leto 2004: B – 3.800 SIT, B1 – 2.200 SIT, S+S – 2.300 SIT, P+O – 1.000 SIT. Določena je bila tudi A članarina, in sicer 13.000 SIT. Na osnovi razprave na seji UO PZS se pripravi stroškovnik za posamezno kategorijo članstva v planinski organizaciji ter razdelilnik ostanka članarine v razmerju 50 : 50 med društvom in PZS. Z vsemi pogoji, ki jih bo vključevalo članstvo v planinski organizaciji v letu 2004 vas bomo v prihodnje še obvestili. UO je sprejel tudi nekatere sklepe v zvezi z zamudami plačevanja prispevkov društev PZS in osnutek Pravilnika o izkaznici in vrstah članarine. V nadaljevanju je UO sprejel delovni osnutek reblansa in delovni osnutek sanacijskega programa PZS 2003 – 2006. Predsednik PZS je poročal o poteku razprave o Zakonu o TNP, opozoril na pismo Ministrstva za gospodarstvo, ki je PZS obvestilo o izbrisu iz evidence društev, ki delujejo v javnem interesu na področju pospeševanja turizma ter na odgovor glede stališča do vodenja izletov s strani vodnikov PZS (objavljeno v Obvestilih). UO je imenoval člane komisije za tekmovalno turno smučanje, katere načelnik je Janez Krč.

Vladimir Habjan

Mladi planinci na taboru na Lipanci

Prvih osem dni julija je 16 otrok, starih od 5 do 9 let, članov OPD Ko-

per, preživelo prijeten osemdnevni tabor na planini Lipanci. Otroci so se povzpeli na Debelo peč, Brda, Lipanska vratca in Debeli vrh, s pastirjema Zdravkom in Francijem pa so po pastirskih nemarkiranih poteh obiskali Volovsko dolino in se povzpeli na Mrežce. Poseben vtis so pustila srečanja z različnimi živalmi. Poleg običajnih konj, ovac in kavk so si ogledali planinskega močerada, planinskega pupka, srečali pa so tudi gadovega mladiča. Spoznavali so viharne in lišaje, prepoznavali drevesa, opazovali mlake in brezna in si na koncu, za nagrado, privoščili še poletno kepanje. Niso pa pozabili tudi na planinske vsebine. Zvedeli so, kaj sodi v nahrbtnik, seznanili so se z lavinsko žolno, malo tudi plezali. Kako lepo je, da tudi najmlajši spoznavajo lepote planinskega sveta.

Nevenka Furjan

Mladi Trzinci na Slivnici

Sedaj že »tradicionalni« skupni izlet DPM Trzin in MO PD Onger Trzin nas je tokrat vodil na prijazno Slivnico (1114 m) – goro čarovnic nad Cerknico. Jutro nad Trzinom nam ni obetalo preveč lepega vremena. Ampak kakšnega naj sploh pričakujemo, če gremo na obisk k

coprniški pramateri Uršuli, povodnemu možu Jezerku, velikemu Žabcu, Ščuki in Zmaju ter butalskemu Ježu? V mesto, ki se v pustnem času spremeni v Butale? Avtobus je pol stotnije udeležencev, med katerimi so prevladovali seveda otroci, odpeljal cilju naproti. Vmes smo poskrbeli za nagradno vprašanje, ki ni bilo pretežko. Med prijetno hojo po slemenu Slivnice, katere hitrost so uravnavali najmlajši koraki, smo lahko v dolini opazovali, kako se je voda začela počasi že razliviati po poljih v jezerski kotanji, ki bo kmalu postala Cerkniško jezero. Ali veste, da je presihajoče Cerkniško jezero, ko se

Čarovniški »vele«slalom

napolni, največje slovensko jezero? Meri okoli 25 km², medtem ko Bohinjsko – naše največje stalno jezero, »le« 3,18 km². Skoraj osemkrat je večje od Bohinjskega ... Vreme pa je bilo še naprej čemerno. Sonce ni in ni zmoglo popiti oblačne koprne, ki je bila nad nami. A nič zato. Starejši del izletnikov si je privoščil počitek pred planinskim domom, za mlajše pa je Tomaž pripravil nekaj igrice, ki so jim približale naravo. Medtem pa je že nastajala »proga« za čarovniški »vele« slalom. Kaj je bilo pri tem slalomu posebnega? Tekmovalci so morali »zajahati« pravo šibovo metlo (ki je prišla z nami iz doline ☺) in z njo čim hitreje »slalomirati« med vratci. In ker smo bili na čarovniškem ozemlju, smo si privoščili, da smo progo obrnili – in imeli slalom navkreber. Veselja in smeha je bilo »za nekaj vneč«, sploh pa so se izkazali tudi nekateri starši, ki so si upali poskusiti srečo. Je pa res, da so nastopili v posebni »veteranski« kategoriji ... Nekaterim je šlo vse skupaj zelo dobro od rok (pravzaprav nog). Z nekaj improvizacije in domišljije je torej možno izlet na Slivnico zelo popestriti.

Emil Pevec

Uspešen vzpon na Mont Blanc

Člani PD Prevalje smo 5. avgusta 2003 uspešno opravili vzpon na 4807 m visoki najvišji vrh Centralnih Alp. Vzpon v štirih navezah je opra-

vilo 18 gornikov. Na pot do Chamoinixa smo se podali z avtobusom preko Avstrije in Italije. Dan pred vzponom na vrh smo se skupaj s štirimi »turističnimi« pohodniki iz naše skupine, ki so se še isti dan vrnili v tabor, povzpeli do kočice Tete Rousse. Tam smo prenočili, ker je bila kočica Aig du Gouter zasedena. Zjutraj ob 1.30 uri smo se odpravili čez Grand Couloir, področje je zelo nevarno, saj neprestano pada kamenje, do kočice Gouter, kjer smo se navezali in si nadeli še vso potrebno opremo. Že dodobra shojena gaz nas je varno vodila čez pobočja in ravnine vse do bivaka Vallot. Ob 5.00 uri smo uzrli prve sončne žarke, ki so obsijali bele planote in pot pred nami – bilo je enkratno. Pri bivaku na višini 4362 m so se pri nekaterih pojavili glavoboli in malo težje dihanje med samo hojo. Te težave smo hitro odpravili s kratkimi počitki in globokim vdihavanjem zraka. Ko smo prišli na vrh, smo si seveda najprej čestitali s stiskom roke za uspeh, nato pa smo se v sončnem in toplem vremenu brez vetra, pod jasnim nebom s čudovitim razgledom, zadržali približno pol ure. Sestopili smo po poti vzpona. V koči Tete Rousse smo po prihodu, utrujeni po petnajsturni hoji zaspali kar na tleh, klopeh in mizah, saj drugje ni bilo prostora. Zjutraj smo odrinili nazaj v dolino z zobato železnico. V taboru smo nazdravili našemu uspehu, se okopali in si v spomin oblekli majice z napisom Mont Blanc 2003 PD Prevalje, ter se počasi odpravili proti domu.

Veronika Viltušnik

lahko poslušali pogovor s piscem, prav tako pa tudi recitiranje njegovih pesmi. Vinko Pfeifer je pravi ljubitelj Mrzlice, saj prinaša knjiga na 104 straneh pesmi, pravljice, basni ter lutkovno igrice, katerih večina se nanaša na vrh med Revirji in Savinjsko planino. Ostala dela so posvečena Trbovljam in tamkajšnjim rudarjem. Izid knjige so omogočili PD Trbovlje, Rudnik Trbovlje-Hrastnik, Občina Trbovlje in še nekateri drugi sponzorji.

Tine Lenarčič

Nagrada za pogumne korake v hribe

»Gremo na morje«, so oznanjali otroški glasovi zjutraj na železniški postaji v Celju. Vlak, ki je bil namenjen v Koper, je v soboto, 20. septembra, sprejel potnike, mlade planince OŠ Ljubčna in 4. OŠ Celje, ki so preteklo šolsko leto pridno hodili v hribe in se vestno udeleževali planinskih izletov v okviru planinskih krožkov omenjenih šol in MO PD Celje-Matica. Nagrada je bila »pred vrati«. Skoraj štiriurna vožnja z vlakom je bila za marsikatero udeleženca posebno doživetje, v Kopru pa je bilo potrebno to prevozno sredstvo zamenjati z mini avtobusom, ki je udeležence pripeljal do Strunjanskega zaliva in Počitniškega doma v Strunjanu. A ker planinci ne počivajo dolgo, se je po kosilu prijetna skupina nadebudnih osnovnošolcev – planincev, osvežila v slani morski vodi z jesenskimi temperaturami, nato pa prehodila del poti tako imenovane Porečanke, od Strunjana do Portoroža, po progi nekdanje ozkotirne železnice, danes namenjene kolesarjem in sprehajalcem. V Strunjanu so se vrnili po morskih valovih. Za to je poskrbel Brane, ki je s svojo ladjo otroke in spremljevalce popeljal ob delčku slovenske obale mimo Pirana nazaj do Strunjana. Družabni večer, ki je minil v igralškem in pevskem vzdušju, je zahte-

Mrzlica v srcu – nova knjiga

Odbor za literarno dejavnost pri Društvu upokojencev Trbovlje je 4. oktobra pripravil literarni večer s kulturnim programom, na katerem so predstavili novo knjigo člana PD Trbovlje Vinka Pfeiferja Mrzlica v srcu – zbirka poezije. Poslušalci, ki so napolnili dvorano doma Društva upokojencev Trbovlje, so

val sodelovanje vseh generacij. Nedeljsko jutro je vabilo po novih doživetjih, in vedoželjnost ni dala miru – posebej na ogledu Strunjanskih solin, pod vodstvom pravega biologa. Ob Strunjanskem zalivu smo se sprehodili do kličov, nato pa se povzpeli do Svetega Križa mimo oljčnih nasadov, značilnih za ta del Slovenije. Sledilo je kosilo in slovo od Strunjana, vlak nas je namreč čakal na postaji. Kot bi mignil je minil še en, tokrat dvodnevni izlet; a kljub temu, da mladi planinci niso »posegali« po visokih nadmorskih višinah, in so se raje gibali nekaj metrov nad morjem, so vseeno bogatejši za še eno točko iz Slovenske planinske poti, Ankaran na višini 18 metrov.

Petra Gregorc

Pohod na najvišji vrh občine Šoštanj

V nedeljo, 28. septembra 2003, je PD Šoštanj v sodelovanju z občino in Športno zvezo Šoštanj izvedlo že tretji pohod na Smekovec (1577 m), najvišji vrh Občine Šoštanj. Pohod bo organiziran tudi v prihodnje, saj je interes pohodnikov iz leta v leto večji. V letu 2001 se je pohoda udeležilo 31 pohodnikov, leta 2002 že 82 pohodnikov in letos rekordnih 108 pohodnikov (63% moških in 37% žensk). Za posebno presenečenje na pohodu je poskrbela Občina Šoštanj, saj je vsak pohodnik prejel novo karto Občine Šoštanj, kjer so označene tudi vse planinske poti in kočje na območju, ki

ga pokriva karta. Pohodniki so pričeli svoj vzpon pri gostišču Grebenšek v Belih Vodah in se mimo kmetije Sp. Brložnika, kjer so člani Lovske družine Smrekovec pripravili pogostitev za vse pohodnike, vzpeli do Doma na Smrekovcu. Po krajšem odmoru je sledil še vzpon na vrh, skupinsko slikanje ter vrnitev po enaki poti nazaj na izhodišče. Idejo za izvedbo pohoda je v začetku leta 2001 PD Šoštanj dal župan Občine Šoštanj, Milan Kopušar, ki se vsako leto pohoda tudi sam udeleži. PD Šoštanj je prevzelo organizacijo pohoda, Občina Šoštanj pa propagiranje pohoda in zagotovitev brezplačne enoločnice v Domu na Smrekovcu za vse udeležence. Športna zveza Šoštanj je pohod vključila v sklop prireditve Dnevi rekreacije, ki je največja športna prireditev v zahodnem delu Šaleške doline. S tem se je pohodu zagotovila dodatna promocija, prav tako pa udeleženci prejmejo brezplačne majice z logotipom prireditve. Prihodnje leto bo Pohod na Smrekovec v nedeljo, 26. septembra.

Bojan Rotovnik

Srečanje na Mrzlici

V nedeljo, 14. septembra, je potekalo na Mrzlici (1122 m) tradicionalno srečanje Zasavcev in Savinjanov. Tradicija srečevanj sega v obdobje med obema vojnama, ko so leta množična potekala v prvomajskih dneh – v znak boja za ve-

če delavske pravice. V povojnem času so bila srečanja politično obarvana, kot tabori ljudske Fronte, po osamosvojitvi pa so postala srečanja prebivalcev okoliških občin. Na letošnjem se je zbralo okoli 500 ljudi. Prisotne so pozdravili župan občine Žalec Lojze Posedel, ki je poudaril pomembnost takih srečanj, obenem pa je bil vesel vse številčnejšega obiska, predsednik PZS Franci Ekar, ki je poudaril letošnje planinske obletnice, obenem pa opozoril na 40 let, odkar je bil v sedanjih obliki zgrajen in odprt planinski dom na Mrzlici. Njegov govor je bil prežet s poudarki na ohranjanju slovenske biti, ki je neločljivo povezana s slovenskim planinstvom. Izrazil je tudi upanje, da bomo Slovenci tudi v Evropski zvezi ohranili slovensko lice in slovenske gore. Sledil je še govor predsednika PD Trbovlje Vilija Trevna., ki je planince povabil naj čim večkrat obiščejo Mrzlico. Za veselo razpoloženje so poskrbeli glasbeniki, mnogi udeleženci pa so se ob lepem, sončnem vremenu zadržali na Mrzlici do večernih ur.

Tine Lenarčič

Srečanje planinskih orientacistov

Planinska orientacija ima bogato zgodovino, saj njeni začetki segajo v leto 1955, ko je bilo na področju Slovenije izvedeno prvo planinsko orientacijsko tekmovanje. Organizirali so ga študenti Univerze v Ljubljani v okviru I. zbora planincev študentov Jugoslavije. Ob koncu osemdesetih let preteklega stoletja se je izvajanje planinske orientacije prekinilo za nekaj let. S tem so bili prekinjeni tudi stiki med generacijami aktivnih planinskih orientacistov. Od leta 1993 je planinska orientacija ponovno v vzponu. Produkt mnogih idej in zamisli ob izvajanju planinske orientacije je tudi izdaja posebnega učbenika Planinska orientacijska tekmova-

Pohodniki na Smrekovcu, 1577 m (foto: Bojan Rotovnik)

*Planinski orientacisti
pred Žavcarjevim domom na Kozjaku*

nja, ki je izšel oktobra 2002. Pri pravi zgodovinskega pregleda planinske orientacije, ki je sestavni del učbenika, so sodelovali mnogi bivši planinski orientacisti. Nekateri izmed njih so dali idejo, da bi želeli spoznati tiste, ki sedaj nadaljujejo njihovo delo in se srečati s svojimi planinskimi prijatelji iz obdobja njihove aktivnosti. Tako se je rodila ideja o organiziranju Srečanja planinskih orientacistov različnih generacij. Organizacijo srečanja, ki je bilo v nedeljo, 7. september 2003, na Žavcarjevem vrhu na Kozjaku, je prevzela Mladinska komisija PZS, v okviru katere se je v različnih obdobjih izvajala planinska orientacija. Srečanja se je udeležilo 16 planinskih orientacistov iz različnih generacij. Na srečanju je bila pred-

stavljena planinska orientacija v različnih obdobjih razvoja. Izkazalo se je, da je enotni zapis zgodovine planinske orientacije potreben, saj bi bila velika škoda, če se podatki ne bi ohranili prihodnjim izvajalcem planinske orientacije. Vsi prisotni so zagotovili, da bodo po svojih močeh pomagali pri dopolnjevanju do sedaj zbranih podatkov iz zgodovine planinske orientacije.

Bojan Rotovnik

Srečanje veteranov

Precej let je minilo, odkar je bil MO PD Obrtnik Maribor znan po vsej Sloveniji zaradi svoje vsestran-

Nekdanji člani MO PD Obrtnik Maribor so še vedno mladi po srcu

ske aktivnosti in priznanj, ki jih je prejel na tekmovanjih Mladina in gore. Prav tako tudi po svojem alpinističnem odseku; pozneje se je preimenoval v PD Kozjak. Spomini na tiste čase pa niso zamrli. Na vabilo, da bi se vnovič srečali ter obujali spomine so se odzvali skoraj vsi takratni člani. Tako smo se 8. junija zbrali v planinskem domu na Tojzlovem vrhu. Dogovorili smo se, da se bomo občasno še srečevali, vsa-kič v drugi planinski postojanki in med izletom na bližnje vrhove obujali nepozabna doživetja na vrhove in stene, ki smo jih preplezali.

Franček Vogelnc

Srečanje mladih planincev na Paškem Kozjaku

Pokrajinski odbor mladinskih odsekov pri Savinjskem meddruštvenem odboru vsako leto organizira srečanje mladih planincev. Po tem, ko so se srečanja v prejšnjih letih že zvrstila na Donački gori, Šmohorju, Slemenu nad Šoštanjem, Celjski koči, Gori Oljki in Menini planini, je bil tokrat cilj mladih planinskih korakov t.i. južni brat Pohorja, Paški Kozjak, kot predstavnik vzhodnega nadaljevanja Karavank. Večina od več kot 260 udeležencev se je v spremstvu vodnikov in drugih spremljevalcev, podala na pot iz naselja Paka pri Velenju in v poldrugi uri prišla do Doma na Paškem Kozjaku. Bližnji, z gozdom poraščen vrh Špik (1108 m), nam je ponudil čudovit razgled na Peco, Uršljo goro, Olševo, Raduho in tudi na Grintovce. Prostor pred domom je bil prizorišče tekmovanj in iger z baloni, raznašanja pošte in pravega planinskega kviza, vse v slogu »važno je sodelovati in ne zmagati«. Posebna zahvala gre Planinskemu društvu Velenje, lastniku Doma na Paškem Kozjaku in oskrbnici ga. Olgi Ramšak za gostoljubje.

Petra Gregorc

Srečanje vodnikov PZS na Resevni

V prijetnem sobotnem popoldnevu, 11. oktobra 2003, se je pri planinskem domu na Resevni na družabnem srečanju in kostanju pikniku zbralo petdeset vodnikov PZS iz planinskih društev Savinjskega meddruštvenega odbora. Srečanja so se udeležili tudi Franc Gričar, načelnik Vodniške komisije, Katja Kadiš, tajnica Vodniške komisije, Franc Kadiš, vodja Odbora za usposabljanje, Dragi Baloh, inštruktorica planinske vzgoje in Jože Kodre, predsednik SMDO. Jože Kamenšek, načelnik Odbora vodniških odsekov Savinjskega MDO, je pozdravil vse udeležence in dal nekaj informacij o stanju vodništva v društvih, predstavil je izobraževalne akcije za leto 2004 in povabil društva, ki še nimajo vodniškega kadra, da se odločijo za usposabljanje lastnih vodnikov PZS. Vodniki so se odločili za enotno opremo iz polarteca z vodniško oznako, ki jo je po ugodni ceni naročila večina prisotnih. Sproščeno in prijetno srečanje se je nadaljevalo do sončnega zahoda, ki so ga udeleženci spremljali z bližnjega razglednega stolpa. Na koncu je Damjan Končnik iz PD Vinška gora v jedilnici doma predstavil svoja popotovanja po Islandiji. Dogovorili so se, da bodo vsakoletna srečanja postala tradicionalna in bodo termin, druga sobota v oktobru, dali tudi v koledar prireditve za naslednje leto.

Jože Kamenšek

Po poteh Soške Fronte

Ob robu sončne Goriške, tik ob meji z Italijo, se vzpenjajo vrhovi po katerih so divjali v 1. svetovni vojni najhujši boji Soške Fronte. 13. septembra je Društvo goriških rodoljubov organiziralo peti pohod na 646 metrov visoki Škabrijel. V zgodnjem jesenskem jutru smo se zbrali na izhodišču pri spomeniku. Pot je strma in zaznamovana s strelnimi jarki in kavernami, ki so bili zgrajeni za opazovanje in obrambo bojne črte. Na vrhu se nas je zbralo približno dvesto. V spomin na vse tiste, ki so se tu bojevali, so prireditelji zapeli nekaj pesmi. Po sestopu je sledilo družabno srečanje. Najstarejši pohodnik Miloš, star osemdeset let, je bil nagrajen s priložnostnim darilom, prav tako tudi najmlajši Peter, ki še ni dopolnil dve leti. To je znak, da bodo spominske pohode nadaljevali tudi prihodnje generacije.

Vida Dum

Donacija Krke slovenski GRS

Član uprave Krke, d. d. dr. Aleš Rotar, je 11. oktobra 2003 v Valvasorjevem domu pod Stolom izročil dr. Evi Pogačar, načelnici zdravniške podkomisije GRS, štiri Schillerjeve prenosne EKG-aparate. Donacija, vredna 1,2 milijona tolarjev, zdravniški podkomisiji, ki sicer že

ima štiri take aparate, veliko pomeni. Nove bodo dobili zdravniki gorski reševalci v 17 postajah GRS. Stare, težke aparate bodo postopno zamenjali s prenosnimi. Pogačarjeva je dejala, da novi sodijo v nahrbtnik vsakega zdravnika. Z njimi bodo ti še učinkovitejši pri diagnosticiranju na terenu, saj analize reševanje kažejo, da se število ljudi, ki imajo v gorah težave s srcem, povečuje. Dr. Aleš Rotar je povedal, da geslo »Živeti zdravo življenje« povezuje Krko z GRS, in zagotovil reševalcem, da to ni njena zadnja donacija za skladen razvoj te humanitarne službe.

Indok PZS

Dr. Jože Andlovic – osemdesetletnik

Z dr. Jožetom Andlovicem sem kot mulec večkrat prišel v stik v njegovi ordinaciji na Mostu na Soči. Malo je bilo namreč rojenih v petdesetih letih in starejših prebivalcev Tolminske, ki ne bi okusili vbrda njegove igle, tisti srečnejši in bolj trdnega zdravja vsaj ob preventivnih cepljenjih. Takrat so splošni zdravniki na terenu morali opravljati tudi posege, ki jih danes le še specialisti v bolnišnicah. Bil je pojem čutečega in vdanega podeželskega zdravnika, med prebivalci Tolminske je postal prava legenda. Ne vem, zakaj se mi je v zvezi z njim najbolj vtisnilo v spomin kratko srečanje. Starši so me poslali na počitnice k sorodnikom v Zadlaz-Čadrg. Ko sem nekega dne stal pri Jakčevi hiši, je gorsko tišino, ki jo je motilo le oddaljeno šumenje Zadlaščice v globini, presekal hrup motorja. Pridrvel je s svojo »visokoraslo« jawo in z vso hitrostjo, da ga je skoraj zaneslo, zdelal oster ovinek v strmini ob hiši. Za njim je ostal le še oblak prahu in že sem ga zaslišal v zavojih nad vasjo v smeri proti Čadrgu. »Kdo je ta 'kampilc'? Pa še v Čadrg gre. Saj se bo na ozki poti zgoraj ubil.« je majal z glavo starejši možakar poleg mene. Razkoračil sem se in ponosno dejal: »To je pa naš Mostar, zdravnik.« Bil je prvi, ki

si je po ozki poti, delno stezi, nad sotesko Tolminke upal z motorjem v Čadrg. Vožnja tega dne je bila zanj že rutina.

Dr. Jože Andlovic se je rodil 12. novembra 1923 v Trnovem v Ljubljani. Zaznamovalo ga je trdo življenje, ki se mu je odzval z njemu lastno mehko in občutkom za trpeče. Za izrabo njegovega prostega časa so poskrbeli garaški in skromni starši: med počitnicami košnja, delo na polju, vožnja s konjsko vprego, dovažanje hlodov in skladanje desk na domači žagi v Škofljici. Kar preveč obveznosti za živahnega mladostnika. Kadar tega ni razumel drugače, je stroga mama poskrbela, da se mu v hlačah ni nabralo preveč prahu. Šolo je kljub razposajenosti moral jemati resno, že zato, ker je v domačem kraju ni bilo. Sprva oddaljeni vrtnec druge svetovne vojne ga je nenadoma potegnil vase. Ker je bil domoljubno vzgojen, je težko prenašal okupatorja in se je zavedal, da je njegovo mesto na strani odpora. Ko se je zjutraj odpravil od doma na prvi maturitetni izpit, so ga Italijani na poti aretirali in že se je znašel med interniranci v Gonarsu. Zrelostni izpit je lahko opravil šele potem, ko se je izčrpan vrnil domov. Odločil se je za študij medicine, vendar se je še pred koncem leta 1943 po čudnem spletu okoliščin znašel v vrstah domobrancev. Surovost vojnih dogodkov je že kmalu postavila njegovo medicinsko etiko na preizkušnjo. Ni veliko razmišljal; pomagal je vsakomur, ne glede na barvo. Ko je bil sredi leta 1944 v bližini Velikega Ločnika dvakrat ranjen, so ga partizani ujeli in ga po daljšem zasiševanju brez kazni zadržali v svojih enotah. Rane na obeh nogah se še niso dobro zacelile, ko je bil že dodeljen za pomočnika mitraljezcu v Štajerski brigadi (XII. SNOUB), ki je delovala v okolici Novega mesta. Kmalu je bil »povišan« v strelca in, kot sam pravi, »z veliko žlico okusil vse dobrote partizanskega mitraljezca«. Njegova strelska kariera je bila na srečo kratka, saj ni streljal z navdušenjem. Ob nočnem napadu na nemško postojanko Šentjanž, le nekaj

dni pred božičem leta 1944, je bil spet ranjen v nogo. Med zdravljenjem v partizanski bolnišnici v Obrhu pri Dolenjskih toplicah je opravil sanitetni tečaj in bil določen za prostovoljca v jurišni bataljon 15. divizije. V njem je opravljal nevarno delo bolničarja. Iz strelskega ognja je v globokem snegu in mrazu izvlekel številne ranjence in jih za silo oskrbel, dokler ga na Vinkovem vrhu ni ranila dobro merjena krogla, ki mu je zdrobila desno stran spodnje čeljusti, izbila velik del zobovja in razcefrala jezik. Čudežno se je izmazal, čeprav so ga v partizanski bolnišnici Zgornji Hrastnik na Rogu že odpisali. Med zdravljenjem v zavezniški bolnici v Barletti v bližini Barija, v kateri je bil dvakrat operiran, je dočakal tudi konec vojne. Po vrnitvi v domovino, sredi junija 1945, pa je nadaljeval zdravljenje na oddelku za čeljustno kirurgijo v ljubljanski Mladiki in prebil še eno težko operacijo. Končno je tudi bolj normalno zaživel. Leta 1946 je nadaljeval študij medicine, si ustvaril družino in se po opravljenem stažu leta 1955 zaposlil kot splošni zdravnik na Mostu na Soči. Od leta 1959 do upokojitve je po specializaciji delal kot kirurg v splošni bolnišnici v Šempetru pri Gorici.

Pomemben del življenja dr. Andlovca je povezan z gorami, v kateri je zaljubljen že od otroških let. Prve vzpone na naše dvatisočake je opravil kot gimnazijec. Svoje udejstvovanje pa je lahko nadaljeval šele po vojni. Od leta 1946 dalje je bil aktiven alpinist, v GRS pa sodeluje od leta 1958. Ko so začeli naši alpinisti hoditi na prve himalajske odprave, se je kot zdravnik in alpinist pridružil vabilu: Kangbačen 1965, Anapurna 1969, Kangbačen 1974, šola za vodnike NMA v Manangu 1979, italijanska odprava na Everest 1980 in 1. primorska odprava na Aconcaguo 1982. Udeležba na odpravah mu je bila pisana na kožo. Na njih je uspešno kombiniral splošno medicinsko in kirurško znanje z dolgoletnimi terenskimi izkušnjami, pa tudi znanjem iz zobozdravstva, ki si ga je prostovoljno pridobil med okrevanjem na čelju-

stni kirurgiji ob koncu vojne. Z odličnimi psihofizičnimi zmožnostmi je premostil razliko v letih, ki ga je ločila od večine mlajših članov moštva. Znano je, da je zrelo in s primerno »terapevtsko dozo« humorja obvladal tudi najbolj kritične trenutke in pozitivno vplival tudi na druge. Ob alpinističnih izkušnjah je meje strokovne medicinske pomoči na odpravah pomaknil z baze na višine nad 6000 m in sodeloval celo v reševalni akciji na višini okrog 7000 m. Vse to je odločilno pripomoglo k uspešnemu napredovanju, še bolj pa k srečni vrnitvi moštvev v dolino. Vabilo, naj se kot vodja ekipe treh zdravnikov udeleži italijanske odprave na Everest, gre torej jemati kot pomembno mednarodno priznanje njegovemu delu na odpravah. Za svoj prispevek pa je prejel tudi številna visoka priznanja doma.

Menda se bo naš jubilar kar strinjinal z ugotovitvijo, da je k njegovemu visokemu jubileju pripomogla tudi sreča. Ta mu je izdatno pomagala v vojni, da jo je sploh lahko preživel, v tveganih trenutkih na strehi sveta, pa tudi v skoraj pobalinskih prigradah na poti ali ob vrnitvi s Himalaje in še kje. Njegovi gorniški prijatelji mu jo, z zdravjem vred, iskreno želimo tudi zdaj, ko se njegovo življenje že bolj umirja. Želimo pa mu tudi, da bi knjiga z njegovimi vojnimi dogodivščinami kmalu dočakala izid.

Žarko Rovšček

Jože Andlovic – himalajska zdrav- niška legenda

Pred dobrim mesecem – v začetku oktobra – je bil precej slovesno odprt častni nepalski konzulat. Skoraj vso slovesnost smo prispevali himalajci – tako s priznanji kot s predavanjem in razstavo, nekateri pa tudi z navzočnostjo. Med najpomembnejšimi navzočimi je bil Jože Andlovic, starosta slovenskih himalajskih zdravnikov. Zakaj neki se ga tako razveselim ob vsakem, čeprav ne pogostem srečanju, sem se vprašal. S kom si lahko veliko skupaj, pa še vedno nista prijatelja, z njim pa sem bil na odpravi le dvakrat – leta 1965 in leta 1974 – pa je bilo dovolj za vse življenje: stik je vedno živ in poln.

Ko smo šli leta 1965 prvič na Kangbačen in nam je že na začetku zmanjkovalo denarja, je bil Jože med tistimi štirimi »prostovoljci«, ki naj bi pričakali denar ali pa se vrnili domov. »Škoda dobrega kirurga,« sem zapisal v dnevnik. No, denar je prišel in skupaj z zamudniki je v bazo prišel tudi Jože. Na srečo, kajti ob zdravniku znanstveniku smo zares potrebovali zdravnika praktika in predvsem zdravnika človeka.

Ko sva bila s Pavletom Šimencem za kazen, ker sva odkrila pravo smer na »nedogovorjen« način, prekvalificirana v višinska nosača s prepovedjo vzpona proti vrhu, naju je prav Jože dvignil iz depresije:

»Prav ima tisti, ki najde pravo smer.« In brez njega, ki je skoraj dva tedna »dežural« v taboru 3 na 6600 m, se tudi Tonač (Sazonov) najbrž ne bi več vrnil med žive. Jože je pač veliko preživel. Med vojno je bil interniranec, pa partizan, pa za krajši čas domobranec, nato »kazenski« jurišnik in končno hud ranjenec, ki mu le višje sile in volja niso pustile umreti. Te zgodbe in potem pripovedi o operacijah s kuhinjskim nožem po tolminskih hribih so se naših takrat precej divjih himalajskih duš močno prijele. Bile so živo življenje z mogočnim naukom, da je treba biti vreden in vesel vsakega dneva življenja posebej.

Meni je Himalaja za lep čas izgnila z obzorja, Jože pa je medtem priplezal na Anapurno 4 (7525 m). Drugič in zadnjič sva bila skupaj v Himalaji leta 1974 – spet na Kangbačenu, takrat uspešno. Spet smo imeli dva zdravnika, tokrat na Jožetovo srečo. V zagatno tropskem Biratnagarju ga je namreč neki sršen pičil prav na sredo hrbta in gnojne bule, ki se je iz tega razvila, ni mogel ne videti in ne operirati. Tako je potem med pristopnim maršem drugemu zdravniku, sicer rentgenologu, leže na trebuhu »narekoval« operacijski poseg. Ni pa dobil niti dneva »bolniške«, kajti odprava prav neusmiljeno teče naprej.

Mesec dni pozneje. Šrauf (Stane Belak) pred soplezalcema in šerpami gazi dolgo snežno vesino kakih 7300 m visoko. Plaz »visi v zraku«, Šraufov glas je ob ves tempe-

rament: »Drugi so bolj zadaj ..., zaradi varnosti ... Zdi se mi, da bo šlo vse skupaj dol ...« Le tiho štejem sekunde, ki jih kar slišim tiktakati v smrtini tišini. Naj mu rečem, naj se vrne? Takrat se po radiu oglasi Jože: »Tukaj enka, tukaj enka, tukaj Jože. Šrauf, kar korajžno, saj bo vsak čas bolje. Takoj bo boljši sneg, dobro vidim.« In Šrauf zakoraka naprej (naslednji dan je bil na vrhu). »Kako si mu mogel to reči?« »Enako nevarno bi bilo, če bi šel naprej ali nazaj. Torej naprej!« Pljučnica in višinska bolezen, ki ju je ozdravil drugima dvema, sodita v okvir medicine, a Jožetov posebni dar je v tištem »saj bo«, v katerega sam tako močno verjame, da se njegova vera uresniči.

Nazaj grede, v Gunzi, ko smo preostali – čakajoč dolinske nosače – le postopali naokrog, je Jože zdravil vso vas. Drugi dan, ob vedno znova nastajajoči vrsti, so mu izpod mize ukradli čevlje. »No, zobe vam bom kljub temu še pulil, le brez anesteziije, mrhe gunzarske.«

Zelo sem se trudil, da bi ga dobil za zdravnika odprave na Everest 1979, a mi zaradi številnih ovir na njegovi strani ni uspelo. Še danes mi je žal – ne za zdravnika, pač pa za Jožeta.

Teh nekaj skupnih korakov in Himalaja, ki zanima oba, pa če sva tam ali ne, je očitno dovolj za pravo prijateljstvo, pri katerem nista ovira ne čas ne razdalja. Torej: »Na zdravje in še hvala zraven, Jože!«

Tone Škarja

Foto: Marjan Manfreda

Slikovna uganka

Kako poznamo naše gore?

Manj pomembna, vendar slikovita vzpetina ob pomembni poti. Pot nanjo ni označena z markacijami. Visoka je nekaj več kot 1900 m. Kje je to, kaj se vidi na sliki? Vabimo vas, da nam sporočite kakršno koli zanimivo podrobnost, z veseljem jo bomo objavili.

Rešitve pošljite na Uredništvo PV, p.p. 214, 1001 Ljubljana ali na pv@pzs.si.

Rešitev iz oktobrske številke:

Dobili smo dva pravilna odgovora po elektronski pošti.

Andrej Bandelj nam je napisal:

Objavili ste Fotografijo gore Lipnik (1867 m) med dolino Lepeno in krnico Dolič v Krnskem pogorju. Na levem delu posnetka je vidno dno omenjene krnice, nad njo pa greben Lukeževo brdo (skrajno severozahodni del grebena, ki se od Krna prek Krnčice spušča proti SZ). Na levi se

vidita še Javoršček in del Kaninskega pogorja (v oblakih). Na desni je viden del grebena med Svinjakom in Vrhom ovčje planje. Fotografija je posneta s sedla med Lipnikom in (iz obdobja soške Fronte) znano koto 1797.

Upam, da mojega odgovora tokrat ne boste spregledali, kot se je zgodilo s pravnim septembrskim. (Poslan po elektronski pošti 8. 9.) (Op. ur.: Se opravičujemo, toda res ga nismo prejeli!)

Igor Dakskobler pa je odgovoril že drugič:

Mislim, da je to morda Lipnik, 1867 m, v Krnskem pogorju. O tej gori, ki je v 1. svetovni vojni prebila veliko hudega, bi lahko napisal članek kar avtor Fotografije, Tomaž Ovčak, specialist za te zadeve. Zelo zanimiv zapis o tej gori je objavil matajurski in trčmunski župnik Božo Zuanella: Veliki Lipnik (1867 m), Dom (Čedad) 35 (17): 12, 15. oktober 2000. Božo Zuanella je navdušen planinec, njegova serija Nazaj v planinski raj, ki je več let izhajala v beneškem Domu, je bila hvale vredna in PV bi ga lahko kdaj malo podrobneje predstavil. V Zuanellovem opisu v Domu med drugim piše (Stritarjevega vodnika Gore nad Sočo avtor pač takrat ni poznal): »... saj o Lipniku bomo zaman iskali informacije v planinski literaturi«.

Po koncu redakcije oktobrske številke pa smo dobili še dve rešitvi uganke v septembrskem vestniku. Robert Pirih iz Škofje Loke in Jure Golob iz Selc sta pravilno ugotovila, da je na sliki Kobla. ◉

Foto: Andrej Stritar

MILLET

MOUNTAIN BY EXPERIENCE

Peuterey 40

Zanesljivost in funkcionalnost

Innominata Jacket

100% zaščita

50 LET GORNIŠKIH IZKUŠENJ

Naše temeljne vrednote so osebna predanost, stremljenje v višave, svoboda in tehničnost. Naša oprema je oblikovana in narejena v sodelovanju z najbolj znanimi tehničnimi svetovalci. Rezultat več kot 50-letnih izkušenj je gorniška oprema za najbolj ekstremne pogoje. Millet-Mountains of experience.

Več informacij www.millet.fr

TEHNIČNA OBLAČILA NAHRBTNIKI ČEVLJI PLEZALNIKI VRVI